

הישיבה המאתיים-ושלושים-ושלוש של הכנסת האחת-עשרה

יום רביעי, כ"ג בתמוז ה'תשמ"ו (30 ביולי 1986)

ירושלים, הכנסת, שעה 09:00

א. הודעת הממשלה על המצב המדיני* (המשך)

בין 1974 ל-1979 נחתמו חמישה הסכמים בין ישראל ובין מדינה ערבית — שני הסכמי ההפרדה, הסכם סיני, הסכם קמפ-דייוויד וחווה השלום. כולם נחתמו אחרי שראשי ממשלה חרגו וסטו ממצעי כל המפלגות וסללו דרך חדשה.

מנהיגות פירושה הוא לפעמים קבלת הכרעה מראש ובקשת אישור אחרי ההכרעה.

האומנם אסור היה למלך מרוקו לדעת כי איש שיחו, ראש הממשלה פרס, יזם החלטה שנתקבלה פה אחד בוועידת תנועתו שבה כתוב כי היעד במשאומתן הוא סיום השליטה הישראלית ב-1,300,000 הערבים הפלשתינים ביהודה, בשומרון ובעזה ושהבעיה הפלשתינית צריכה להיפתר במסגרת מדינה ירדנית-פלשתינית שתכלול את השטחים צפוני האוכלוסייה הערבית ביהודה, בשומרון וברצועת-עזה? הרי מיליון בוחרים ישראלים הצביעו לפני פחות משנתיים כעצמם שבהם הובעה התנגדות מפורשת לשליטת קבע ישראלית בעם אחר באותם שטחים שמעמדם הריבוני עדיין לא נקבע ולא הוגדר.

חברי הכנסת, אם עמדה מסיימת היא טובה ומועילה, השאלה אם היא בדיוק לפי הנוסח של ההסכם הקואליציוני אינה מעניינת אותי הרבה. אך אם אין מגוון מדין זה, הרי אין ספק שראש הממשלה היה ראוי להתחייב שלא להחיל ריבונות ישראל על השטחים ביהודה, בשומרון ובעזה. וזאת מחמת כל אלה: א. בספטמבר 1984 הושטמו מההסכם הקואליציוני כל הסעיפים בזכות ריבונות ישראלית; ב. ב-7 במרס שנה זאת דחתה הכנסת ברוב מוחץ הצעה בזכות סיפוח השטחים לישראל; ג. הסכם קמפ-דייוויד קובע שהמעמד הסופי של השטחים — ההכרעה הזאת מופקדת בידי ארבעה גורמים, ישראל היא רק אחת מהם, ובניתיים אותו הסכם המחייב את הכנסת אוסר החלטת החוק.

יש נטייה בארץ ובעולם לשכוח כי מאז ספטמבר 1984 —

גאולה כהן (התחיה):

חבר הכנסת אבן, אתה יכול לחזור על המשפט האחרון? זה מעניין מאוד. אני רוצה לשמוע.

היו"ר ח' גרוסמן:

השעון. אין זמן. חברת הכנסת גאולה כהן, לא הרשיתי לך. אנחנו נחונים בסד זמן. מעניין מאוד, בסדר. אבל אל תפריע. זה על חשבון הנואם, אני לא יכולה להרשות זאת.

אבא אבן (המערך):

יש נטייה בארץ ובעולם לשכוח כי מאז ספטמבר 1984 אין לרציון הסיפוח שום מעמד בדוקטרינה הרשמית של הממשלה והכנסת ואין לנציגיה ולדובריה של המדינה שום מחויבות לעיקרון הזה.

היו"ר ח' גרוסמן:

אני פותחת כיה את ישיבת הכנסת.

אנחנו פותחים בגמר הדיון בהודעת הממשלה על המצב המדיני. רשות הדיבור לראשון הנואמים, היום, חבר הכנסת אבא אבן, ואחריו — לחבר הכנסת יוסי שריד. חברי הכנסת יסלחו לי אם אקפיד עם הנואמים ואשמור על מסגרת הזמן. אם לא כן לא נגמור היום את הדיון.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

איפה ראש הממשלה?

היו"ר ח' גרוסמן:

אני משערת שראש הממשלה יגיע.

אבא אבן (המערך):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, עקבתי אחרי מסעו של ראש הממשלה למרוקו בכל שלבי התהוותו, ביצעו וסיכמו. איני רואה שום סיבה לשום שוחר שלום לחסוך מראש הממשלה דברי הערכה ועידוד — הערכה על מה שנעשה, עידוד להמשך, כי בלי המשך לא תהיה משמעות גם להתחלה. אין עושים טקס נלהב לחנוכת חצי גשר הבנוי לתוך אמצע של נהר. אבל חשוב שמלאכת הבנייה החדשה אחרי שבועות של קיפאון מייאש ומדכא.

האומנם, חברי הכנסת, יכול אדם רציני להכחיש כי הנוף המדיני שונה במידה ניכרת ממה שהיה לפני שבועיים, וכי המסע למרוקו, התגובה האמריקנית והבין-לאומית, ההתפתחויות הצפויות ביחסים עם מצרים והנוסחאות שנקט ראש הממשלה בדבר העם הפלשתיני פתחו כמה אופקים שנראו חסומים. עד כדי ייאוש לפני זמן קצר?

חברי הכנסת, אין ראש הממשלה חייב להטות אוזן לאלה המבקשים אותו להצטדק יומם ולילה בבחינת לא אשמו, לא בגדנו, לא חרגנו, לא סטינו מהוד קרושתו ההסכם הקואליציוני. זוהי הטפה מיותרת. כלום סבורים חברי הכנסת כי אחריותו של שליח מדינה, לא כל שכן השליח הראשון במעלה, מחחילה ומתקיימת בדקלום מצלצל של נוסח ההסכם הקואליציוני?

אין ברחבי העולם כולו אף לא מדינה אחת ששתי קבוצותיה הפוליטיות המרכזיות כה חלוקות על עניין כה רגיש כאופיה של מדינתם, דמותה, ממדיה, גבולותיה, הרכבה האנושי, מידת מחויבותה לעקרונותיה הדמוקרטיים והזוהתה הלאומית. כאשר שני מחנות במדינה כזאת מנסחים הסכם להבטחת דריקיום מאלץ, ברור כי אף לא אחד מהם יוכל לתת ביטוי מלא להשקפתו.

סך הכול, חברי הכנסת, קונסנסוס פירושו הוא שהרכבה אנשים אומרים באופן קולקטיבי דבר שאיש איננו מאמין בו באופן אינדיבידואלי.

בשטח, והפלורליזם החדש המאפיין את העולם הערבי, ככלל זה את הציבור הפלשטיני וארגוניו, הפלורליזם הזה נותן אפשרות למדינאות הישראלית לפעול בשיקול דעת אך ברוח של תקווה כשכונות הקרובים.

בסיכומי של דבר, ערכו של המסע למרוקן הוא בהשלכותיו על מצרים ועל העולם. בעיות אשר היו רלוונטיות וגנוניות לפני שבועיים עלו וצפו על פני השטח והן מעוררות תגובות ומחייבות התייחסות בישראל ובעולם. זהו הישג פסיכולוגי בלתי-משוער, שחשיבותו המדינית היא עצומה.

היורד ח' גרוסמן:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת יוסי שריד, ואחריו — לחבר הכנסת דב בן-מאיר.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת הנכבדים, אף אחד לא צריך להטיף לנו מוסר על החובה לפרגן לראש הממשלה בזכות יוזמותיו המדיניות ולהתחייב לימינו כל אימת שהוא מגשש את דרכו לעבר השלום. אני מקיר את כל המטיפים האלה, ואני זוכר בדיוק איפה הם היו כל הזמן.

שמעון פרס היה מועמד שלנו לראשות הממשלה גם כשהוא היה בשפל המדרגה הפוליטית, גם כאשר הוא הלך במדבר האופוזיציה שבע שנים והיה נדמה שהוא הולך הלוך ומעורר, וכאשר כבר אמרו עליו נואש כמועמד לראשות הממשלה וסתמו על סיכויי הטובים את הגולל, אנחנו היינו שם יחד אתו, כי האמנו גם בתוכניותיו וגם בכוונותיו הטובות.

דווקא משנבחר המועמד שלנו לראשות הממשלה היה עלינו להיפרד ממנו, ובאופן אישי וכלי רצון להיות סנטימנטלי, וכל אחד ודאי יבין זאת, זה היה רגע קשה בשבילנו. נפרדנו כי לא יכולנו להאמין שממשלת הליכוד הלאומית על-פי מתכנתה, תוכניתה והרכבה מסוגלת לקרב שלום ולהרחיק מלחמה.

כעבור 22 חודש לקיומה, חודשיים וחצי לפני הרוטציה, אנחנו חוזרים וקובעים ביתר תוקף, כי הממשלה הזאת באה עד משבר, וכות אין לל"ח. באה עד משבר בעצם בכל פרק זמן, בכל עניין, בכל החלטה. כל יוזמותיה המדיניות, חשבויות ככל שהיו, והיו יוזמות שאינני מבקר אותן, לא היו אלא נפל בסופו של דבר, ודווקא חשיבותן מעידה או העידה על עקרותן. היו סיכויים, לא נכון שלא היו סיכויים במשך השנתיים, כי היו סיכויים ללידה, ובכל זאת — נפל.

המפגש באיפרן היה מפגש חשוב מאוד, אין ספק, ומי יוכל ומי ירצה בכלל להטיל ספק בכך, ובכל מקרה — גם זה ברור ומוכן מאליו — טוב לו שהחקים משלא החקיים, אבל, מבחינתה של ישראל זה היה מפגש דה-ילוקס. ובדרך אל השלום במזרח התיכון אין הרבה פונדקים כאלה שמציעים מאכל ומשקה כדי המלך חיים אין תשלום. פונדק אחד אולי, שני פונדקים, אבל אחר כך ייסגרו כל הדלתות לפני האורחים, נודה, המוזרים האלה שבאים להסב אל השולחן, נוטים ללון וכל שיש להם לחם בחמורה הוא אולי שיחה מלוטשת ומלים מצוצצות, ומשיסגרו הדלתות מי יודע מתי ישובו ויפתחו.

המפגש באיפרן, דווקא בגלל חשיבותו הפוטנציאלית, מוכיח בהוכחה חותכת במיוחד, כי לסמורה הישראלית פשוט אין קונה. זו סמורה ישנה, חבוטה, מכתי-מכר עתיקות של גולדה ושל גלילי, שמעולם לא היו עליה קופצים והזמן בוודאי לא הטיב אתה. המטבע המדינית שלנו לא עוברת לסוחר. אפשר לפעמים לקנות בזמן, אבל הזמן הזה עולה ביקר, ויעלה עוד יותר.

המאלף הוא, שירידת קרנו של רעיון הסיפוח אינה באה כתגובה על לחץ ערבי או השפעה בין-לאומית. זהו פועל יוצא של אינטרס ישראלי עצמאי. אין על פני כדור הארץ כולו אף לא מדינה אחת הדומה למה שתהיה מדינת ישראל, אם היא תהיה מורכבת מעצמה ומהוספת כשליש מהנתונים לשליטתה. בני עם אחר המוחזקים בדרך של כפייה.

מדינת ישראל מסוגלת ליצור מאזן חיובי של כוח הרתעה נגד סכנות מבחון. אך אם היא תוסיף להיות נתונה במצב סטרוטורלי רעוע אשר אין בו הרמוניה ואיזון — מתחסל כל סיכוי של יציבות, חירות ושלום לאורך מועד.

היו ויש נקודות מחלוקת רבות מאוד בין ראש הממשלה ובין מלך מרוקן. אך שניהם היו לאחדים בהבנת הסכנה הטמונה בהמשך המציאות הנוכחית. ועל כן מדווח לנו ראש הממשלה: השיבותי למלך חסן כי אין לעם היהודי נטייה לשלוט בעם אחר או לרכא את בניו. אנו פתוחים — הוא הוסיף — לנהל משא-ומתן עם נציגים אותנטיים של הפלשטינים.

חברי הכנסת, המסע הזה היה כדאי בזכות העובדה שלמים פשוטות אלו הושמעו באוזני נציג מוסמך של העם הערבי. אין כאן מצב של סיכום אפס. מהלך יכול להיות רצוי לשני צדדים מנקודות ראייה מנוגדות. אם הפלשטינים שואפים לשחרור משלטון ישראלי, רשאית ישראל לשאוף לשחרור ישראל מאחריית שלטונית המעיקה עליה ללא נשוא ומסכנת את ביטחונה, את זהותה, את דמותה, את יציבותה ואת שפיות דעתה.

מעולם לא היתה ישראל כה חזקה מול אויבה מבחון וכה פגיעה להכרעות מוטעות מבית.

גברתי היושבת-ראש, הניסוח הפשוט שלפיו יוזמו למשא-ומתן נציגים אותנטיים של העם הפלשטיני, שוללי אלימות ושחריר שלום, הוא ניסוח חיובי מכל הגדרה ישראלית רשמית קודמת בסוגיה הזאת. כי הבעיה איננה עמדתם בעבר של נציגים אלה או אחרים, או יחסם לכמה מסמכים. הבעיה היא יחסם לשלום והתנגדותם לאלימות בהווה ובעתיד. ובנוסף הפשוטה הזאת נעדר הגיבוב המיותר של גילויים שליליים. שערי השובה ושלום פתוחים לכל מי שירצה להיכנס בהם.

בסופו של דבר, גברתי היושבת-ראש, מה היא המטרה של ניסוחנו — למנוע משא-ומתן, תוך הטלת האשמה על יריבנו, או לקדם משא-ומתן, תוך הערכה שסיכויי קיומו גדולים מסיכויי ניהולו? על כן לא היה שום צורך לחבר הכנסת בן-אלישר להזהיר את תנועת העבודה מפני עצמה, או להציג קומדיה של הגנה על ביטחון ישראל מפני ויכמן וגור, או הגנה על מעמדה וזכויותיה של מדינת ישראל מפני רפי אדרי. ואם יש אווירה של פעלתנות מדינית במחנהו של ראש הממשלה, במקום סבילות וחיבוק ידיים, הרי זה לזכותו.

בסופם של דברי, גברתי היושבת-ראש, אני רוצה להגיד, כי אנו זקוקים לא ליותר מסמכים, כי אם ליותר מגעים ופגישות. ריש לנו שני שותפים אפשריים לאמאמי השלום, נוסף על מלך מרוקן, כמה ישראלים, ואני בתוכם, שמענו מהנשיא מובארק הבטחות ברורות בדבר הפשרה ביחסים אחרי חתימה על שטר הבורות. אין שום סיבה לפקפק בכנות ההודעה הזאת. כניסה מואצת של ארצות-הברית לתהליך השלום עשויה להניב פירות ולחשר את ויכרונות ההישגים הגדולים של הדיפלומטיה האמריקנית והישראלית בשנים 1974 — 1979.

הסרבנות הערבית המסורתית קיימת, היא מיוצגת על-ידי סוריה, לוב והנהגה הפלשטינית הנוכחית, אך אין היא בודדת

בישראל כמנהגו ינהג. ייזכר המפגש באיפיון כמפגש גדול, אבל הוא ייזכר יותר כהזדמנות גדולה שהוחמצה. וזו לא היתה ההזדמנות הראשונה שהוחמצה.

מדברים על שינוי רכבות וגבירותו, ואני הייתי רוצה אולי להיות לפה לאלה שתוכעים שינוי, ואולי קצת פוחדים לומר מהו השינוי שהם מתכוונים אליו. אני רוצה הפעם הזאת לומר זאת בדיוקנות ובקפדנות: זהו שינוי שמחנה, ורק הוא מתנה, מדיניות חרשה שיכולה להוביל לשלום. וכל השאר מנציח את הסטטוס קוו ומוכיל למלחמה.

לו אני הייתי קובע המדיניות, לו אני הייתי צריך לנסח אותה, כך הייתי מנסה, פשוט מאוד:

א. שני העמים, העם הערבי הפלשתיני והעם היהודי, ככל העמים האחרים, ראויים לממש את זכותם הבלתי מעורערת להגדרה עצמית. העם היהודי כבר מימש אותה הלכה למעשה ומן הדין הוא שגם העם הערבי הפלשתיני יממש כפועל בלי דיחוי.

ב. ההכרה ההדדית בזכות ההגדרה העצמית של שני העמים היא היסוד שאין לו תחליף לפתרון הסכסוך. שהוא סכסוך פוליטי במהותו ועל כן יכול להיפתר אך ורק בדרכים פוליטיות.

ג. העם היהודי בחר לממש את זכותו להגדרה עצמית במסגרת מדינה ריבונית ועצמאית. היא מדינת ישראל, שעל קיומה הבטוח בגבולות מוסכמים לא יכול להיות ערעור. העם הערבי הפלשתיני זכאי גם הוא לממש את זכותו להגדרה עצמית. על-פי בחירתו ובמסגרת שתיראה לו, ועל ישראל יהיה לכבד את הבחירה הזאת.

ד. העם הערבי הפלשתיני, ככל עם, זכאי לקבוע את מנהיגותו. שהיא המנהיגות המוכרת והמוסמכת מטעמו ואין בלתי.

ה. על סמך העקרונות האלה, אם הם יתקבלו על-ידי ראשי אש"ף, מוכנה ישראל לנהל אתו משא-ומתן יחד עם מדינות ערב, כדי לפתור את הבעיה הפלשתינית ולהשקין באזור שלום כולל, צודק וברקיימא.

ו. מרגע שייפתח המשא-ומתן לשלום במסגרת אזוירית או בין-לאומית שיוסכם עליה, יופסקו לאלתר כל מעשי האיבה והטרור, כדי לאפשר לשיחות להתנהל מתוך מקסימום של רצון ותום לב.

גברתי היושבת-ראש. אני מסכם: המפגש במרוקו הוכיח פעם נוספת, אולי לדאבון לבם של רבים בבית הזה, כי "אין עם מי לדבר" הוא דקלום נכוב, שחוק שאין לו שום אחיזה במציאות. זהו הקלום שאבד עליו כלת. המפגש במרוקו הוכיח שוב כי יש עם מי לדבר, והשאלה עכשיו, וזאת השאלה מצדה של ישראל: האם יש על מה לדבר? יש עם מי לדבר ולא רק עם מלך מרוקו. אך כל עוד ממשלת האחדות הלאומית קיימת — אין על מה לדבר; כל עוד הליכוד בממשלה — אין על מה לדבר; כל עוד יד הניצים במפלגת העבודה היא על העליונה — אין על מה לדבר.

אם יעבור זמן ולא יהיה על מה לדבר, גם לא יהיה עם מי לדבר. המצב כמזרח התיכון יחזור לקרמיותו, לימי הסוכנות השחורות והמסוכנים. אם כך חלילה יקרה, המפגש באיפיון, גם המפגש באיפיון, לא ראשון אולי אחרון. ייזכר לא כמוזכרת נצח אלא כמוזכרת עוזן.

עם אותה מטבע הלך שמעון פרס לאיפיון. הייתי אומר, שבידו של שמעון פרס מטבע שחוקה ועל גבו המטען או הגיבנת של ממשלת הליכוד הלאומי, והיא כבדה והיא מכריעה כבדה שלה. ראש הממשלה שלנו הוא איש מוכשר ורצונו טוב, אבל גם הטוב שבאנשים והמעולה שבכשרונות לא יוכל להתגבר כאשר אבני הסיפוח של שרון ושל שמיר הן חצי המטען שעל גבו, והייתי אומר שגם במפלגתו פנימה יש מי שמערימים עליו עוד אבן גדולה, הייתי אומר, אולי מחורבת הצדקת גולדה ורבי ישראל הלנס.

תהיה יעילותו של ראש הממשלה מרהיבה ועוצרת נשימה, הוא לא יצליח לתמרן בין עמדת אריבנו מחוץ לבין עמדת יריבנו מבית בלי ריסק עצמות, והעצמות הן עצמותינו. כאשר אייל שרון, הוא ולא אחר, מסכם את המפגש ומגדיר אותו כצעד חיובי, אני מודה שאני לא יודע אם נעשה צעד בכלל. ואם כן, באיזה כיוון, ובכל מקרה וליתר ביטחון אני מפנה את ראשי אחורנית.

זה היה מפגש דה-לוקס, או מפגש של מותרות, כי ישראל לא נטלה, על עצמה מידה כלשהי של סיכון, ורק פתי יאמין וישלה להאמין כי שלום יבוא עלינו, או אנתנו נבוא אל השלום. כלי ששני הצדדים, ומובן מאליו גם אנחנו, ניטול על עצמנו מידה סבירה אך נועזת של סיכון הכרחי.

אחרי ככלות הכול, מה קרה כאן מבחינתה של ישראל? קראתי כל מיני מאמרים ופרשנויות על הצעד האמין שנעשה. אחרי ככלות הכול, שום מדינה לא איימה לנתק אתנו את הקשרים בגלל המפגש הזה באיפיון. ברוך השם, לא נשקפה גם שום סכנה אישית לראש הממשלה. אצלנו זה לא קורה, השבח לאל. הוא אפילו לא היה צריך להתפטר אף לא מאחד מתפקידיו, גם לא כיושב-ראש ועידת הפסגה הערבית. אפילו ממשלתו של שמעון פרס לא חישבה להישרב בגלל המפגש הזה. אבל, אפילו לא נפתח תהליך של התדיינות בתוך הממשלה במגמה להגמיש עמדות ולהתאים אותן לדרישות המציאות ולהתפתחויות החדשות.

מה קרה? נשמע דיווח בממשלה, נשמע דיווח בכנסת, ונסגר המעגל, בדיוק אותו מעגל שנסגר קודם לכן. איפה הפריצה? וחרב הורטציה משיכה להתחפץ.

רבים במפלגת העבודה מבינים כי דרכה של הממשלה הזאת, אם היתה לה דרך, הגיעה אל קצה. רבים מבינים כי אנחנו ממשכים להסתובב במעגלים סגורים סחור סחור, והבקעה לא תוכל להיות. רבים מבינים כי המטבע שלנו נשחקה עד רק ולא יועיל אם נהפוך אותה מצד אל צד ושוב נהפוך וננסה נואשה למרק אותה עד שתעלה, כביכול, ברוך. רבים מבינים כי מפגש כזה עלול אפילו להזיק אם לא יהיה לו המשך, והמשך לא יהיה לו בלי שינוי ערכים ומדיניות.

רבים מבינים ויודעים את האמת, לאמת הזאת הם גם נותנים ביטוי. מי ביטוי גלוי יותר, ומי ביטוי גלוי פחות. למשל, אדם מרכזי מאוד, חבר הכנסת רפי אדיר, שהייתי אומר, מתוך רצון לשבח, שכמו אנך הוא מסמן את המרכז, גם הוא חוזר במרוקו — הייתי אומר אפילו הוא חוזר במרוקו — וקורא לבחינה מחודשת של מדיניות. כי הוא מבין שמה שהיה לא יכול להמשיך ולהיות. פשוט לא ייתכן, אלא אם כן אנחנו צועדים בעיניים פקוחות אל עברי פירפתח, אל עברי פיהתהום.

עור ויצמן, מוטה גור, חיים רמון, אולי גם משה שחל, אינני יודע. ואחרים תורבים שינוי שהוא מחייב המציאות. אבל לפי כל הסימונים, שינוי לא ינתן להם. אם העולם הפוליטי

להעריך את ההישגים הללו, כיוון שאם הם הושגו יש להם קונסנסוס רחב של 96 חברי כנסת. מה שהושג כתנאים הקשים, עם כל הוויכוחים, עם כל הבעיות שנשכו מסביב לכל נושא — אם בעניין טאבה, אם בנושא שיפור מעמדה של ישראל בעולם ותדמיתה, אם בהתחלת משאומתן כזה או אחר עם ירדן ועם פלשתינים, בכלל, כל הנושא של קשר עם משלחת ירדנית-פלשתינית בליווי בן-לאומי זו זמירה חדשה על דעת כל הממשלה הזאת — אלה לא הישגים?

עכשיו אני רוצה לומר למה הבעיה הזאת מסובכת. חברי הכנסת, עד 1948 היתה לפלשתינים נציגות מוסמכת, שהיתה מקובלת על כולם — על האו"ם, על האמריקנים, על היהודים. ניהלנו אתם משאומתן. איש לא פקפק בשאלה אם הם מייצגים. איש לא שאל אם זה המלך עכדאללה, או אם זה נאששיב או אם זה חוסיין. כולם ידעו מי זה הוועד הערבי העליון. הוועד הערבי העליון הזה קיבל את הסמכות להקים מדינה ערבית. הוא לא הקים אותה אז, כאשר כולם הסכימו שיקים אותה, כפי שבן-גוריון הקים מדינה יהודית בחל-אביב. זו היתה טעות היסטורית. חברים, על טעויות היסטוריות נאלצים לשלם. מה, אנחנו לא שילמנו מחיר של 6 מיליוני אנשים שהלכו לעולמם מפני שהעם היהודי לא ידע לעלות בזמן לארץ-ישראל? כל אחד משלם את המחיר שלו.

לא אנחנו כתשנו את העם הפלשתיני. כתשנו אותו מדינות ערב. הקמת אש"ף ב-1964 היתה התרסה של הפלשתינים נגד מדינות ערב, כבחניית "יונתן דבר הפלשתינים בידי הפלשתינים"; ועד היום לא נותנים להם את זה. מי, אנחנו? הליכוד? המערך? גולדה מאיר? ישראל גלילי?

בכלל, אני מוכרת להעיר לך הערה אישית, יוסי שריד, לירות עכשיו בדרגל שתחתיו נבחרת כל כך הרבה פעמים לכנסת — זה לא כל כך הגון. יכולת שלא לרוץ לכנסת תחת דגלם של גולדה מאיר וגלילי, עליהם השלום.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

הי"ר ח' גרוסמן:

לא, לא. חבר הכנסת יוסי שריד, לא אפשרתי לך להשיב.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

הי"ר ח' גרוסמן:

חבר הכנסת יוסי שריד, אני לא מאפשרת לך ואתה מדבר, אני בשלי ואתה בשלך. חבר הכנסת יוסי שריד, ביקשתי לא לדבר.

דב בן-מאיר (המערך):

ככה לא ייעשה. המציאות הקשה של היום היא, שהעם הפלשתיני הזה מפורד, ואיש לא מוסמך ולא מסוגל לדבר בשמו. אם הוא יקום לדבר בשמו, יקום מייד פלג אחר שינסה לרצות אותו או לאפס אותו, אם זה ערפאת, אם זה הפלג הסורי, אם אלה תומכי חוסיין, ואם אלה תומכי קבוצות שונות ביהודה, בשומרון ובעזה. זאת המציאות.

לכן דרוש למסגרת הזאת, לצערנו — אני אומר לצערנו, כי אנחנו הסכמנו שהערבים הללו יקמו מדינה ערבית ב-1948 — דרוש להם חוט שדרה. חוט השדרה הזה הוא ממלכת ירדן. לכן, במצע מפלגת העבודה נאמר, שהפתרון יהיה פתרון ירדני-פלשתיני. אין שום צורך לסגת מהמצע הזה. אין למי לרוץ כדי להשיג חצוץ אחר.

הי"ר ח' גרוסמן:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת דב בן-מאיר, ואחריו — לחבר הכנסת אברהם ורדיגר.

דב בן-מאיר (המערך):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, קם ראש ממשלת ישראל. נוסע למפגש חשוב אליבא דכל הדעות, עם אדם חשוב בעולם הערבי, לדיון אשר משני צדיו עומדות שתי חוכניות שהן למעשה מאושרות על-ידי כל אחד משני הצדדים: חוכנית פס מצד מלך מרוקו, הסכמי קמפ-דייוויד מצד ממשלת ישראל, ומכל הצדדים קמים לערער ולחקוק את המפגש הזה.

קמים חברי כנסת מהימין ודואגים לתוכנו ולכשרותו של המסע הזה, של ראש הממשלה שכל עוד הוא ראש ממשלה הוא האיש המוסמך ביותר לדבר בשם מדינת ישראל, והם בודקים אותו עם זכויות מקטנת הדבר באוכל שהוא אכל עבור במלים שהוא אמר, וכלה בסגנון ובליטוש של המלים הללו. וראה זה פלא, אותה נימה, אותה ביקורת עם אותן מלים, אומנם מהכיוון ההפוך, אנחנו שומעים מהצד השמאלי — ורק עכשיו שמענו אותה מפיו של חברי, חבר הכנסת יוסי שריד. זה מדרג מאוד מכיוון שאילו היתה הבעיה פשוטה כל כך עד שאפשר היה לשים על השולחן את שמונה הנקודות שיוסי שריד שם אותן עכשיו על השולחן, ומדינות ערב היו מקבלות אותן — — —

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מקבלות, מקבלות.

דב בן-מאיר (המערך):

סליחה, אבקש ממך, עדיין אינך מוסמך לדבר בשמן, ועם כל ההערכה שיש לי אליך — ואתה יודע, חבר הכנסת יוסי שריד, שיש לי הערכה אליך — אבל עם כל ההערכה, עדיין אין אתה, או חבר הכנסת מיעארי, או כל איש אחר, מוסמכים לדבר בשם הפלשתינים. אני רואה שגם ערפאת איננו מוסמך לדבר בשםם. כואו נדבר אנחנו בשם כנסת ישראל, כל אחד לפי דרכו, כל אחד לפי השקפתו, ולא בשם משהו אחר. לזה אנחנו מוסמכים ולזה נבחרנו. איש אינו מוסמך לדבר בשם הערבים.

הנציגות הרשמית של המדינה, הזאת מוסמכת לדבר בשמנו אל הערבים. לכן, למה לא נתרכז יחד במאמץ לפתור את הבעיה מצדנו, כיוון שהבעיה מסובכת מאוד; ומייד אומר בכמה מלים עד כמה היא מסובכת ועד כמה היא טרגית.

נתרכז סביב מאמצים אלה של ראש הממשלה. כל אחד יכול לתרום. לא מזמן בירכתי מעל דוכן זה את חבר הכנסת מיכה חריש שעזר בנושא שנקרא קידום היחסים הדיפלומטיים עם ספרד. עכשיו עזר לכן חבר הכנסת רפי אדרי, אילו נימות של קנאה, מה שנקרא "לא מפרגנים", על כך שקם חבר כנסת, ובהנחייתו ועל דעתו של ראש הממשלה עזר למפגש מסוים. מה רע בזה? מדוע צריכים מייד לשים סימני שאלה? מה יש, כאשר לובה אליאב ושמואל תמיר עוזרים בשחרור שבויים זה פסול? כל זה אינו פסול בתנאי שזה נעשה על דעת ממשלת ישראל והמוסמכת לייצג את העם.

על כן, אני רוצה לברך את ראש הממשלה על שהעז לנסוע וסיכן הרבה מאוד בסניעה הזאת. בניגוד למה שאמר חברי חבר הכנסת יוסי שריד, צריכים להעריך את המסע הזה על רקע העובדה שהוא נעשה בתוך ממשלת ליכוד לאומי. מה היתה החוכמה בצעד זה אילו הוא נעשה כאשר הליכוד כולו נמצא באופוזיציה? חוכמה גדולה. אבל אם אנחנו נראה מה השיגה הממשלה הזאת בראשותו של שמעון פרס, אף שהיא ממשלת ליכוד לאומי, למן היציאה מלבנון ועד היום הזה, נדע שצריך

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מצטרף למבצרים את ראש הממשלה על מסעו ההיסטורי לפגוש את המלך חסן באיפרן שבמרוקו. אין ספק, שעצם המפגש בין ראש ממשלת ישראל ובין אחד ממנהיגי החשובים של העולם הערבי יש בו משום שלב נוסף וחשוב בפריצת חומת האיבה והחרם של העולם הערבי נגד ישראל.

ייתכן גם, שעקב היחסים המיוחדים בין חסן מלך מרוקו לבין שליט מצרים, הנשיא מובארק, יגרם המפגש לשיפור ואולי לנורמליזציה ביחסיו עם מצרים, וכישר את הקרקע לוועידת הפסגה המיוחלת בין מר פרס לנשיא מובארק, אשר רבים בבית הזה תולים בה כל כך הרבה תקוות.

אבל, רבותי חברי הכנסת, האין זה צחוק הגורל — מצרים, אשר קיבלה ממשלה ביד נדיבה את כל סיני, עד לפיסת האדמה האחרונה, העומדת כתגרנית בשוק ודורשת כחוקף גם את טאבה, והכול תמורת השלום המדומה, מצרים זו וקוקה עוד לעזרתו הנדיבה של חסן מלך מרוקו כדי שיוציא אותה מהבידיון?

ובכן, מסעו של מר פרס חרם ברגע זה יותר לנשיא מובארק מאשר לישראל. על אף זרם האופטימיות, השופע כאן מפי חברי כנסת מסוימים — אינני שותף לאופטימיות. המסע היה היסטורי, חשוב וגם נעים, יש בו משום פריצת דרך נוספת, הכול טוב ויפה, אבל מכאן עד לתוצאות מעשיות הדרך עדיין רחוקה.

גברתי היושבת-ראש, אלה המפיעים בציבור את התקוות, תקוות-שווא, כי המפגש באיפרן הוא מפנה, מתעלמים מן העובדה היסודית: אין אנו ביחסי מלחמה עם מרוקו וודאי אין לנו עמה, סכסוך טריטוריאלי.

ידועה גם גישתו החיובית של המלך חסן ליהודים, ולא אחת הוא הביע את דעתו בפומבי, כי על הערבים לחדול מלחלום על זריקת היהודים לים ועליהם להכיר כישראל ולעשות עמה שלום, כי ישראל היא עובדה קיימת.

המחלוקת הטריטוריאלית שלנו היא בעיקר עם ירדן. לאחר שלמצרים החזרנו את הכול, מה מתברר לנו, רבותי? — כי חוסין מלך ירדן, אשר גם הוא נפגש פעמים רבות עם ראשי מדינתנו וגם טייל להנאתו ברחוב דיונוג' בתל-אביב, הלך לאסד, בימים אלה, לשליט סוריה האכזרי, כדי להדק עמו את "קשרי הידידות", אשר כולנו מקווים שיתפרקו מהר כפי שהם התהדקו מהר, כפי שמקובל בעולם הערבי, דרך אגב, מתפרסמת היום ידיעה ב"הארץ" בעמוד ראשון, ולפיה חוסין המלך הצהיר שהוא לא ינהל משא-ומתן עם ישראל.

עבד-אללה בראושה (המערך):

זה מחייב — — —

היו"ר ח' גרוסמן:

לא להפריע.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

אבל עובדה היא, שעד כמה שנשתדל לראות כתגובות של מדינות ערב על המפגש באיפרן תגובות מתונות, מתברר עוד ועוד כי באיפרן הוסכם שלא להסכים והפער בין העמדות נשאר. וייתכן לזכותו של ראש הממשלה, שהוא עמד בתוקף על עמדותיה הרשמיות של ישראל.

על כן, אל נגוים בהערות, אל נפרו באופטימיות ואל נשמה כטרם עת, כי אם תוכנית פס היא עמדת פתיחה

הפתרון הירדני-הפלשתיני הזה מתממש למעשה כבר 20 שנה כיהודה ובשומרון, התושבים הללו הם אזרחי ירדן, הם משתמשים בהילך כספי ירדני, לומדים לפי תוכנית לימודים ירדנית, מקבלים משכורות ממשלת ירדן, הגשרים פתוחים — הכלכלה, התיירות וכל יתר הדברים עוברים דרך הגשרים. אין שום מניעה שאנחנו נתחיל לדחוף קדימה לכיוון הפתרון הירדני-הפלשתיני, היינו קונדומיניום רשמי של שתי המדינות אשר ימשיכו לנהל את יהודה ושומרון כפי שהן מנהלות אותה, למעשה, היום.

לדאט אנחנו לא זקוקים, לא לסיפוח, לא למדינה פלשתינית עצמאית — לשני הדברים הללו אין רוב ביישוב היהודי, לא לזה ולא לזה, נתקענו במצב, מה אפשר לעשות? גרמניה עשתה שגיאה ויצאה למלחמה ב-1939. היא מחולקת עד היום, ברלין מחולקת עד היום, איש לא מציע לפתור את הבעיה, כיוון שהוא לא מסוגל.

גם אנחנו תקועים. אנחנו תקועים, רבותי, הלאו גם אנחנו עברנו כל מיני שלבים, מה, ממשלת הליכוד הלאומי, ומנחם בגין כחוכה, לא הציעה ב-1967 לחזור מכל השטחים, פרט לירושלים, תמורת שלום של אמת? או היתה ועידת חרטום, ואחר כך באה תוכנית-אלון, כאשר לא היה עם מי לדבר על תוכנית-אלון, באו, כמובן, "הרבה אלונים-מורה", המציאות לא עומדת על מקומה.

לבסוף אני רוצה לומר — — —

היו"ר ח' גרוסמן:

עליך לסיים.

דב בן-מאיר (המערך):

אם אפשר להקים קונדומיניום כזה, צריך לדחוף להקמתו — ואם נגייס בעולם 400 — 500 מיליון דולר לפיתוח יהודה ושומרון, גם זה יעזור לקידום העניין, רוב הבית הזה יוכל לעמוד בכך.

היו"ר ח' גרוסמן:

אני מבקשת לגמור.

דב בן-מאיר (המערך):

לכן, אין מקום לשינוי מצב המערך, אם דיבר משהו על שינוי מצב המערך, הוא חשב על הכיוון הזה, ולא על הכיוון הפלשתיני.

אני רוצה לבקש דבר אחרון, בואו רבותי, ננסה לעודד את הגורמים החיוביים בעולם הערבי, למשל — — —

היו"ר ח' גרוסמן:

אני מצטערת, אתה מתחיל עכשיו תיוה חרשה, אתה עכרת מזמן את זמני, אינני יכולה לעשות איפה ואיפה.

דב בן-מאיר (המערך):

רק משפט אחד, אני קורא גם לערביי ישראל, שיקימו, למשל, תנועת "שלום עכשיו", לא כלפינו, לא כלפי מדינת ישראל, אלא כלפי מדינות ערב; שילחצו על מדינות ערב ועל אש"ף להפסיק את הטרור ולהכיר במדינת ישראל.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה רבה, רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם ורדיגר, ואחרי — לחבר הכנסת עוזי כרעם.

חבר הכנסת דב בן-מאיר, תרשה לי להעיר לך, שגם אילו רצו 6 מיליוני יהודים רוצים לעלות, לא היה באפשרותם לעלות 6 לפחות לא 6 מיליונים. הייתי מוכרחה להעיר את ההערה הזאת, בכקשה.

עוזי ברעם (המערך):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, המפגש באיפן — ואיני רוצה להסתכן בסופרלטיבים — הוא מפגש היסטורי. הוא מפגש היסטורי לא על שום תוכנו, לא על שום ההסכמות שהיו במהלכו, אלא על שום שהוא היה מפגש גלוי, היות שרבים וטובים מדברים על מפגש גלוי, אבל הם עוברים לסדר-היום לאחר מכן, אני רוצה להתעכב לדקה ולהסביר את החשיבות שהמפגש גלוי.

הבעיה העיקרית שלנו עם הצד הערבי עושה השלום היא הבעיה של העימות עם דעת הקהל הערבית. העימות עם דעת הקהל הערבית צריך לעבור באופן ישיר דרך מפגשים ישירים. חשיבות כזו של סאדאת לכאן, מעבר לעובדה שהוא בא והציע תוכנית שלום, היתה בכך שהוא פנה לעימות ישיר עם דעת הקהל הערבית. העימות שסאדאת יצר עם דעת הקהל הערבית היא זו שאפשרה להגיע לתוכנית שלום והיא זו שאפשרה גם יצירת מעמד לסאדאת ולתוכניתו בדעת הקהל המצרית.

יש לכך חשיבות גם כלפי פנים — דעת הקהל היהודית — שבחלקה לא מאמינה ולבה גם בכל אפשרות שלום, בכל אפשרות של משא-ומתן. העימות הגלוי הוא החשוב.

המפגש באיפן, מפגש חשוב שתוצאותיו תהיינה, לפי דעתי, בטווח ארוך יותר, הנית נדבך בדרך ההידברות גם עם הערבים, לפי דעתי גם עם הפלשתינים, וארחיב דברים לאחר מכן.

אני מצטרף כהחלט לאלה המברכים את חבר הכנסת רפי אדרי גם על פעולתו טרם המפגשים וגם על דברים שהוא אמר, כי כך הוא חושב, לאחר המפגשים.

אבל, הוויכוח האמיתי אינו הוויכוח הפנימי. הוויכוח האמיתי הוא אחר. עלינו לקבוע פעם אחת ולתמיד את סולם העדיפויות האמיתי שלנו. קראתי את דבריה של חברת הכנסת גאולה כהן ואת דבריו, חבר הכנסת אליהו בן-אלישר. הם ניסו ליצור הפרדה בין השלום ובין הביטחון. מבחינתנו, השלום הוא. האקט הראשון של הביטחון. ואומר לך, חבר הכנסת ורדיגר, כאשר מנחם בגין כראש ממשלה החליט פעם אחת כימי חייו, בשעה של התרוממות רוח, להפוך למפא"ניק, להפוך לפרגמטיסט, הוא הביא את השלום עם מצרים. את השלום עם מצרים הוא לא הביא כאשר הוא דגל בדרך ההיסטורית של חרות אלא בשעה שהוא עשה אותם דברים שאותם תקפת עכשיו, כאשר הוא הצטרף למחנה הגדול שהבין שלא יהיה שלום בלי ויתור טריטוריאלי, והוא נתן בעצם לגיטימציה מרחיקה לכת לדרך הזאת.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):
זה שלום?

מאיר כהנא (תנועת כך):
מה? שלום עם מצרים?

היו"ר ח' גרוסמן:
חברי הכנסת, אבקש לא להפריע.

עוזי ברעם (המערך):

להערכת, הסכם השלום שנערך בין ישראל ובין מצרים, נחתם על-ידי מנחם בגין ואושר בכנסת כתמיכה מסיבית של מפלגת ה"ה אולי האקט החשוב ביותר מאז תחילת קיומה של מדינת ישראל.

למשא-ומתן, כפי שהוצגה על-ידי המלך חסן. אין שינוי בעמדותיהם של הערבים. כדאי כאן לצטט את החלטות ממשלת ישראל אחרי ועידת פס. האומרות: "החלטות האיבה שנתקבלו בוועידת הפסגה בפס מעוגנות בהחלטותיהן של ועידות ערביות קודמות שקבעו כי מטרתן למעשה היא השמדת ישראל".

ובכן, חברי הכנסת, מה שמדאיג הוא, שבקרב חלק מחברי הכנסת במפלגת העבודה נשמעות דעות שלפיהן על המפלגה לדון מחדש ולערוך רביונה בעמדותיה כלפי אש"ף, הנושא הפלשתיני ומתן זכות להגדרה עצמית לערבים ביהודה, בשומרון ובעזה.

ההצעות ה"חדשות" האלה של חברים מסוימים במפלגת העבודה, או הצעות שלפיהן על מפלגת העבודה לקבל "החלטות אמיצות", צריכות להדליק אור אדום בקרב הציבור הגדול ואולי הרוב במדינת ישראל.

אני מקווה שקולות אלה מייצגים מיעוט מבוטל, ושרובה של מפלגת העבודה, וכראשה ראש הממשלה מר פרס ושר הביטחון מר רבין, יתגברו על קבוצת החבוטתנים השמאלנים שבקרבם וישללו בתכלית השלילה את הרעיונות המסוכנים המובילים להקמת מדינה פלשתינית לצדה של מדינת ישראל.

אמנון לין (המערך):

מר ורדיגר — — —

היו"ר ח' גרוסמן:

לא, אל תפריע. לא נחתי לך רשות דיבור.

אמנון לין (המערך):

בסדר.

היו"ר ח' גרוסמן:

השעון, מה לעשות?

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

תגובתו של מר פרס על רעיונות אלה היא, כי הן "קשקוש ממדרגה ראשונה" — כדבריו של פרס — מאשרת כי אומנם זהו המצב ורעיונות של התקפות וכניעה אינם מקובלים על רובו של המערך ומנהיגיו.

חברי הכנסת, גברתי היושבת-ראש, אני מאמין שמאמצי של ראש הממשלה הם כנים ובכיקורו במרוקו הוא שאף להציג את ישראל כמדינה שוחרת שלום, שואפת לשלום ועושה מאמצים להגיע לכך, כדי להרחיב את המעגל של מדינות ערביות מתונות אשר רואות בישראל עובדה קיימת ומעוניינות כפתרון הבעיה לטובתן ולטובת האוכלוסייה הערבית בשטחים המשוחררים.

דעתנו לא השתנתה והיא: חמורת שלום נשלם בשלום, כפי שזה מקובל בעולם כולו. לגבי שטחי ארץ-ישראל — אין לנו הזכות והרשות לוותר עליהם ולהעבירם לערבים. שאיפה לשלום — כן; משא-ומתן לשלום — כן, כמובן אם יהיו פרטנרים רציניים, ולצערנו עדיין איננו רואים אותם.

אם נדע לעמוד על זכויותינו בעוז, בגאווה, בכבוד, נזכה בעזרת ה' גם לשלום המיחול, אשר אין בישראל איש אחד שאינו רוצה בו. תודה.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה רבה לחבר הכנסת ורדיגר, שהראה דוגמה לשמירה על הזמן. רשות הדיבור לחבר הכנסת עוזי ברעם, ואחריו — לחבר הכנסת עוזי לנדאו.

האחרון במרוקו. זוהי הצלחה גדולה לדיפלומטיה הישראלית: יש עוד מדינה ערבית על מסלול פגישות פומבי עם מדינת ישראל, נעשה עוד צעד קטן בדרך ארוכה של מתן לגיטימציה כעניי העולם הערבי למדינת ישראל. זהו צעד שגם יביא תועלת בשל העמקת החשדנות והפירוד וחידוד היחסים בין מדינות ערב לבין עצמן, וידחק את סוריה, לוב ודומותיהן לפניה.

את הדברים שאומר בהמשך, ובכללם דברי הביקורת, אבקש לראות בצל הברכה היסודית שהביקור הזה ראוי לו מצד כולנו.

ידיד היסב את חשומת-לבי לכך, שראש הממשלה, באותו יום שיצא למרוקו, בצהרי אותו יום, השתתף בטקס הגלילה של ה"לביא", ובכך הגביה למרוקו.

יעקב זיאק אמיר (המערך):
כבר אמרת את זה, נדמה לי.

אמנון לין (המערך):
לא הוא.

עוזי לנדאו (הליכוד):

מי שעוסק בגלילה ובהגבהה זוכה, לפי מיטב המסורת היהודית שלנו, לכרעה "ישר כוח". אבל יש משהו לא אותנטי בכך, יש פגם מסוים בדברים. משום שאצלנו הגבהה קודמת לגלילה, ואם נתבונן בכך יפה, יתברר שאולי ההגבהה האמיתית כבר היתה בעבר, ואולי ההגבהה הנוכחית איננה כל כך גבוהה כפי שמנסים להציג אותה.

ההגבהה האמיתית היתה כאשר נחתם השלום בין ישראל למצרים. עם כל קריירתו יש היום מגעים שוטפים בין ישראל ובין מצרים, וכמותם בין ישראל ובין ירדן — אף שאין שלום פורמלי בין שתי המדינות האלה. יש שלום דה-פקטו בין ישראל ובין ירדן — ואל המגעים הישראליים עם שתי מדינות ערב אלה מיתוסים עכשיו. גם מגעים עם מרוקו, ועל כך, ככל שההישג הזה יהיה חשוב, ההישג הזה איננו הישג היסטורי.

יש להפריד בין הביקור עצמו ובין תוכן השיחות שקיים ראש הממשלה במרוקו. אם צריך להעריך את מה שנעשה, לחזות את תוצאות הביקור הזה, כי אז אפשר היה לומר — אם לנקיט את לשונו של החזאי מן השרות המטאורולוגי — כי המסע כולו עמד בסימן של מזג אוויר נאה עד מעונן חלקית. הביקור עצמו הוא נאה, אבל תוכנו — מעונן חלקית. הביקור מוצלח, אבל יש סיבות לדאגה. אני מתכוון להתבטאויות ראש הממשלה, אשר מותירות מקום לפירושים דווקא במקום שלבהירות יש בו חשיבות עליונה; ובמקום שראש הממשלה הוא כהיר, יש מקום לדאגה עמוקה.

באחד מן הניירות, בנייר העמדה הראשון, אומר ראש הממשלה, ואני מצטט: "ישראל מכירה בקיום העם הפלשתיני ובזכויות הלגיטימיות שלו". הממשלה איננה מכירה בקיומו של העם הפלשתיני, ואם יש מכתב שנכתב על-ידי ראש ממשלה בישראל בעקבות קמפיין דייוויד, הרי הוא אומר, שבכל מקום שמדובר בעם פלשתיני, ממשלת ישראל איננה רואה בו אלא את ערביי ארץ-ישראל.

במקום אחר במסמך כתוב, שההסכם חייב לכלול את פתרון הבעיה הפלשתינית. משום שהיא לב העימות. הבעיה הפלשתינית איננה לב העימות. עמדתה ההיסטורית של ממשלת ישראל, עמדתן של כל ממשלות ישראל, היתה, שלב העימות הוא עצם שלילת העולם הערבי הסובב אותנו את מיומה של מדינת ישראל.

מאיר כהנא (תנועת כך):
בכיה לזכור.

עוזי כרעם (המערך):

השלום הזה היה בעצם גם פתח התקווה וגם הרס החרס והנידוי.

חבר הכנסת יוסי שריד, שמעתי את דברך. כמו תמיד, לחלק מדברך אני גם מסכים. אבל, כאשר אחת משייך כהניף יד אחת את שמעון פרס, עם היוזמות הבלתי פוסקות שלו, לביטול אולפנא אור — האם גם בימים ההם היה מישור שעמד על דוכן הכנסת ואמר שהוא רוצה לנהל משאומתן עם ירדן ועם פלשתינים אותנטיים?

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
כל הזמן.

עוזי כרעם (המערך):

לו נסע שמעון פרס כראש מפלגת העבודה לאיפון, מה הוא יכול היה לומר שלא נאמר עכשיו? אני אומר מה הם הדברים שכראש מפלגת העבודה, בממשלה של מפלגת העבודה, יכול היה שמעון פרס לומר: אנחנו נכונים להסכים גם לוותר על שטח, גם לוותר על צורת ממשל וגם על ייצוג פלשתיני ישיר שמכיר בישראל ומתנגד לפעולות טרור. אני לא שמעתי ששמעון פרס אמר את הדברים האלה. אבל אני משוכנע שכראש מפלגת העבודה הוא יכול היה לומר אותם ולקבל גיבוי ממפלגת העבודה על מרבית אנפיה. דבר שני שהוא היה יכול לומר: אנחנו בעד ליזם או פורום בין-לאומי כחלק ממשאומתן ישיר בין ישראל, מדינות ערב, ירדן והפלשתינים.

ממשלת הליכוד הלאומי אינה קדושה בעינינו, היא יכולה להתפרק גם היום, אבל היא תתפרק על מהות. ואני שואל: מדוע פונים בתביעה לפרס פחות מזה לצד הערבי? הרי פרס עומד על משמר הפצרות ולחצים אין קץ על חוסיין לנהל משאומתן. הרי אנחנו הסכמנו למשלחת ירדנית-פלשתינית, כשידענו שהיא תכלול פלשתינים שתומכים בזכות להגדרה עצמית. האם חנא סניורא ואבו-רחמאן הם פחות נאמנים לעניין הפלשתיני מאחרים? הם אינם משתייכים לזרוע הצבאית של אש"ף והם הסכימו לקבל את 242 ולהכיר במדינת ישראל.

יהיו, חבר הכנסת ורדיגר, ויכוחים בתוך מפלגת העבודה ויש ויכוחים בתוך מפלגת העבודה. אין ויכוח בין שומרי חומות לבין תבוסתנים. יש ויכוח לגבי הדרך הנכונה לשלום ולביטחון. יש ויכוח בין מי שחושבים שבעוד 20 שנה נהיה בתנאים נוחים לאין ערוך כמשאומתן לשלום ולכן הם רוצים משאומתן מזורז יותר, משום שהם מאמינים שהשלום הוא עוגן הביטחון האמיתי של מדינת ישראל.

התגובה של אסד, גכרתי היושבת-ראש, רק מוכיחה את חשיבות המפגש. כי המלך חסן הצטרף לשוכרי הטוב בעולם הערבי: הידברות ישירה. אני מאמין שהמשך ההידברות יביא להושטת יד שלנו גם למדינות ערב, גם לירדן וגם לעניין הפלשתיני.

היז"ר ח' גרוסמן:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת עוזי לנדאו, ואחריו — לחבר הכנסת מאיר כהנא.

עוזי לנדאו (הליכוד):

גכרתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מצטרף לברכות אשר בירכו רוב חברי הכנסת את ראש הממשלה על כיסורו

הוא איננו אומר את הדברים האלה משום שהם משרתים את ישראל, אלא משום שהם משרתים את הקו של אש"ף. הקו של צעירי מפלגת העבודה, למרות רצונם, הוא מסוכן לישראל. בית-המדרש הזה של השוכך מדבר על אש"ף כנציגים אותנטיים של העם הפלשתיני. על אש"ף אומרים שהוא שונה את עורו, את ערפאת מכנים מתן, ואת הקיצונים, או בקיצונים רואים דווקא את אברמסא, את גיבריל ואת חבש. ערפאת הוא מתן. מה שקרה לצעירי מפלגת העבודה הוא מה שקרה לאמריקנים רבים — כאשר נתפס ג'ק המרטש עשו מן החונק מבוסטון מתן. זהו כל ההבדל בין ערפאת ובין גיבריל, אברמסא וכל האחרים.

אם יש עקביות בעמדת צעירי מפלגת העבודה, הייתי מצפה כי יציעו למפכ"ל משטרת ישראל לנהל משא-ומתן עם הפשע המאורגן כדי להביא לסדר במדינה, או שהם יפנו אל קראקסי באמצעות האינטרנציונל הסוציאליסטי ויציעו לו לקיים משא-ומתן עם "הבריגדות האדומות" — — —

דב בן-מאיר (המערך):

— — —

הי"ר ח' גרוסמן:

למה אתה מפריע. חבר הכנסת בן-מאיר?

עוזי לנדאו (הליכוד):

או שיפנו אל מיטראן במסגרת האינטרנציונל הסוציאליסטי ויציעו לו לקיים משא-ומתן עם "פעולה ישירה". זוהי המשמעות האמיתית של הדברים.

יש למפלגת העבודה בעיה קשה. משום שהאגף ההולך ומתחזק בה מטה אותה שמאלה. זקנתה מביישת את נעוריה ונעריה וצעיריה מביישים את זקניה. לא עוד רוח גדולה ואישים גדולים כבן-גוריון וגולדה ודיין ואלון וכנצלסון ולבון. והרשימה היא ארוכה, אלא רוח נמוכה, של צעירים זה מקרוב באו — — —

הי"ר ח' גרוסמן:

חבר הכנסת עוזי לנדאו, עליך לסיים.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אני מייד מסיים.

דב בן-מאיר (המערך):

אפשר לשאול שאלה?

הי"ר ח' גרוסמן:

לא, בבקשה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

חבר הכנסת בן-מאיר, אני מקווה למצוא כך סיוע אף שאנחנו איננו שותפים לאותה מפלגה.

צר לי לראות את מוטה גור ואת עוז רצמן ואוסיף גם את רפי אדרי ביניהם. איך אומר חבר הכנסת רפי אדרי? — אם לא תגמיש ישראל את עמדתה לקראת עמדת המלך, היא עלולה לזרו סכנת מלחמה. חבר הכנסת רפי אדרי, מדוע אינך אומר זאת על עמדת הערכים — אם הם לא ישנו את עמדתם, תהיה סכנת מלחמה?

הי"ר ח' גרוסמן:

חבר הכנסת עוזי לנדאו, סיימת זמן את מכסת זמנך.

עוזי לנדאו (הליכוד):

גברתי, אני רץ מהר, ואני מסיים.

ראש הממשלה מוסיף ואומר, שוועידת השלום יכולה להיפתח במסגרת בין-לאומית ולהימשך — ואני מדיגש, להימשך — כליו פרורם בין-לאומי. זוהי לוליינות ניסוחית, שהמשמעות שלה, שלפנינו הצעה לוועידה בין-לאומית, ועידה מסוכנת לישראל, שאיננה מקובלת על ממשלת ישראל.

המשפט האחרון מדבר על נכונות ישראל לפגישה עם משלחת של נציגים אותנטיים של העם הפלשתיני. אם מקבלים את המושג "עם פלשתיני", מי יקבע את הנציגים האותנטיים שלו? מה זה "נציגים אותנטיים"? הפלשתינים עצמם אומרים שהנציגים האותנטיים הם אש"ף. גם הממשלה אומרת את זה? האם גם מר פרס אומר את זה? האם גם מר אדרי מסכים לדבר הזה?

דווקא כאן יש סכנה גדולה מאוד בערפול. משום שהוא חותם תחת מדיניות רבת שנים של כל ממשלות ישראל, מדיניות האומרת שאין ועידה בין-לאומית, יש רק משא-ומתן ישיר ואין משא-ומתן עם אש"ף. כי הוא אינו גוף לגיטימי, אינו כן תרבות. ומעניין שדווקא עתה, אחרי שמצטרפים למלחמה הזאת האמריקנים בהפצצה אקטיבית של לוב, ואפילו האיטלקים כמקצת, בהעמידם לדין את אנשי אש"ף בעקבות רצח קלינגהופר, והוצפתם מבטלים פגישה של שר החוץ שלהם עם ערפאת, והיוונים מסלקים מבירת יוון נציגים שונים של הטרור, ועל כולם חוסין, המכה את משרדי אש"ף ושולח את הארגון הזה מחדש לנוע ולנוד בעולם ומקווה להיחלשותו הנוספת. ורק היחלשותו של אש"ף יש בה סיכוי ליוזמה מדינית כלשהי ביהודה ובשומרון — דווקא עכשיו, כאשר כפות המאוינים מתחילות לנטות נגד הטרור. משליך ראש הממשלה קש לטובע הזה.

הערפול אשר דרכו ראש הממשלה כאילו אומר לא, מה הוא כעצם אומר? שכל השומע את מר פרס אומר לא. יאמר: הוא אומר לא, אבל למה הוא מתכוון?

למרבה המזל, הרוטציה לפנינו, בעוד כחודשיים, והרוטציה תוכל — — —

דב בן-מאיר (המערך):

— — —

עוזי לנדאו (הליכוד):

חבר הכנסת בן-מאיר, אולי זו תהיה התשובה: אני חושב שהמסע של ראש הממשלה למרוקו הוא מסע טוב, והרוטציה ומה שיבוא לאחריה יהפכו את המדיניות מטובה למצוינת.

אם לאמץ את ניסוחיו של העיתונאי שמואל שניצר, יש בכיקור ובמדיניות מפגן נאה של זיקוקין דינור, ובכל מפגן של זיקוקין דינור יש הרבה גצים. לרוע המזל, אחוז אחד הגצים גם בשוכך שכמפלגת העבודה. מפריח היונים הוא חוג משוב. מה הם מבקשים? להכשיר את הטמא הזה, אש"ף, שרכגז הולכים ומתרחקים ממנו רבים, ומול תהליך הדה-לגיטימציה של הטרור — רווח והצלחה יבואו לו דווקא מצעירי מפלגת העבודה.

האמריקנים אמרו שלשום כתגובה לאנשי חיזבאללה: "לא נישא ולא ניתן עם הג'יהאד האסלאמי ולא נוותר". אבל הקו הצעיר האופנתי של צעירי מפלגת העבודה אומר: עם אש"ף אפשר לנהל משא-ומתן. סיניורא אומר כימים אלה, ואתמול לסגן הנושא בוש: "כאשר חבר הכנסת הישראלי חיים רמון מדבר על הגדרה עצמית לפלשתינים, זה הזמן שגם ארצות-הברית תכיר בזכות זו". מתחילים לצטט את צעירי מפלגת העבודה. וסיניורא הוא איש אש"ף, איש אש"ף מוצהר.

היו"ר ח' גרוסמן:

אתה רצת אבל גם השעון רץ.

עוזי לנדאו (הליכוד):

יש ממשיכי דרכו האמיתיים של בן-גוריון בתוך מפלגת העבודה. מספרם קטן והולך. אבל גם היום, על אף שיש לי עמם ויכוח בנושאים רבים, רב המשותף. ובעומק הלב אני יודע, שכאשר לגיע לשעת מבחן ציונית, תלמידי זיכיוניסקי ותלמידי

בן-גוריון יראו אותם דברים עין בעין והם ידקקו זה לזה. אני קורא לממשיכי דרכו במפלגת העבודה לקום ולהתייצב מול השוכן היוני ולהחזיר את מפלגת העבודה אל דרך המלך ההיסטורית שלה.

היו"ר ח' גרוסמן:
תודה.

ב. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ח' גרוסמן:

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושבת-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

1. מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושאים האלה —
2. ייקור מחירי המצרכים המסוכסדים;
3. הכאת ילדים;
4. מצוקתם של מפגרים;
5. מצבם של מאות הקשישים נוכח עיכוב חוק ביטוח סיעוד;
6. שביחת האחיות;
7. אבטלה בדימונה.

ג. הודעת הממשלה על המצב המדיני (המשך)

היו"ר ח' גרוסמן:

חברי הכנסת, אנו חוזרים לדיון בהודעת הממשלה על המצב המדיני. רשות הדיבור לחבר הכנסת מאיר כהנא. ואחריו — לחבר הכנסת פנחס גולדשטיין.

מאיר כהנא (תנועת כך):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, ראש הממשלה מחפש שלום. מר פרס העף למען השלום. שלום, וכי יש אחד בקרבנו שאינו מתאוה לשלום. אך השאלה, ראש ממשלת היהודים, היא האם יש לך מושג כיצד להשכין שלום בארץ? האם הינך מבין למה אין שלום בארץ? האם אתה יודע בכלל את סוד השלום? מהו המפתח שיפתח את שער השלום צדיקים יבואו בו?

סוד השם אדוני, ראש ממשלת היהודים, ליראיו. מה אמר הנביא? "שלום שלום לרחוק ולקרוב, אמר ה'. ורפאתי, והרשעים כים נגרש, כי השקט לא יוכל ויגרשו מימיו רפש וטיט — אין שלום. אמר אלוף לרשעים".

לא, מר פרס, לא על נקלה תרפא את שבר עם ישראל. אתה חושב שבנסיעה למזרח לחוסיין ולמגרב לחסן תביא לנו שלום? אתה חושב שתוכל להפקיר אדמות ארץ-ישראל הקדושות, להעבירן לידי שמואלים וכן תקבל שלום? אתה חושב שבידי הישמעאלים יש השלום? לא חוסיין במזרח ולא חסן במערב ולא נוכחותך בהרי-האטלס בניסיון להפקיר חלקי ארץ הקודש יביאו לנו את השלום. "כי לא ממוצא וממערב ולא ממדבר הרים, כי אלקים שופט, זה ישפיל וזה ירים".

ראש ממשלת היהודים, לא הנסיעה כשלעצמה מטרידה אותי אלא מה שהיא מסמלת. ראש ממשלת היהודים, העיקר חסר מספרך, בשבילך, בנייתך החילונית, השלום — כמו כל נושא שבבעולם — הוא עניין פרגמטי, חילוני, מציאותי. אין לקדוש-ברוך-הוא אפילו דל"ת אמות בעולמך. נשאת נאום של חצי שעה על השלום, והמלה הקטנה העיקרית לא השמעת אפילו פעם אחת: השם, הקדוש-ברוך-הוא, אלוף ישראל. ראש ממשלת היהודים, בשבילו אלוף היהודים איננו משחק תפקיד כלל וכלל במאבק למען השלום. בשביל ראש עם הספר, העיקר חסר מן הספר, ובמקום אלוף ישראל אוהו ראש ממשלת היהודים בשתי טליתות של ישמעאלים, הצוחקים

ממנו. על כגון אלה זעק הנביא: "וירפאו את שבר עמי על נקלה לאמר שלום שלום ואין שלום".

הנסיעה לחסן והפניות לחוסיין הן חלק מההתרפסות לפני גויים, סמיכה בשר ודם. תופעה המגיעה לשפל השפלות ביחסינו המבישים עם ארצות-הברית.

ראש ממשלה קטן, ראש קטן של ממשלה קטנה. פניתם עורף לאלוף ישראל לחפש מחסה באוהלו של הגוי. בשבילכם אין לסמוך על הסנה הבורע ואינו אוכל, שהוא סמל האמונה והביטחון באלוף ישראל. וכמו שאמרו חז"ל: הסנה כוער באש והסנה איננו אוכל — לפי שהיה משה מחשב בלבו ואומר: שמא יהיו המצרים מכלים את ישראל? אמר לו הקדוש-ברוך-הוא: כשם שהסנה כוער באש ואינו אוכל, כך המצרים אינם יכולים לבלות את ישראל.

אבל ראש ממשלת היהודים מר פרס, שעף לחסן ולחוסיין, המתרפס לפני וושינגטון, איננו מאמין בסנה הבורע באש, *Burning Bush*, כלעז. הוא מתרפס לפני *George Bush* והביקור במרוקו והביקור כאן של ה"סנה" האמריקני — *Bush*, שניהם חלק מהגישה הגויית של "ארור הגבר אשר יבטח באדם ושם בשר ודוועו". ראש ממשלת היהודים, אתה מקווה לשלום מחוסיין ומחסן, משני זנבות האודים העשנים האלה? על מי אתה נשען — על משענת הקנה הרצוצן של שני מלכים אשר ייספך איש עליהם, יובא בכפו ונוקבה? כן חוסיין וחסן לכל הבוטחים בהם. והיה החסן והחוסיין לנעורת ופועלו לניצוצן ובערו שניהם יחדיו.

היו, ראש ממשלת היהודים, פנית עורף לצור ישראל ולא נשענת על השם אלוףך, קטן אמונה, מחוסר ביטחון — בשבילך אין אלוףים בישראל. היו היוודים למרוקו לעזרה ועל הסוסים חסן וחוסין יישענו ויבטחו על רכב כי רב ועל פרשים כי עצמו מאור, ולא שעו על קדוש ישראל ואח השם לא דרשו.

וכן, ראש ממשלת היהודים, הוספת חטא על פשע. מדינתך בוגדת בערכי השם, כולה חילול שבת, מאכל טרפות ונבלות, עבודה זרה, גילוי עריות, שפיכות דמים — ריק מכל תוכן של קדושה וטהרה. אך חשבת שהקדוש-ברוך-הוא, שהוא עושה השלום, ייתן לנו שלום כל זמן שבגדנו בו? במקום לחזור לאביך שבשמים, שהוא עושה השלום ובידו לעשות

שלום עלינו ועל כל עמו ישראל, פנית לרהבים, לכלים הריקים, הישמעאלים.

בידך שוחד יקר מפז — אדמות ארץ-ישראל, בתקווה שתמירנתן תוציא שלום משני שונאי ישראל אלה, הוי, מי עבר כי אם עברי שמעון, "כי שתיס רעות עשה עמי אתי עזבו מקור מים חיים להצב להם בארת בארת" — חסן וחוסין — "נשברים אשר לא יכלו המים".

דע ראש ממשלת היהודים, והיה לך מעוז חסן — לבושת, והחסות בצל חוסין — לכלימה. קטן אמונה, מחוסר אמונה וביטחון, חוזר כך, חוזר כך, חוזר לאביך שבשמים. אתה תועה ומתעה, תשליך על השם יהבך כי "אשרי הגבר אשר שם מבטחו". הבטחת לישמעאלים שלא תחול ריבונות ישראל על יהודה ושומרון ועזה — חלקי ארץ-ישראל — והינך מצפה שמוזה יבוא שלום? דווקא ריבונות ישראל, דווקא אמונה בהשם ולא פחד מהגוי, מה-George Bush הזה, כה אמר השם גואלך קדוש ישראל: לו הקשבת למצוותי, ויהי כנהר שלומך, שבת, קדושה, הלכה, ריבונות ישראל על כל השטחים, העברת הישמעאלים מהארץ — אז תביא שלום על ישראל.

הי"ר ח' גרוסמן:

רשות הדיבור לחבר הכנסת פנחס גולדשטיין, ואחריו — לחבר הכנסת רפאל אדרי, אחרון הנואמים המשתתפים בדיון זה.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, לפני שאפתח בדברי אני רוצה לשאול את היושבת-ראש האם זה נאה, האם זה מכובד, שבדיון כזה לא יהיה ראש הממשלה נוכח? הרי כל הוויכוח נסוב על ביקורו של ראש הממשלה במרוקו. אני חושב שיותר אולי להכריז על הפסקה קצרה ולבקש משרי הממשלה ומראש הממשלה להיות כאן. הרי אנו מדברים עליו, הרי אנו מתווכחים על הודעתו.

הי"ר ח' גרוסמן:

אנחנו לא נפסיק את הישיבה, והשאלה הזאת אינה צריכה להיות מופנית אלי.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אבל את מנהלת את הישיבה, גברתי.

הי"ר ח' גרוסמן:

נכון, ראש הממשלה אמור היה לבוא ב-10:00. נראה שבגלל האורח הנכבד הוא לא יכול היה להגיע.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אני חושב, גברתי, שיש בזה פגם, ואת הוכחת מנהיגות כיושבת-ראש בהרכב הזדמנויות, חשבתי שזו הזדמנות להציע לך לנהוג באותה צורה.

הי"ר ח' גרוסמן:

כן, אני שאלתי כמה פעמים מתי יבוא ראש הממשלה.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

בסדר. אני הבעתי את מורת רוחי, אני שמח שאת מסכימה אתי.

שמחה דיניץ (המערך):

גם חברי סיעתך אינם נוכחים.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

חברי סיעתי נמצאים בישיבה לצורך עניין מסוים, אבל זה בכלל לא רלבנטי, חבר הכנסת דיניץ.

הי"ר ח' גרוסמן:

חבר הכנסת גולדשטיין, חבל על הזמן, אנא התחל בדבריך.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, כל שוחר שלום בארץ הזאת צריך לקבל את נסיעתו של ראש ממשלת ישראל למרוקו, כאורחו של המלך חסן, הידוע בסובלנותו כלפי אזרחי ארצו היהודים, בברכה.

אמת, ההישג העיקרי הוא כעצם הפגישה שזומנה על-פי בקשתו והזמנתו של המלך חסן באיפרן, כאשר אמצעי התקשורת מודעים וערים לה. זה הישג לאחר המדיניות החשאית שהיתה נהוגה במפגשים מעין אלה, והיו רבים כאלה.

אך עד כאן ההישגים הנראים לעין. ברור, כי בשיחות מדיניות רב הנסתר על הגלוי, ומטבע הדברים ייצאו בוודאי אט אט לפרסום פרטים אשר עדיין סמויים מעינינו כימים אלה, ואז אינני משוכנע שכולם כבית הזה יזכרו על כך.

הי"ר ח' גרוסמן:

חבר הכנסת גולדשטיין, רק אמרת, והנה ראש הממשלה נכנס.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אני שמח, פניתי כי חשבתי שבדיון כזה ראש הממשלה צריך להיות נוכח.

ראש הממשלה ש' פרס:

חיוץ ממך יש גם סגן נשיא ארצות-הברית כאן.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אני מודה על ההשוואה, אני מקבל אותה ואני מבין.

אינני מאלה הגורסים כי הנסיעה לרכב היא נסיעת מחצית הדרך לרבתי-אמון — —

רפאל אדרי (המערך):

הביקור היה באיפרן.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אני מדבר על בירתה של מרוקו ולא אחליף אותה באיפרן.

— — — — —
אך אין כל ספק שדרך רכב יש אולי סיכוי להגיע אי-פעם להידברות גם עם המלך חוסין, כפי שהצהרנו לא אחת, ואולי אפילו עם מדינות נוספות, שהרי לכולם זכורה לטוב מעורבותו של המלך חסן בקידום הסכם השלום עם מצרים.

אולם, אני משוכנע שבשיטה הנקוטה, שלפיה היתה הפרדה בין ראש הממשלה, שבשיתותיו, כך פורסם, לא הפר ולא שינה מקורו היסוד של ממשלת האחדות הלאומית, לבין שליחיו או מקורביו של ראש הממשלה, יש מגמה ויש כוונה, ועל כך צריך להזהיר ומכך יש להיזהר.

אנו שומעים וקוראים את דברי מקורבי ראש הממשלה, ואני מצטט: "בהודעה המשותפת לא נשלל שיתוף אשף בתהליך השלום", או דברים המיוחסים לאחד ממלווי ראש הממשלה שאמר דברים מסוכנים על-פי הבנתי, אם אכן הוא אמרם, כי "אם לא תגמיש ישראל את עמדותיה לקראת המלך, היא עלולה לזרז את סכנת המלחמה".

חברי הכנסת, יש לי חשש עמוק מאנשי הוויתורים וההפחדה למיניהם, אלה הם אנשים שהוויתור הוא עקרוני לגביהם והוא טבע בדמם, וזהו שיטה פוליטית ידועה,

אל מחנה פרס. קהילת יוצאי מרוקו בישראל יותר מדי רצינית ואינטליגנטית מכדי שמישהו ממקורביו של ראש הממשלה וגם מנציגיו של מלך מרוקו ישייך להם מחשבות מסוג זה.

שבח וייס (המערק):

אתה מזלזל בהם אם — — —

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אם זאת הכוונה של ראש הממשלה ושל אנשיו בביקור במרוקו, הרי אומר לו באוזניו: בנקודה זו טעית.

היו"ר ח' גרוסמן:

אבקש לסיים. אִי־אפשר כך.

רפאל אדרי (המערק):

— — — הסתה.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אעבור לנקודה האחרונה, וזו מטרידה אותי יותר מכול. בהתייחסותו של ראש הממשלה למארחיו, לפי הדיווחים, הגסטרונומיה הקולינרית היתה מעולה ואפילו הטבת הפרטי של המלך הועמד לרשות ראש הממשלה: את ארמונו העמיד המלך חסן לרשותו של ראש הממשלה והוא יצא מגדרו כדי לחת לו אירוח כדי המלך הטובה. אולם, כאשר הגענו לחללית, לא התכייש המארח, בעל הנימוסים הצרפתיים המעודנים, לומר לראש הממשלה, ואני מצטט: "מכיוון שסירכת לקבל את שתי הנקודות החשובות שלנו, הערבים — סע הביתה".

דרך אגב, לבעלי הזיכרון הקצר אזכיר, כי היה זה אותו מלך אשר שלח, בזמנו, את ראש הממשלה למזכיר האו"ם, ובאורח לא כל כך מנומס, להגיש לו הצעות שלום. מתברר, אדוני ראש הממשלה, שסף הרגישות שלך לגבי מה שאומרים היהודים, שפר עליו מזלו של המלך חסן, אשר פגע בכבודך — — —

היו"ר ח' גרוסמן:

חבר הכנסת גולדשטיין, אינני יכולה להפוך 8 דקות ל-20 דקות.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

גברתי, אם דיברתי 8 דקות, אני מייד מסיים.

היו"ר ח' גרוסמן:

אתה דיברת פי־שלושה.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אני מסיים — — — ואין מדובר בכבודך האישי אלא בכבודך של מדינת ישראל, ולא הנבט. כאשר אמר עליך את שאמר אחד מאנשי הציבור בישראל, והוא ציין עובדות שקשה לערער עליהן, הוכחת מנהיגות מרשימה ודאגת לפעול נגדו באורח חד־משמעי ורציני, ממש במנהיגות.

גברתי היושבת־ראש, המרחק למרוקו הוא כ־6,000 ק"מ, ואילו כעייתנו מתמקרת במרחק של כ־60 ק"מ מירושלים בירת ישראל. דרך השלום מלאה תחתיתים, התחלנו בה, לא נדחק את הקץ ואל נחחרה בוויחורים העלולים להביא עלינו אסון ולא שלום ולעזער את עצם קיומה של מדינת ישראל. יזכרונא הוותיקים כי אש"ף הוא עדיין אש"ף, סוריה ולוב הן סוריה ולוב, ובהן דבר לא השתנה ולא ישנתה בעתיד הנראה לעין. הרצון והכמיהה לשלום אינם יכולים להשכיח מאתנו כי אנו חיים באזור שבו 22 מדינות ערביות, 100 מיליון תושבים, ובהן פועלים גופים טרוריסטיים המכתבים לאותן מדינות דרך של

שהמחזיק בה מאמין שמי שיותר יתור הוא שיצליח יותר, ולא היא, בויתור לשם ויתור לא נביא את השלום, לא נקרב אלא נרחיקו. לבי לבי גם לשר בישראל המוכן לזנוח גם את העקרונות המדיניים המוצהרים של מפלגת העבודה, שאליה בא זה מקרוב, אשר הכריז בעצם ימים אלה כי הוא מוכן להיפגש עם יאסר ערפאת.

גברתי היושבת־ראש, חברי הכנסת, בצד ההוכחה לעולם כי תאבי שלום וחפצי שלום אנו, הרי ביקור זה מעורר ומעלה כמה שאלות. מצויים אצלנו אנשי ציבור, אשר ברגע שנשתיימה הפגישה עם חסן מלך מרוקו התחילו לפזול פזילה מהותית לעבר אש"ף, ונשאלת השאלה מדוע כאשר מעמדו של אש"ף מתערער בעולם הערבי ומשרדיו נסגרים בירדן מוצאים חלק מעמיתיו, חברי הכנסת, מקום להכריז כי יש צורך בהכרה בזכויות הפלשתינים להגדרה עצמית וכי יש צורך לנהל משא־ומתן עם אש"ף. והרי זו דרכם של אנשי הויתור, כאשר הם מתחילים בו הם אינם יודעים מתי כיצד והיכן להפסיק ואינם מבחינים שהם גורמים למהומה רבה על לא מאומה.

הצעד שנצמד במשותף על־ידי ראש הממשלה בהסכמת ממלא מקומו והממשלה, וחלק ניכר מחברי הכנסת בירכו על כך, הוא צעד בדרך שכונתה היא חיובית. זהו צעד נוסף במערכת הצעדים והפסיקות הקטנות על עבר תקוות השלום. החל בכך ראש הממשלה מנחם בגין כאשר חתם על הסכם השלום עם הגדולה במדינות ערב, ואם לא יצליח מר פרס לחתום הסכם גם עם מדינה ערבית נוספת, אין לי כל ספק שמר שמיר, אשר ודאי יבוא אחריו, יפעל למימוש צעד זה, אבל לא ככל מחיר ולא בכל תנאי.

הגמשת עמדותיו של ראש הממשלה — ואני מדבר על הדברים הגלויים לעין — היתה בגדר המותר במשא־ומתן. אלא אם כן יש דברים שהוטחו מאתנו, וכרגיל קיים חשש שאכן יש דברים כאלה. ואכן, אחד מהדברים האלה פורסם רק אתמול על־ידי מקורות מרוקניים, והוא כי פרס הציע ויתור על חלקים מירושלים אם זו תוכר כבירתה של ישראל. אני מקווה שראש הממשלה יתייחס בדבריו לנושא הזה.

גם ההכרזה כי הריבונות על יהודה ושומרון תוכרע רק אחרי גמר תהליך השלום היא הגמשה, שאולי הייתי מוותר עליה, אבל אפשר לחיות אתה, אולם אם ההגדרה "פלשתינים אותנטיים" היא הכינוי הנסתר לאש"ף, לא יתקבל הדבר על דעת רובו של עם ישראל, וזאת צריך לומר באוזני חברי הממשלה וחברי הכנסת.

חברי הכנסת, בעצם ימים אלה ובהמשך לביקור במרוקו יש חשיבות גדולה לחקיקת החוק שמפלגת העבודה תמכה בו ותתנה לו ידה, וכוונתו היא לחוק על איסור מפגשים עם אנשי אש"ף, שהרי אם לא נעצור זאת, אחרי הביקור במרוקו ובתקופת הקיץ והפגרה תלכנה שיירות ארוכות לפגישות עם אנשי אש"ף, דבר שהוא פטול מעיקרו.

גברתי היושבת־ראש, חברי הכנסת, יש במפלגת העבודה כאלה הרואים הישג נוסף בביקורו של ראש הממשלה, כפי שאמר חבר במשלחת המרוקנית שניהלה את המשא־ומתן עם ראש הממשלה ושליחיו: "שליחיו של ראש הממשלה" — כך אמר — "הסבירו לנו שיהיה מוכן ללכת לבחירות אם יהיה משבר קואליציוני וכי בבחירות על רקע זה יעברו יוצאי מרוקו למחנה פרס". איזו חוצפה, איזו עזות מצח, איזה זולזול בקהילת יוצאי מרוקו, שפטרונים מסורמים מנסים לדבר בשםם כאילו פגישתו זו או זו עם מלך מרוקו תשנה את דעתם הפוליטית וכאילו עד היום הם היו שונאי שלום ורק הביקור יקרב אותם

עמדותיו? האם אנחנו, עם שכנינו, לא צריכים לעשות הערכה מצב? האם היום לא נוצר המצב הטוב ביותר לקידום השלום? האם אנחנו צריכים לחכות עוד חמש שנים, עשר שנים, עשרים שנים, אולי עוד שלושים שנים? לא רק ישראל צריכה לעשות הערכה מצב, אלא גם שכנינו. האם לא קורה שום דבר במזרח התיכון?

יהושע מצא (הליכוד):

האם הם רוצים לעשות אתנו שלום?

רפאל אדרי (המערך):

תסלח לי, זו הבעיה שלנו, שאנחנו לא מאמינים שיש עם מי לדבר. לשמחתי, לא כולנו כך, רבים מאוד בתוכנו שמאמינים שיש עם מי לדבר.

יהושע מצא (הליכוד):

מאמינים בניית ארץ-ישראל.

היו"ר ח' גרוסמן:

חבר הכנסת מצא, קודם נאמרו פה דברים שאולי הרגיו חלק אחר של הבית. אי אפשר כך. אני מבקשת לא להפריע.

יהושע מצא (הליכוד):

אמונה פירושה לבנות את ארץ-ישראל.

היו"ר ח' גרוסמן:

בסדר. את האמונה שלך תבטא מעל הדוכן. אל תצעק בבקשה.

יהושע מצא (הליכוד):

זו גם האמונה שלו.

רפאל אדרי (המערך):

גברתי היושבת-ראש, לא היו לנו ציפיות גדולות ומוגזמות. אנו עומדים על הקרקע ולא מרחפים. איננו נמצאים תחת השפעת הביקור. אנחנו אנשים מציאותיים. הביקור הזה אכן הוכיח שיש עם מי לדבר. ואם יש בתוכנו ספקנים — הוכח אחרת.

כפי שאמרתי, נוצרו גם התנאים לקידום השלום, אולי התנאים הטובים ביותר: מלחמת עירק-אירן, ירידת מחירי הנפט במזרח התיכון, הקרבה או ההתקרבות בין ירדן למצרים, המצב הפנימי באש"ף, הסכסוך החמור בין אש"ף לירדן. ובא ראש מדינה ערבית ואומר: אני מוכן להעמיד את שירותי הטובים כדי לנסות לקדם את תהליך השלום. וראש ממשלת ישראל נטל סיכון לא קטן ונסע לדבר עמו.

לא כל מה שרצוני אפשרי, ואם הרצוי הוא בלתי-אפשרי, האם הצדדים המעורבים בסכסוך לא צריכים לבחון עמדות חדשות? האם צריכים להימנע מהערכת מצב חדשה? האם לא צריך לקיים דיון ולהשמיע דעות?

אנחנו חייבים לעשות כל מאמץ, למען בנינו, למען הדורות הבאים, שלא יאשימונו שלא עשינו את כל האפשר. אם תמורת שלום אמת צריך לוותר על שטחים — צריך לעשות זאת. אם תמורת שלום צריך להכיר בזכויות הלגיטימיות של העם הפלשתיני — אני אתמון בזה. אם תמורת שלום בריקיימא צריך לפתור את הבעיה הפלשתינית — אני אתמון בזה.

גאולה כהן (התחיה):

מה עם זכות ההגדרה העצמית?

רפאל אדרי (המערך):

ולחבר הכנסת בן-אלישר: אם יעמוד לנגד עיני סיכוי

איכה ושנאה, טרור ורצח. גם כאשר מופיע משהו בדמותו של המלך חסן אסור לנו לשכוח שהוא בכחינת ציפור ראשונה או שנייה, וסנונית אחת או שתיים אינן מכשרות את כוא האביב.

אני מסיים ואומר: אנו חיים במזרח התיכון. בקרב מדינות ערביות שמגמת חלקן עד היום, על אף הביקור החשוב הזה ועל אף חוזה השלום עם מצרים, היא השמדתה של מדינת ישראל והכחדתה. תודה רבה.

היו"ר ח' גרוסמן:

אחרון המבקש את רשות הדיבור — חבר הכנסת רפאל אדרי.

רפאל אדרי (המערך):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, עצם הביקור באיפן, עצם המפגשים הגלויים מרברים בעד עצמם. החשיבות שבדיאלוג היתה להכיר, להבין, ללמוד, לשמוע. להשמיע ולנסות לשכנע ולהשתכנע. זוהי הפעם הראשונה שבה ראש ממשלת ישראל מקיים ביקור לאור היום במדינה ערבית ומתקבל בחמימות ובכרכה עליידי מלכה ועליידי שריו.

מדינת מרוקו היא מדינה חשוכה בעולם הערבי. בגלל שלטונה היציב ומלכה המקובל והאהוב על עמו. העם המרוקני הוא עם טולרנטי, מכניס אורחים. מלכו, חסן השני, הוכיח, בצעד שנקט, אומץ לב, תבונה מדינית וחוכמה. הוא נקט צעד נועז בהזמין את ראש ממשלת ישראל מר שמעון פרס. האם זה דבר של מה בכך? האם אפשר לזלזל בצעד הזה? האם המלך חסן לא נטל על עצמו סיכון גדול? מה הוא חייב לנו? כל רצונו ורצונו להפסיק את שפיכות הדמים, וכך הוא אמר בפגישות שהתקיימו במרוקו. לי נראה שהצעדים היו מחושבים ושקולים, והסיכונים השונים הובאו בחשבון.

אי אפשר לשכוח, וצריך להביא זאת בחשבון, שמעמדו המיוחד של ראש הממשלה כמעבר אירופה, בארצות-הברית, בישראל, הצעדים שנקטו על-ידיו בכלכלה, הצעדים שנקטו על-ידיו לקידום השלום, לקידום החברה הישראלית, להפחת רוח חיים חדשה, בהחלט סייעו למפגש הזה. ולכל המזלולים והמקטרגים — התשובה לא תאחר לבוא. וכל אלה שמנסים לדבר בשם אחרים, כל אלה שמנסים לזלזל בחוכמתה ובתבונה של אוכלוסייה גדולה בישראל, אוכלוסיית יוצאי מרוקו — גם להם התשובה לא תאחר לבוא. יהודי מרוקו אינם נמצאים תחת חסות, לא של חבר הכנסת גולדשטיין ולא של חרות — — —

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

גם לא של חבר הכנסת רפי אדרי.

רפאל אדרי (המערך):

אני גדלתי שם ואני מכיר אותם. אבל אתה לא יכול, בשיטה שלך ובדרך שלך, לומר שאתה מכיר אותם.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

איוו שיטה? אתם מזלזלים ביהדות מרוקו.

רפאל אדרי (המערך):

מה אתה יודע? האם אתה מכיר את הסחורה שנמכרה להם לפני הבחירות? את ההסתה? את ה-15,000 דולר? נגמרה התקופה הזאת. ימים יבואו. זה לא עומד על סדר-היום. מה שעומד על סדר-היום הוא השיחות המדיניות, ביקור ראש הממשלה, ולא עשיית חשבון שאינו במקומו.

אל נטמון את הראש בחול ונאמר שהכול בסדר. האם לא צריך להחזיר את האמון לעם? האם לא צריך שמנהיג בישראל יקום ויעשה צעד לקידום השלום? האם מר בגין לא שינה את

להציל יהודים. אחד המורים שלי לעברית במרוקו היה יוצא פולניה שניצל על-ידי ערבים ויהודים מהחיה הנאצית.

גם הקוסקוס שנינו לולול בו — האם מזלזל משהו בתפריט שאותו מכינה מלכת בריטניה כשהיא עורכת נשפים והוא מתפרסם בעמודים הראשונים של העיתונים? פתאום קמים עיתונאי אחד או שניים ומזלזלים בקוסקוס. היה קוסקוס. לא היה שום דבר אחר? לא היה ביקור חשוב? לא היו שיחות מדיניות?

רבותי, קצת פרופורציה. אולי בעיני כמה אנשים נראה מוזר שליוצאי מרוקו יש סימפתיים, אהדה; שהם מרגישים קרבה מיוחדת לבית-המלוכה. אני רואה את הדבר הזה טבעי בהחלט.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

הי"ר ח' גרוסמן:

למה לך להפריע?

רפאל אדרי (המערך):

לבסוף, אי-אפשר לשפוט תוצאות של הביקור שהיה חיובי, חשוב, אחרי כמה ימים. הבה ננהג כתבונה, כזהירות, בכבוד איש כלפי רעהו. אני בטוח שהמשך יבוא. ימים נידרו. זה תלוי גם בנו. תודה רבה.

הי"ר ח' גרוסמן:

תודה רבה. חברי הכנסת, כזה תם הדין המדיני. אני חייבת להכריז על הפסקה עד 10:55.

ראש הממשלה ש' פרס:

אני מבקש להשיב עכשיו.

הי"ר ח' גרוסמן:

עכשיו? בבקשה. קיבלתי פעמיים הודעות הסותרות זו את זו. אילו ידעתי, אדוני ראש הממשלה, הייתי מקפידה יותר על מסגרת הזמן.

ראש הממשלה ש' פרס:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני אקצר מאוד בתשובתי. אני יודע גם שכבית הזה צריך לדבר ברצינות ובאמת, ועל כן אצמצם את הערותי לשתיים-שלוש נקודות בלבד.

נערכו הרבה מאוד השוואות בין ביקור סאדאת לבין הנסיעה למרוקו. אני רוצה להגיד לכל חברי הבית, שאין להשוות את הסיכון הכרוך במשאומותן לפתרון הבעיה הפלשתינית לזה שהיה בסני. בינינו לבין עצמנו, בסני דיברנו רק על שטחים; שטח גדול, לא מיושב, פחות אמוציונלי, פחות מושרש בקרבנו. הבעיה המורכבת, המסובכת, היא כאמת הבעיה הפלשתינית, בעיית השטחים, בעיית הגבולות במזרח. אל נעשה את חיינו קלים. אינני מכיר בבית הזה איש, חוץ מאלה שאומרים לנו לתת לאש"ף את כל מה שהם רוצים — שיש לו פתרון המקובל על הצדדים בסכסוך.

על כן, אני מציע שלא להתייחר ולא להגיד אנחנו עשינו שלום עם מצרים. על סיני היה קל לוותר. נכון, הליכוד ויתר. ההסכם עם מצרים לגבי הבעיה הפלשתינית והשטחים לא פתר, לעת עתה, דבר. אני ממליץ מאוד לחברי הכנסת — אלא אם כן מה שחברת הכנסת גאולה כהן אומרת, ואני מכבד אותה, שהעיקר הם השטחים. חברת הכנסת גאולה כהן, איננו מדברים על שטחים, אנחנו מדברים — — —

לקידום תהליך השלום. להסכם שלום צודק, ומולו הסכם אחר, חשובתי היא, שהסכם שלום עדיף על כל הסכם אחר.

חברי הכנסת, פרשנים, אומנם מעטים, כותבים ומדברים כשהם מתבססים על דברים שאינם בדוקים, לדעתי, ועל-פירוב הם מצוצים מן האצבע. על סמך מה? האם הם השתתפו בשיחות? האם אותם כותבים ואותם מלעזים שוחחו עם ראשי השלטון? מי שהיו מוסמכים לדבר בשם השלטון במרוקו הם שר החוץ המרוקני ושר המדינה המרוקני.

ולחבר הכנסת גולדשטיין, אשר זולזל בצעד של מלך מרוקו

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

חס וחלילה.

רפאל אדרי (המערך):

— אצטט רק מה אמר שר החוץ המרוקני, לא לעיתון ישראלי, לא לראש הממשלה, לא לי ולא לאחרים. שר החוץ המרוקני ושר המדינה המרוקני אמרו במסיבת עיתונאים בפרס את הדברים הבאים: "מפנה היסטורי והצלחה לטווח ארוך". כך הגדירו זאת שר החוץ הישראלי ושר המדינה עלאווי. אלה הכותרות בעיתונים של מערב אירופה. וכאשר נשאלו שני השרים מה הערכתם את תוצאות הפגישה, התשובה היתה: ההישג הראשון הוא בעצם קיום הפגישה וההודעה שהיתה פומבית וחגיגית. לעיני כל העולם, בשבילנו זה מפנה היסטורי. נוסף על כך, חשוב להדגיש את אורך ביקורו של מר פרס במרוקו. זה היה ביקור ממושך. אני רוצה גם לציין את החום האנושי שקרן מן הפסגה. עבר מעין זרם חשמלי בין המלך חסן השני וחברי הממשלה המרוקנית לבין מר פרס. האם זה דבר של מה בכך? האם צריך להתעלם מכך?

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

רפאל אדרי (המערך):

אתה לקחת רק משפט אחד מנאומו הארוך, החכם והנכון של מלך מרוקו.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אני קראתי את נאומו של המלך חסן. יש שם דברים לא כל כך מחמיאים.

רפאל אדרי (המערך):

תסלח לי, אתה קראת רק מה שרצית למכור לעם ישראל. זה מה שרצית.

ולמעטים שמתייחסים בזלזול ולא בכבוד לפרטים הקטנים, רצוני להזכיר, שכל העולם עומד על זוטרות, וכשהדברים הקטנים בסדר, גם הדברים הגדולים מסתדרים. אני מייחס חשיבות לכך שהמלך העמיד את נהגו האישי לרשות ראש הממשלה. אני מייחס חשיבות לכך שהוא העמיד את הטבח הראשי שלו לרשות ראש הממשלה. אולי אנחנו, אולי חלק מאתנו, אינו מבין את המנטיות. את האווירה כמזרח. אולי גם הגיע הזמן שאלה בתוכנו שאינם רוצים לדעת, שאינם רוצים להכיר, יתקרבו ויבינו, כפי שכולנו רוצים להבין את המנטיות ואת העבר של כל אחד מאתנו.

אל נשכח שארץ מרוקו היתה בין הארצות היחידות אשר סייצו ליהודים כאשר החיה הנאצית התחוללה באירופה. חצי מיליון יהודים במרוקו ניצלו והמדינה הזאת פתחה את שעריה לאלפי יהודים מאירופה בין השנים 1941 — 1945, ואולי עדיין לא נכתב שערכים ממרוקו ויהודים ממרוקו הגיעו לאירופה כדי

גאולה כהן (התחיה):

ראש הממשלה ש' פרס:

אני מבקש ממך, אני לא הפרעתי לך. אני מתווכח אתך ברצינות.

איננו מדברים על שטחים, אנחנו מדברים על אנשים; אנשים כחהליך דינמי של ריבוי, של צמיחה, של שאיפות. השטחים לא מעידים על האנשים.

על כן, מי שחושב שאפשר לפתור את הבעיה הזאת בלא משאיומתן — משלה את העם, מתעלם מהמורכבות של השאלה, עושה שירות רע לעם היהודי, לעתידו ולמדינת ישראל. זוהי הערה אחת.

היות שכך הוא הדבר, אני רוצה להגיד לחבר הכנסת יוסי שריר, שלא נסעתי לאיפן להיפגש עם ישראלים, אפילו לא אתך. לך יש פתרון? אין לך. אם אתה מוכן לקבל את כל דרישות אש"ף אין לך בשביל זה עם. אני אומר דברים ברורים. אין לך עם כזה. תוותר על מזרח-ירושלים — אינך צריך כלל לנסוע לאיפן, אתה יכול לשלוח מברק. חגיד: אני מוותר על מזרח-ירושלים, אני מוותר על יהודה ושומרון. לשם מה פגישות? אני לא יודע אם זה יפתור את הבעיה, אבל לפחות אז אני אבין את גישתך. אבל, די בכך שתגיד שאינך מוותר על מזרח-ירושלים, ואתה כבר זקוק למשאיומתן. אל תעשה את החיים לפשוטים כל-יך. אין לך שום פתרון. לחינם אתה מתייחר בעניין הזה.

אתה אומר: מה שנעשה במשך שנתיים היה רק נפל. באמת? מה זה נפל? מלחמה אחת הסתיימה — זה נפל? משאיומתן עם מצרים נפתח — זה נפל? מה שחבר הכנסת אבא אבן תיאר במלים כה נוקבות: שינוי הנוף המדיני של ישראל וסביב — זה נפל? איזה נפל יש כאן. כל זה אורך זמן — כן.

אני רוצה להוסיף ולומר: אינני מאמין שיש למישהו, אם הוא אדם רציני וכן, כאמתחתו פתרון לנושא המסוכן והשנוי במחלוקת הזה, ללא משאיומתן ישרי וממושך.

באיפן קרו שני דברים: אחד, אם נשתמש בכיטוי של מישהו שקדם לי בתפקיד הזה — לא עוד מלחמה. מי שפיסק את החיפוש אחרי השלום, אחרי הפגישות, אחרי ההידברות, לא חשוכ באילו מלים יתארו זאת, משאיר חלל, מזמין צחצוח חרבות.

אני חושב שעליי עשיית המאמצים הבלתי פוסקים מצדנו, ואני מאמין שבמלחמה כמו בשלום צריך לנקוט יוזמה — אנחנו יוצרים מצב עובדתי של מניעת מלחמה. אני מודיע שאני באמת מעוניין למנוע מלחמה.

הדבר השני שקרה — אני לא אתווכח עם חבר הכנסת גולדשטיין, הוא נעלב ממשו, בכל עניין הוא מערב את העלבון שלו, זה משרת אותו. בסדר, אני מבין אותו, זה לא חשוב לעניין זה. המלך לא העליב אותי, הייתי צריך לשמוע את הסבריו של חבר הכנסת אהרן אבוחצירא. אל תיחפס במלים, אתה מעליב יותר ממנו.

אני יכול רק להגיד את הדבר הבא: המלך קם ואמר לעולם הערבי שהגיע הזמן לדבר במישרין עם ישראל ועם נציגיה. הוא אמר זאת בנאום חמש פעמים, הוא חזר על זה חמש פעמים. הוא אומר שזה לא סותר שום החלטת של הליגה הערבית, ורוב מדינות ערב, בפעם ראשונה בהיסטוריה, לא התייחסו למלך חסן כפי שהן התייחסו לסאדאת מבחינה זאת. בפעם ראשונה בהיסטוריה הן לא יוצאות, כולן לפחות, נגדו.

אלו הם שני הישגים ממדרגה ראשונה.

אני רוצה להגיד לחבר הכנסת יוסי שריר, לחברת הכנסת גאולה כהן ולחברי הכנסת האחרים, אל תורו אשליה מצד אחד, שאפשר להישאר עם המצב כפי שהוא, מפני שהמצב לא יישאר כפי שהוא. הוא משתנה, אני אומר זאת לחברת הכנסת גאולה כהן, מצד שני, אל תאמרו לעם שאפשר לשלוח פתרון במברק. הדבר היחיד שאני מאמין בו בכנות הוא משאיומתן עם נציגים פלשתינים — ואינני מדבר על אש"ף — במשאיומתן עם נציגים ירדנים, יחד אחס לקמט את המצב, איני רוצה להגיד לשבזר את הראש, ולחפש פתרון הוגן, בלי משאיומתן לא נמצא אותו.

בנסיעה למרוקו, לא רק שונה הנוף, כפי שאמר חבר הכנסת אבא אבן, אלא הוכנה הקרקע להידברות כזאת. היא תאריך חודש, היא תאריך חודשיים, היא תאריך שנתיים. לא נרפה מכך. זה איננו עניין אישי, לא שלי ולא של מישהו אחר. זהו הטעם שבנושא.

איני מציע לאיש להתכופף — גם כשרוצים להתכופף, ומי שרוצה להתכופף לעולם אין די בכך — ולהגיד: מה שתוכנית פס אומרת מקובל עלינו. המלך המרוקני, חסן השני, ידע שאין בדעתי לקבל את תוכנית פס כפי שהיא, הוא ידע זאת מראש.

כל הסיפורים על כך שהמלך אמר מלה כזאת או כזאת, אהרן אבוחצירא הסביר בדיוק מה הוא אמר. המלך נאם נאום שלא נשמע כמוהו בעולם הערבי, פרט למצרים. זה היה נאום מבהיר, צריך לדאות את האסטרטגיה שלו.

אני רוצה להגיד לכנסת, שאני אמשך לפעול בכל כוחי כדי למנוע מלחמה, כדי ליצור תשתית להידברות. כדי להיכרך על מנת למצוא פתרון בנושא המסוכן ביותר שקיים במזרח התיכון, שקיים בהיסטוריה היהודית, ושהוא אולי הנושא המסוכן ביותר הקיים בעולם. אני עוסקים באנשים, ולא רק בשטחים; אנחנו עוסקים בהיסטוריה ואנחנו עוסקים באקטואליה.

אני רואה בנסיעה הזאת צעד חשוב קדימה לעבר הפתרון האמיתי. מה שמקרב אותנו למציאת הפתרון היא הידברות בניסיון למצוא אותו.

היור' ח' גרוסמן:

תודה רבה לראש הממשלה. הסיכומים יהיו אחרי צאתו של סגן נשיא ארצות-הברית מהיצי. אני מציעה לחברי הכנסת להישאר במקום עד, לבואו של סגן נשיא ארצות-הברית.

אני מכריזה בזה על הפסקה של כמה דקות.

(הישיבה נפסקה בשעה 10:52 וחודשה בשעה 11:03.)

ד. ברכת יושב-ראש הכנסת את סגן נשיא ארצות-הברית מר ג'ורג' בוש

נשיא ארצות-הברית ויושב-ראש הסנט האמריקני, הנמצא עמנו כאן, מר ג'ורג' בוש הוא ידיד גדול של ישראל, המייצג עם גדול ומדינה גדולה.

היור' ש' הלל:

חברי הכנסת, זכות גדולה היא לי לקבל בברכה חמה, כשמי ובשמכם, את פני אורחנו הנכבד, מר ג'ורג' בוש, סגן

ראש הממשלה ש' פרס:

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, סגן נשיא ארצות־הברית והגבית בוש, אני רוצה להצטרף לברכתו של היושב־ראש לסגן נשיא ארצות־הברית בכיקורו בישראל.

מר בוש נמצא כאן כשלושה ימים וחצי, ובמשך הימים האלה היתה לנו הזדמנות ניכרת לעסוק בשורה ארוכה של נושאים. אבל, כשאני בוחן את הביקור לקראת סיומו, אני חייב להגיד שהזמן לא הספיק כדי לעסוק בכל הנושאים שעמדו על הפרק. מפתיע הוא עד כמה יחסי ארצות־הברית וישראל הם מורכבים ועתירי נושאים.

אני יכול להגיד באופן האובייקטיבי ביותר, שמנהיגי ארצות־הברית צריכים לעסוק בנושאים ישראל יחיד יותר מאשר מנהיגי ישראל יכולים או מסוגלים לעסוק בנושאים הקשורים לארצות־הברית. אף־על־פי שאנחנו ארץ קטנה והם ארץ גדולה.

לא עסקנו רק בנושאים מרכזיים ויסודיים כמו שלום, ביטחון ועלייה, אלא גם עסקנו בנושאים ספציפיים ביותר, כמו ה"לביא" מצד אחד, וכמו שמות אסירי ציון בברית־המועצות מצד שני. ככל הנושאים האלה — — —

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
ומלחמנות חדשה.

מאיר כהנא (תנועת כך):
מה אתה מדבר שו?

היוז"ר ש' הלל:
סליחה, חבר הכנסת כהנא, לא להפריע. תשאיר לי את העניין.

ראש הממשלה ש' פרס:

אנחנו לא דנו על אפגניסטן.

בכל הנושאים האלה מצאתי את מר בוש בקיא גם בעקרונות וגם בפרטים. אין לי ספק שביקורו כאן הוא ביקור שיעמיק את ההבנה ויקדם נושאים כבדי ערך לעתיד. האזור מבחינת השלום, לעתיד של ישראל מבחינה של ביטחון וכלכלה ולהעמקת היחסים בין ארצות־הברית לבין ישראל.

אבל, אדוני היושב־ראש, ברשותך, צריך להבין שהיחסים בין ישראל לבין ארצות־הברית, בהיותם ענייניים ובהיות להם ממד דיפלומטי, הם בראש ובראשונה יחסים בין שני עמים שיש להם ממד לא פחות חשוב של רצון טוב. אני רואה בכיקורו של סגן הנשיא בוש כישראל ביקור של אדם הנושא עמו מידה ניכרת של בקיאות בנושאים, ומידה לא פחות מבוטלת ביקור של אדם הנושא עמו את הרצון הגדול של העם החזק והגדול ביותר שהיה אי־פעם בהיסטוריה — העם האמריקני. ושל העם שחזר לארצו אחרי כל כך הרבה קשיים, אחרי כל כך הרבה מלחמות. אני רואה בו אדם שנושא עמו הבנה, רצון טוב והעמקת היחסים.

אני חושב שאני יכול להגיד בשם כל חברי הכנסת, ודאי בשם הממשלה, שהאדמיניסטרציה של רייגן הוכיחה ידידות, הכנה ונחישות ביחסי ארצות־הברית־ישראל. זוהי בשבילי הזדמנות מצוינת להודות לנשיא רייגן, לסגן הנשיא בוש, למזכיר המדינה שולץ, לאדמיניסטרציה כולה על אשר שום עניין קטן לא נראה להם קטן מדי ושום עניין מפורט לא נראה להם צדדי מדי; ובראותם את כל הנושאים המגוונים הם אכן שותפים בתבונה, בהכנה ובהחשבות במערכת יחסים החורגת מדיפלומטיה, מעבר לה, ואשר עושה את היחסים בין שני עמים מלאי תוכן מבחינה היסטורית, מבחינה דמוקרטית ומבחינה ערכית.

זוהי בשבילנו הזדמנות מיוחדת ונעימה לבקש מאורחנו הנכבד להעביר לעמיתינו כסגן של ארצות־הברית תודה והערכה על המסורת ההויתקה והמוצקה של ההבנה, התמיכה והסיוע הרב שהם מושיטים לישראל. זוהי בשבילנו זכות וגם חובה לומר כי הבנתו ועזרתו של העם האמריקני, של נשיאו וממשלתו ושל בית־הנבחרים שלו, נתנו בידינו לקיים את עוצמתה של ישראל ולהתמודד עם הבעיות הקיומיות שלנו כביטחון, ככלכלה ובהצלחתם של אחים נידחים ונרדפים. גם בתקופות של העדר הסכמה, כימים של עוגמת נפש או חשרת עננים, אנו חשים ויודעים כי באופן בסיסי אנו יכולים לבטוח על הבנה וידידות, ועל כך תודת עם ישראל.

הסגן האמריקני, שאורחנו הנכבד עומד בראשו, הוא מבצר להבטחת זכויות הפרט וחירות האדם. אני משוכנע שכל דמוקרטיה אמיתית בעולם שואבת השראה, דוגמה ועידוד מן הגדולה בדמוקרטיות, כפי שהיא מתבטאת ומבוצעת במסודותיה הנבחרים של ארצות־הברית.

אורחנו הנכבד, סגן נשיא ארצות־הברית, עומד גם בראש הוועדה למלחמה בטרור, וגם על כך הוא ראוי לתודה ולהערכה שלנו, ובאמצעותו לעם ולממשל של ארצות־הברית, על העמדה האמיצה והנחושה שהם נוקטים בנושא זה.

הטרור בימינו, בדרכו, בשיטותיו וכמטרותיו אינו אלא ניסיון מחודש לכפות על העולם שלטון של עריצות והפחדה בדרכים אחרות. במלחמת העולם השנייה, ברגע שבו ארצות־הברית נכנסה למערכה במלוא עוצמתה, הוכרעה למעשה המערכה, קורבנות רבים נחסכו, והעולם החופשי והדמוקרטי ניצל. גם היום, כניסתה של ארצות־הברית למערכה נגד הטרור הבין־לאומי המשתולל יש בה פתח תקווה כי העולם החופשי יצליח להדביר חיה רעה זו ולסלק מן העולם הדמוקרטי, את תחושת הכושה, הכישלון והתסכול על שאינו מצליח לקיים את ביטחונו של אזרחים חסרי מגן בערים, בשדות התעופה ובמטוסים. אפילו לוקן ולנכה בכיסא נגלים לא ניתן לסיום את חייו כנחת בביטחון וככבוד.

בתחום זה של מאבק נגד הטרור, נגד העריצות החדשה המאיימת על העולם, אין לישראל ידיד קרוב יותר מארצות־הברית, ואני מרשה לעצמי אף לומר, כי אין לארצות־הברית ידיד קרוב יותר מישראל.

אני מאמין כי נוכחותו של סגן נשיא ארצות־הברית עמנו כאן היום היא עדות וערובה לשותפות זו שלנו.

אדוני סגן הנשיא, היום מגיע לסיום ביקורך הקצר, אך האינטנסיבי בישראל. אני בטוח שכימי שהותך, שבהם פגשת אנשים רבים מכל חלקי האוכלוסייה, נוכחת בידידות שלנו; באהדה ובהערכה לך ולעמך וכן ברצון העז של כולנו להבטיח לנו ולאזור כולו שלום וביטחון.

אדוני הנשיא, בבואך אלינו היום לשיבת מליאת הכנסת שלוחה לך ולרעייתך ברכתנו המסורתית "כרוך אתה בבואך, כרוך אתה בצאתך", ותקווה כי ביקור זה הוסף נדבך נוסף של הבנה וידידות.

Mister Vice President, we take the opportunity of your presence today at this Knesset session to extend to you and to your wife our traditional blessing of "come in peace and go in peace" and the sincere hope that your visit will be an additional stepping stone of understanding and friendship.

רשות הדיבור לראש הממשלה, בבקשה.

היו"ר ש' הלל:
תודה.

אני מודה לסגן הושיא על ביקורו, על השיחות, ואני צופה להמשך היחסים המצוינים האלה. תודה.

ה. הודעת הממשלה על המצב המדיני (המשך)

3. הכנסת דוחה את מדיניות הלאומים של הממשלה שהועלו על-ידי ראש הממשלה פרס בכנסת ושליחתו את תוכנית פס, התואמת את החלטות האו"ם, הכוללת הכרה בזכות קיומה הריבוני של מדינת ישראל בנבולות 4 ביוני 1967 בצד הקמתה של מדינה פלשתינית עצמאית.

4. הכנסת קובעת כי הקמת מדינה פלשתינית עצמאית בצד מדינת ישראל היא אינטרס ישראלי לא פחות משהיא אינטרס פלשתיני, כי רק אז ייוון השלום ויובטח הביטחון.

5. הכנסת מתריעה כי המשך הכיבוש של השטחים הפלשתינים, של רמת-הגולן הסורית ושל דרום לבנון נושא בחובו סכנה של מלחמות נוספות ועלול לסכן את עתידה של מדינה ישראל.

השלום הכולל, הצודק והיציב הוא האינטרס העליון של ישראל.

היו"ר מ' כהן אבידב:
תודה לחבר הכנסת טובי. הצעת סיכום מטעם סיעת התחיה. תביא אותה חברת הכנסת גאולה כהן.

גאולה כהן (התחיה):
אדוני היושב-ראש, הצעת סיכום מטעם סיעת התחיה:

1. הכנסת חברך על כל מפגש עם ראש מדינה ערבית על בסיס שלום תמורת שלום ולא על בסיס שלום תמורת מסירת חלקים מארץ-ישראל.

2. הכנסת קובעת שויתור על חלק כלשהו מארץ-ישראל שבידינו הוא ויתור על הביטחון, הוא ויתור על השלום וקירוב המלחמה.

3. הכנסת קובעת שהדרך היחידה שתקרב אותנו אל השלום המשובל בביטחון היא הרחבת ההתיישבות היהודית בכל חלקי ישראל והעמקתה.

היו"ר מ' כהן אבידב:
תודה לחברת הכנסת גאולה כהן. הצעת סיכום מטעם הרשימה המתקדמת לשלום יביא חבר הכנסת מוחמד מיעארי.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
כבוד היושב-ראש, הודעת סיכום מטעם סיעת הרשימה המתקדמת לשלום בתום הדיון על הודעת ראש הממשלה על ביקורו במרוקו:

הכנסת דוחה את הודעת ראש הממשלה ותובעת מן הממשלה שתכריז על הסכמתה לנהל משאומתן על שלום, שיתבסס על תוכנית פס שאותה הצגה המלך. לאמור —

1. נסיגת כוחות ישראל מכל האדמות שכבשה בשנת 1967, לרבות ירושלים הערבית.

2. הסרת ההתנחלויות שהקימה ישראל לאחר שנת 1967 בשטחים הכבושים.

3. מתן ערבויות לחופש הדת והפולחן הדתי לכני כל הדתות במקומות הקדושים.

היו"ר ש' הלל:
אנחנו ממשיכים בסדר-היום: הצעת סיכום לדיון על הודעת הממשלה על המצב המדיני בשם סיעת הליכוד, המערך-יחדל"ע, הסיעה הדתית הלאומית, ש"ס, אגודת ישראל, שינוי, מורשה-פא"י ואומץ. רשות הדיבור לחבר הכנסת רפאל אדרי למסור הודעה.

רפאל אדרי (המערך):
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבד להגיש הצעת סיכום לדיון על הודעת הממשלה על המצב המדיני בשם הסיעות: הליכוד, המערך-יחדל"ע, הסיעה הדתית הלאומית, ש"ס, אגודת ישראל, שינוי, מורשה-פועלי אגודת ישראל ואומץ: הכנסת רושמת לפניה את הודעת הממשלה על המצב המדיני. שנמסרה לכנסת על-ידי ראש הממשלה ביום שני, כ"א בתמוז התשמ"ו, 28 ביולי 1986, ואת דבריה החשובה שנמסרו לכנסת היום, 30 ביולי 1986.

היו"ר מ' כהן אבידב:
תודה. הצעת סיכום של חבר הכנסת מחמד ותד מטעם סיעות מפ"ם ורי"צ. בבקשה.

מחמד ותד (מפ"ם):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להגיש את הצעת הסיכום לדיון המדיני מטעם סיעות מפ"ם ורי"צ:

הכנסת מברכת על פגישת ראש הממשלה שמעון פרס עם מלך מרוקו באיפרן.

הכנסת קובעת כי המפגש באיפרן יהיה לציון חשוב בדרך לשלום במזרח התיכון, רק אם תבוא בעקבותיו נכונות ישראלית ופלשתינית למשאומתן על בסיס של ההכרה ההדדית בזכות ההגדרה העצמית של שני העמים.

היו"ר ד' בן-מאיר:
תודה לחבר הכנסת ותד. הצעת סיכום מטעם החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון. יביא את ההצעה חבר הכנסת חופיק טובי.

חופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להגיש הצעת סיעת החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון לסיכום הדיון על הודעת ראש הממשלה מיום 28 ליולי 1986:

1. הכנסת דוחה את הודעת ראש הממשלה על המצב המדיני.

2. הכנסת קובעת כי ביקור ראש הממשלה שמעון פרס במרוקו ושיחותיו עם המלך חסן השני הם מהלך בהשראתו של הממשל האמריקני המכוון למנוע כינון שלום כולל, צודק ויציב במזרח התיכון. מטרתו חיסול וכיבוש הלגיטימיות של העם הפלשתיני ומניעת כינוס ועידה בין-לאומית לשלום במזרח התיכון בחסות האו"ם ובהשתתפות כל הצדדים המעורבים, ככללם ישראל ואשף — נציגותו הבלעדית המוכרת של העם הפלשתיני וחמש החברות הקבועות של מועצת הביטחון, שהיא הדרך היחידה מבחינה אזורית ובין-לאומית לכינון שלום כולל, צודק ויציב.

ה צ ב ע ה

הצעת הסיכום שהובאה על-ידי חברת הכנסת

ג' כהן לא נתקבלה.

היו"ר מ' כהן אבידב:

מי בעד הצעת הסיכום שהובאה על-ידי חבר הכנסת תופיק טובי?

ה צ ב ע ה

הצעת הסיכום שהובאה על-ידי חבר הכנסת ת'

טובי לא נתקבלה.

היו"ר מ' כהן אבידב:

מי בעד הצעת הסיכום שהובאה על-ידי חבר הכנסת ותד?

ה צ ב ע ה

הצעת הסיכום שהובאה על-ידי חבר הכנסת

מ' ותד לא נתקבלה.

היו"ר מ' כהן אבידב:

מי בעד הצעת הסיכום שהובאה על-ידי חבר הכנסת רפאל אדרי?

ה צ ב ע ה

הצעת הסיכום שהובאה על-ידי חבר הכנסת ר'

אדרי נתקבלה.

4. אישור זכותו של העם הפלשטיני להגדרה עצמית ולמימוש זכויותיו הלאומיות הבסיסיות הבלתי מעורערות בהנהגת אש"ף, שהוא נציגו הלגיטימי היחיד.

5. העמדתן של הגדה המערבית ורצועת עזה תחת פיקוח האו"ם, לתקופת מעבר לפרק זמן שלא יעלה על חודשים ספורים.

6. הקמת מדינה פלשטינית עצמאית שבירתה בירושלים.

7. מועצת הביטחון של האו"ם תיתן ערבויות לשלום אשר ישרור בין כל מדינות האזור, לרבות המדינה הפלשטינית העצמאית.

8. מועצת הביטחון של האו"ם תבטיח שעקרונות אלה יוצאו אל הפועל.

כאמצה תוכנית זו מכיעה הכנסת את אמונה, כי הדבר יסייע לקידום השלום באזורנו — שלום המבוסס על הכרה הדדית בזכות ההגדרה העצמית של שני עמי הארץ ועל כינונה של מדינה פלשטינית לצד מדינת ישראל.

היו"ר מ' כהן אבידב:

תודה לחבר הכנסת מוחמד מיעארי. חברי הכנסת, אנו נגשים להצבעה. מי בעד ההצעה שהביא חבר הכנסת מוחמד מיעארי ירים ידו.

ה צ ב ע ה

הצעת הסיכום שהובאה על-ידי חבר הכנסת

מ' מיעארי לא נתקבלה.

היו"ר מ' כהן אבידב:

מי בעד הצעת הסיכום שהובאה על-ידי חברת הכנסת גאולה כהן ירים ידו.

1. שאלות ותשובות

היו"ר מ' כהן אבידב:

חברי הכנסת, אנו נגשים לסעיף שאלות ותשובות. רשות הדיבור לשר החינוך והתרבות להשיב על שאלות. שר החינוך והתרבות, בבקשה.

2247. נסיונות לפגוע ב"בית המאירי"

חבר הכנסת א"ח שאקי שאל את שר החינוך והתרבות כיום י"ח בסיון התשמ"ו (25 ביוני 1986):

הגיעו אלי ידיעות על נסיונות חוזרים מצד חוגים מסוימים כצפת לפגוע ב"בית המאירי", שהוא מפעל להנצחת מורשתה של צפת, על עדותיה ומסורותיה השונות.

אודה לך אם תואיל להשיבני:

1. האם מודע משרדך לנסיונות אלו, העלולים להביא לסגירתו של "בית המאירי"?

2. מה בדעתך לעשות כדי לזוה לעזרת "בית המאירי"?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

1. התשובה חיובית.

2. מנהל אגף התרבות כמשרד חזר וביקר במזיאן, למד את הבעיה לפרטיה והוא מנסה למצוא דרך כדי לסייע בסוגיה זו באמצעות הגורמים הנוגעים בדבר, כגון משרד הפנים ועיריית צפת. כמו כן יזמנתי ללשכתי, במחצית אוגוסט, פגישה

עם הנוגעים בדבר, כדי למצוא דרך שתאפשר את פעולתו של המוזיאון. אני מעריך את הפעולה הזאת ומעריך את מטרותיו של המוזיאון.

היו"ר מ' כהן אבידב:

שר החינוך והתרבות ישיב על שאלתא 2261 של חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

התשובה על השאלתא של חבר הכנסת וירשובסקי תהיה ארוכה, כי הנושא הוא מורכב.

נחמן רז (המערך):

השאלות אינן מונחות על השולחן.

היו"ר מ' כהן אבידב:

השאלות "נתקעו" כמעלית, הן בדרך.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

התשובה על השאלתא של חבר הכנסת וירשובסקי היא ארוכה כי הנושא הוא מורכב. אשיב תשובה על כל השאלות יחדיו, חבר הכנסת וירשובסקי.

חבר הכנסת וירשובסקי הציג שאלה, וברשות היושב-ראש אומר את תמציתה: תלמידי השנה האחרונה בפקולטה למשפטים, אומר חבר הכנסת וירשובסקי, חייבים לשלם 100%

התשי"ח — 1958 — "מוסד מוכר הוא בן-חורין לכלכל ענייניו האקדמיים והמינהליים, במסגרת תקציבו, כטוב בעיניו", ובכלל זה לקבוע את תוכניות הלימודים במסגרתו ותנאי תשלום שכר הלימוד בעבורן. שיעור שכר הלימוד השנתי נקבע על-ידי הממשלה על-פי המלצות ועדה ציבורית, שהאחרונה שבהן היתה ועדת-קצב, עם השינויים שחלו אחר-כך, כאשר כל מוסד רשאי לקבוע בתקנונו את סדרי התשלום ומעדי, ואילו שיעורי אגרת הלימוד חלים על התלמידים לפי חכונם בשכר לימוד על-פי תקנות במוסד שבו הם לומדים. כאמור, לא מתחייבת זהות בין תקנוני המוסדות להשכלה גבוהה. התקנות הפנימיות של המוסדות השונים נקבעות על-פי אופיים והתנאים המיוחדים שבהם הם שוריים.

כידוע, תקופת הלימודים בפקולטה למשפטים באוניברסיטת תל-אביב לקראת קבלת התואר "בוגר במשפטים" היא של ארבע שנים במסלול יום וחמש שנים במסלול ערב.

אוניברסיטת תל-אביב, בתקנה את תקנון שכר הלימוד לתלמידיה בכלל ולתלמידי הפקולטה למשפטים בפרט, קבעה כי שיעורו של שכר הלימוד המינימלי המצטבר בפקולטה למשפטים, לקראת קבלת התואר בוגר במשפטים, יהיה בשיעור של 400% לפחות, בין שהתלמיד לומד במסלול יום ובין שהוא לומד במסלול ערב. הגיונו של תקנות אלה נעוץ בעובדה, כי משך הלימודים המינימלי בפקולטה למשפטים במסלול יום הוא ארבע שנים לפחות, להבדיל מפקולטות שונות אחרות שבהן משך הלימודים המינימלי לקבלת תואר בוגר הוא שלוש שנים ואז שיעורו של שכר הלימוד המינימלי הוא 300%.

הטיעון שלפיו היקף שעות הלימוד בשנה הרביעית, שהיא השנה האחרונה של תלמידי הפקולטה למשפטים במסלול יום, שווה למחצית שעות הלימוד בשנה קודמת, אינו מדויק ואף הייתה מרשה לעצמי לומר שהטיעון הזה מטעה. היקף נמוך זה מתחייב את ורק לשעות חובה ואינו מביא כלל בחשבון את כל שעות הבחירה והסמינריות שבהם חייב כל תלמיד להשלמת לימודיו. על כן, לא אחטא לאמת אם אומר כי ייתכן היקף שעות לימוד בשנה האחרונה זהה או כמעט זהה להיקף שעות הלימוד בשנה שקדמה לה. זאת ועוד, מועדי הלימוד של מקצועות הבחירה והסמינריונים נתונים לשיקולו ולבחירתו של כל סטודנט, ואין הנהלת האוניברסיטה והפקולטה מתערבות במהלך קביעתם. הפקולטה גם לא מתנה את הלימודים בשנה האחרונה בהשלמת כל מקצועות הבחירה והסמינריונים במשך השנים שקדמו לה.

בעיית היקף שעות הלימוד לקראת תואר בוגר במשפטים ופריסתן על פני שנות הלימוד, לרבות בשנה האחרונה, היתה קיימת מאז ומתמיד. לפיכך, אין בהעלאת הטענה היום משום חידוש או שינוי.

מן הראוי לציין, כי בקשת תלמידי הפקולטה למשפטים להפחית שכר הלימוד ואגרת הלימוד בשנת לימודיהם האחרונה העלתה בפני רגטור אוניברסיטת תל-אביב לאחר שהנהלת האוניברסיטה החליטה ללכת לקראת הסטודנטים למשפטים ולאפשר קיצור שנות הלימודים במסלול היום מארבע שנים לשלוש שנים וחצי, ובמסלול הערב מחמש שנים לארבע שנים וחצי, וזאת כדי להקל על התלמידים בתקופת התמחותם. הקלה זו מאפשרת לרכז הלימודים במשך תקופה קצרה יותר, אך בכך לא חל שינוי מהותי בנדרשות לקראת התואר בוגר במשפטים.

שכר לימוד, אף שמאז ומתמיד למדו בה רק מחצית מן השעות הנלמדות בשנה רגילה.

באוניברסיטה העברית בירושלים הוחלט שהחל משנת הלימודים התשמ"ו לא ישלם תלמיד השנה האחרונה למשפטים יותר מ-50% שכר לימוד. מאחר שסכומי אגרת הלימוד נקבעים בהתאם לשיעור שכר הלימוד, משלם סטודנט בירושלים 50% מהאגרה, ואילו סטודנט כמותו הולמד בתל-אביב משלם את האגרה במלואה.

חבר הכנסת וירשובסקי שואל מדוע יש אפליה בין תלמידים הלומדים מקצוע זה, לתואר זהה ובמשך אותו זמן, כשהאפליה נובעת רק משוני במקומות הלימוד, והאם במערכת ההשכלה הגבוהה הממלכתית נקבעות אמות מידה שונות כלפי תלמידים הנמצאים במסגרות זהות. ושלישית הוא שואל, האם יש בדעתי לעשות לשינוי המצב.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
היטבח לנסח את השאלה. אשמח לשמוע את התשובה.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
לא שמת לב, לא קראתי את כל השאלות שלך. תמצתתי אותה. אני מציע לך שגם אתה תתמצת להבא.

2261. שכר הלימוד בפקולטאות למשפטים
חבר הכנסת מ' וירשובסקי שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ג בסיוון התשמ"ו (30 ביוני 1986):

תלמידי השנה האחרונה בפקולטה למשפטים בתל-אביב — שנה ד' יום, שנה ה' ערב — חייבים בתשלום של 100% שכר לימוד, אף שמאז ומתמיד הם למדו רק מחצית מן השעות הנלמדות בשנה רגילה — ממוצע של 10 שעות.

באוניברסיטה העברית בירושלים הוחלט, שהחל משנת הלימודים התשמ"ו לא ישלם תלמיד השנה האחרונה למשפטים (שנה ה') יותר מ-50% שכר לימוד, כאשר מספר שעות הלימוד שלו אינו עולה על 12.

מאחר שסכומי אגרת הלימוד נקבעים — על-ידי חוק אגרת לימוד — בהתאם לשיעור שכר הלימוד, שנקבע על-פי תקנון המוסד — משלם סטודנט, כאמור, בירושלים 50% מהאגרה ואילו סטודנט כמותו בתל-אביב משלם את האגרה במלואה.

רגטור אוניברסיטת תל-אביב סירב להענות לפניית הסטודנטים לשינוי תקנות שכר הלימוד באוניברסיטה — הקובעות כי תלמיד הפקולטה למשפטים חייב לשלם שכר לימוד מינימלי מצטבר בשיעור 400% לקראת תואר ראשון במשפטים.

ברצוני לשאול:

1. מדוע יש אפליה בין תלמידים הלומדים מקצוע זה, לתואר זהה ובמשך אותו זמן — כאשר האפליה נובעת רק מהכדלי המוסדות שבהם הם לומדים?

2. האם במערכת ההשכלה הגבוהה הממלכתית בישראל ננקטות אמות מידה שונות כלפי תלמידים הנמצאים במסגרות זהות?

3. האם יש בדעתך לעשות לשינוי המצב?

שר החינוך והתרבות י' נבון:
בהתאם לסעיף 15 לחוק המועצה להשכלה גבוהה,

2. האם איש זה יכול לשמש מפקח חינוכי בבתי-ספר בישראל?

שר החינוך והתרבות י' נבון:
1. התשובה חיובית.

2. ביום ט"ז בתמוז התשמ"ו, 23 ביולי 1986, הודעתי כתשובתי על שאלתא זהה, מס' 193, של חברת הכנסת גאולה כהן, כי ביקשתי מיושב-ראש המזכירות הפדגוגית לבדוק את ההשלכות של פרסום ספרו של ד"ר גרנות על עבודתו ואת השפעתו על מורים ותלמידים בבתי-הספר שבפיקוחו ולהסיק את המסקנות בהתאם לכך.

הארכתי יותר בתשובה על השאלתא חברת הכנסת גאולה כהן, פה אני מביא את תמציתה.

2308. מבחני מעבר מבית-ספר יסודי לחטיבת הביניים

חברת הכנסת נ' ארד שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ט' בתמוז התשמ"ו (16 ביולי 1986):

במאמר שהתפרסם בעיתון "דבר" מיום 7 ביולי 1986 נמסר כי: "ההוראות החדשות לעריכת מבחנים במעבר מבית-ספר יסודי לחטיבת הביניים הן כה מבלבלות וניתנות לפירושים כה סותרים, עד שמפקחי משרד החינוך יעצו לקבוצת הורים מירושלים לפנות לבג"ץ בנושא זה".

כרצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם נכונה הידיעה שלפיה מפקחים של משרד החינוך יעצו להורים לפנות לבג"ץ לפתירת הבעיה הנדונה?

2. מה היא מדיניות משרד החינוך בקשר למבחנים הנדונים לעיל?

תשובת שר החינוך והתרבות י' נבון:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

ראי תשובתי מיום ט"ז בתמוז התשמ"ו, 23 ביולי השנה, על שאלתא זהה-מס' 288 של חבר הכנסת בנימין בן-אליעזר.

היו"ר מ' כהן אבידב:
תודה לשר החינוך והתרבות.

ז. הצעת חוק לתיקון דיני תגמולים ושיקום, התשמ"ו — 1986 *

צה"ל ולכל משפחותיהם. לכן מדובר כאן בעשרות וכמאות אלפי משפחות בישראל. יחירה מזו, לעניות דעתי, אנחנו מדברים על נושא שהתקשורת עסקה בו לא מעט לאחרונה, לא משום הפלפול שבו ולא משום התריפות שבו אלא משום שיש בו עניין ציבורי מבחינת האקלים שבו מדינת ישראל שולחת את בניה לשרת בצבא.

אני יודע שגישתו של שר הביטחון לנושא הזה היא חיובית מאוד וחמה. אך הדבר לא הסתייע עד היום, אם כי קראתי שלאחרונה חלה תזוזה בנושא.

שר הביטחון י' רבין:

— — —

לדעתי, לא חרגה הנהלת אוניברסיטת תל-אביב מהסמכות שהוענקה לה בחוק המוצעה, ולפיכך אין בדעתי להתערב בעניין.

2287. המחזה "הילולת העליזים של פרנקפורט"

חבר הכנסת ז' המר שאל את שר החינוך והתרבות ביום א' בתמוז התשמ"ו (8 ביולי 1986):

כעיתונות נמסר שהמחזה "הילולת העליזים של פרנקפורט" יועלה בתיאטרון חיפה.

נמסר גם שבמחזה חזרת, בכמה וריאציות, אשמת היהודים והישראלים באכזריות וכרצח והשוואתם לנאצים ולגרוע מהם.

כרצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם נכון הדבר?

2. אם כן — מה בדעת השר לפעול לתיקון הדברים?

תשובת שר החינוך והתרבות י' נבון:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 2. מתיאטרון חיפה נמסר לי כי יוסף מונדי מחבר המחזה טרם סיים את כתיבתו. עם סיום הכתיבה יוגש המחזה להנהלת התיאטרון לעיון ולקריאה ולאחר מכן לצנזורה. אם הוא יאושר על-ידי הצנזורה, ישקול התיאטרון את העלאת המחזה.

2305. מידת התאמתו של מפקח במשרד החינוך לתפקידו לנוכח ספר שפרסם

חבר הכנסת א' ורדיגר שאל את שר החינוך והתרבות ביום ט' בתמוז התשמ"ו (16 ביולי 1986):

בתוכנית הטלוויזיה "ערב חדש" הופיע מפקח חינוכי במשרד החינוך והתרבות, ד"ר גרנות, עקב פרסום ספרו אשר מטרתו היא להזים את אמיתות התנ"ך. הוא טוען שאין בסיס של אמת בסיפורי התנ"ך.

אודה לכבודו אם ישיבני:

1. האם ידוע לכבודו שהמחבר, ד"ר גרנות, הוא מפקח חינוכי במשרדו?

היו"ר מ' כהן אבידב:

חברי הכנסת, אנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום — הצעת חוק רצב, הצעת חוק לתיקון דיני תגמולים ושיקום, התשמ"ו — 1986, מאת חבר הכנסת רן כהן. בבקשה, חבר הכנסת רן כהן.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר הביטחון, חברות וחברי הכנסת, אני מעלה הצעת חוק שעוסקת בסוגיה שאימנם נוגעת באופן ישיר למעט מאוד אנשים, למעט מאוד מקרים, של משפחות שכניהן נפגעים, נפצעים או חלילה נהרגים במהלך חופשה שאותה הם מקבלים כדון מהצבא. אומנם המקרים הם ספורים, אך בפועל ההשפעה של הנושא הזה נוגעת לכל חיילי

להניח שזה יבטל אוטומטית את הביטוח של חברות הביטוח, אלא להודיע חריג-משמעות שהן מנועות מלעשות זאת בחקופת השירות של חיילי צה"ל, כדי שלא תהיה הכפילות המזוהה המיותרת הזאת.

והדבר האחרון, רבותי חברי הכנסת, אני הגשתי הצעת חוק פשוטה מאוד, זוהי ההצעה המונחת לפניכם. בראש ובראשונה, היא מיועדת להסיר אותו משפט שכתבה אותה משפחה מחרות שאומרת: "חינכתי את ילדי לשרת את המדינה ולתרום על הצד הטוב ביותר. אך היום אני בספק לגבי דרך חינוך זו". בעיני זה חמור. זה חמור עד כדי כך שאנחנו צריכים באמת לדאוג לכך שלא יקרו עוד מקרים שכללם יהיו משפחות בספק לגבי דרך חינוך כניהן לשרת את צה"ל ואת המדינה.

החיקון שאני מציע הוא פשוט מאוד, אדוני השר. אני מציע למחוק מהחוק הקיים, חוק דיני תגמולים ושיקום, את המלים "עקב שירותו", והחיל יישר מבוטח במהלך שירותו. אבל אם תאמר, אדוני השר, שמשוחרר או שהממשלה תביא הצעה טובה יותר בתוך פרק זמן סביר, אהיה שבע רצון לחלוטין ואודה לך מאוד על כך.

הי"ר מ' כהן אבידב:

תודה לחבר הכנסת ר' כהן. רשות הדיבור לשר הביטחון להשיב על הצעת החוק.

שר הביטחון י' רבין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, המטרה של הצעת החוק הפרטית של חבר הכנסת ר' כהן היא לתקן את חוקי השיקום באופן כה גורף, עד כי יתחייב בכל מקרה להעניק זכויות שיקום לחייל שנפגע או למשפחתו של חייל שנפגע בעת שיששה מחוץ למתנה או מחוץ לתפקיד, גם כאשר האירוע שאירע לו אינו קשור כלל לשירות ולא נגרם עקב השירות.

חוק הנכים (תגמולים ושיקום) וחוק משפחות חיילים שנפגעו במערכה מעניקים זכויות והטבות מיוחדות בכל מקרה שבו נפגע חייל תוך כדי שירותו ועקב שירותו. ביסוד החוקים הללו עומדת ההכרה, כי המדינה חבה חוב מיוחד לחייליה אשר נפגעו בשליחותה. מכאן מובן, שאם ניטול מהחקיקה את הדרישה לקימו של יסוד השליחות שבעטיה נגרמה הפגיעה, נשמיט מהחקיקה את היסוד הערכי-המוסרי שלה ונמצא עצמנו פוגעים ביסוד חשוב שהוא מרכיב בביטחון הלאומי.

זאת ועוד: החוק מכיר בפגיעה שאירעה לחייל שעה שהוא עושה דרכו למקום השירות או ממנו, וכן כאשר החייל נפגע למען מטרה צבאית או שלצבא יש אינטרס בה, אפילו כאשר הפגיעה אירעה בזמן חופשה, כגון: ניקוי נשק, טיול מאושר לידיעת הארץ, אימון גופני ופעילות ספורטיבית שאושרה על-ידי הצבא.

חייל שנפגע בעת חופשתו ואינו זכאי מכוח החוק לזכויות שיקום, זכאי לטיפול רפאי מטעם צה"ל. כן מבוטח כל חייל באמצעות המוסד לביטוח לאומי בביטוח נכות כללי.

חייל שנפגע בזמן חופשה ונכותו היא קשה רשאי לפנות לוועדה הפועלת במשרד הביטחון, המוסמכת להעניק לו הכרה לפנים משורת הדין בנסיבות המצדיקות זאת. במקרים של פגיעה כתאונת דרכים, אף שזו נגרמת בזמן חופשה, מבטיח החוק פיצוי לכל מי שנפגע כתאונת דרכים ללא כל תלות בשאלה מי אשם בגרימת התאונה.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, פירטתי את ההיבטים השונים של הבעיה, ואני מבקש להוסיף כי אף שמבחינה

ר' כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני השר, הנושא הזה נוגע לציבור שאלינו אני מכון לא רק מספרית אלא גם מהותית. השאלה היא מהו מעמדו של החייל כאשר הוא בא לשרת בצה"ל. יש מי שיכול להתייחס למעמדו באופן טכני-פונקציונלי, החייל צריך לעבוד בשעות שבהן הוא משרת, רעשה את המאמץ וימלא את הפקודות וישהה במקומות שבהם ייאמר לו לשהות רעשה את סדרת הפעולות הנדרשת. אבל, יחסנו לחייל במדינת ישראל אינו כזה. אנו הרבה יותר כוללניים בגישתנו, אנו מבקשים את החייל במלואו, אנו מבקשים אותו במלואו 24 שעות ביממה ובמלוא היכולת הפוטנציאלית שלו ובמלוא המסירות הנפשית שלו.

ואולם, החוק כפי שהוא קיים היום פוגע בצורה שבה אנו מתייחסים אל חיילי צה"ל. ואבאי דוגמה, דוגמה שהגיעה אלי ממש לאחרונה, של הורים ממושב אחיהוד, שכנס קיבל חופשה ל-12 שעות ב-24 השעות האחרונות שלאחריהן הוא עמד לעזוב את שטח לבנון. הוא יצא לחגוג, ולאסנו ולאסון משפחתו, כאשר הוא טייל בנהרייה הוא נפגע תוך דילוג על מעקה. אילו השלכות היו לפגיעה הזאת על המשפחה? המשפחה שואלת שאלות וצריך להודות על האמת, החשוכות עליהן אינן יכולות להיות מתחמקות: איך לשמור על הבן במהלך חופשתו? האם אנחנו צריכים להתייחס אל בנו במהלך החופשה כאילו איננו חייל וצריך? כננייתם אליך, אדוני שר הביטחון, הם אומרים: "אנא, הנחה אותנו כהורים בישראל כיצד לשמור על ילדנו בעת חופשה במשך 24 שעות לצורך חקינותו ויעילותו לצה"ל?" — סיומת נוראה ממש בחומרתה. היא משקפת אמת קשה, משום שאם באמת החייל צריך להתמסר במלואו לתפקידו, צריך לשמור עליו ולבטח אותו במלואו.

אומר יותר מזה, כמי שעסק בנושא הזה הרבה מאוד: אנחנו מצפים מחייל בחופשה שינהג כחייל. אנחנו שופטים אותו על מה שהוא עושה בחופשה. אנחנו תובעים ממנו שישמור על היציר שנמצא ברשותו כאשר הוא בחופשה. אנחנו מצפים ממנו שינהג על-פי נורמות של חייל בצה"ל בעת שהוא בחופשה. כיצד עולה על הדעת שלא נהיה אחראים לאבטחתו, לבטיחותו ולביטחונו, כאשר קורה לו רע בעת חופשה? זהו באמת דבר שהוא בלתי אפשרי, ולכן הוא גם מחייב חיקון מהיר.

אני רוצה להוסיף הערה אחת לגבי החוק. נרמה לי שחילוקי הדעות על כך הם קטנים מאוד. היום נכנס המרכיב של חברות הביטוח. חברות ביטוח מפרסמות ברכים שהן מוכנות לבטח תמורת תשלום כזה וכזה. אינני רוצה לדבר על העניין הכספי והכלכלי הכרוך בכך, שיש בו עוול משווע, כי התוצאה היא פשוטה: ל-10 או 12 מקרים בשנה — אולי אני מגזים — הנפגעים פגיעה אנושה מאוד, העלות על משרד הביטחון היא יחסית גרולה, אבל עשרות אלפי משפחות של חיילים יצטרכו לשלם לחברות הביטוח סכומי עתק כדי לבטח את בניהן. מאיזו קופה, מנין? זה בצד הכספי.

בצד המוסרי המצב הוא חמור הרבה יותר. האם אנחנו נפקיד היום את חיילינו לניצול ציני של חברות ביטוח פרטיות הרוצות להרוויח הון, עקב שירותם של אותם חיילים בצה"ל באותה חקופה ומשום שצה"ל ומשרד הביטחון אינם מבטחים אותם?

אדוני השר, לעניות דעתי, צריך לעשות זאת מהר, ולו רק כדי להסיר את החרפה הזאת ולהפסיק אותה.

אגב, ייתכן שבאותה הצעת חוק שאתם תגישו צריך לא רק

מכל מקום, אני מציע לכנסת שלא לקבל את הצעת החוק ולא לדרוך בה. כפי שאמרת, משרד הביטחון יביא לממשלה ולכנסת הצעה לפתרון. אני מעריך שזה יהיה במסגרת של ארבעה חודשים: ואני פונה לחבר הכנסת רן כהן לקבל את ההודעה הזאת, ובכללה מסגרת הזמן, כתחליף להצעה לקבל היום את הצעת החוק שלו.

הי"ר מ' כהן אבידב:

תודה לשר הביטחון. חבר הכנסת רן כהן, האם אתה רוצה להשיב? זכותך להשיב, אם אתה רוצה.

רן כהן (התנועה ליזכרות האזרח ולשלום):
אני מבקש להשיב בקצרה.

הי"ר מ' כהן אבידב:
בבקשה.

רן כהן (התנועה ליזכרות האזרח ולשלום):
אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חברות וחברי הכנסת, לנוכח הבהרותיו והודעתו של השר, בכלל זה פרק הזמן שבו תוכא הצעת חוק כזאת מטעם הממשלה, אני מקבל בהחלט את הודעתו כסיכום, ומקבל אותה בשמחה כסיכום.

אני סבור שדבריו הנוספים של השר לגבי חקצי הביטחון ממקורות עצמאיים מחייבים דיון אחר וחשוב, אולי גם במליאת הכנסת, אבל זה כבר יהיה כיוזמת השר.

הי"ר מ' כהן אבידב:
תודה לחבר הכנסת רן כהן.

ח. הצעה לסדר-היום בית-הספר היסודי

תלמידים מבוססים ותלמידים טעוני טיפוח. מתכנני האינטגרציה הציבו בפניה שלוש מטרות עיקריות: א. שוויון הורמנויות; ב. מיווג עדתי; ג. שיפור הישגי הלימודים של התלמידים מהשכבות החלשות והקטנת הפער בינם לבין השכבות החזקות.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אקדים ואומר: קיים חשש — והוא אולי אפילו די מוצדק מבחינה סובייקטיבית — מן ההתקדמות על-פי הקצב המתאים לחלשים, התקדמות המקפחת את המצליחים ומציבה בפניהם יערי הישג הנמוכים מיכולתם. תופעה זו גורמת להתמרמרות בקרב הורים השייכים לשכבות החזקות, עד כדי כך שהם מעבירים את ילדיהם לבתי-ספר אחרים בעלי רמת לימודים גבוהה יותר. העברה זו מתבצעת בצורה מתוחכמת שקשה לעתים קרובות למנוע אותה. ההורים משנים את כתובתם על-ידי שכירת ירידה באזור שאלי שייך בית-הספר בעל הרמה הגבוהה ואז לכאורה הילד שייך לבית-ספר זה ולא לבית-הספר שהוא היה אמור ללמוד בו. תופעה זו היא כמחלה מידבקת העוברת מהורה להורה, וכסופו של דבר נותרים בבית-הספר הרגילים אותם תלמידים מעוטי יכולת אשר באו כדי ללמוד בצוותא עם בני השכבות החזקות, ואלה הלכו לרעות בשורות אחרים.

משרד החינוך והתכרות, אדוני היושב-ראש, משקיע הון רב בסיוע לבתי-הספר המיוחסים, אך האמת ניתנה להיאמר כי טיפוח בתי-ספר אלה עומד בסתירה לדרשת האינטגרציה. במלים אחרות, רבותי חברי הכנסת: משרד החינוך והתכרות, במתן העידוד והסיוע לבתי-ספר אליטיסטיים המתהדרים

מעשית יש מענה מניח את הדעת על הבעיה, משרד הביטחון ממשיך לשקוד על חיפוש פתרון כולל לבעיה במגמה להגיע להחלטה מהי הדרך הנכונה לפתור אותה גם בצורה ממוסדת. דברים כרוזו זו מסר נציג משרד הביטחון לוועדת השרים לענייני חקיקה ביום 16 ביולי 1986, ושם טוכם כי משרד הביטחון מתבקש לגבש הצעה ולהביאה לפני הוועדה ולפני הכנסת.

אני רוצה להוסיף, שאנחנו נמצאים, לצער הרב, במצב של קיצוץ חמור בחקצי הביטחון. אביא רק דוגמה אחת: סוריה. מדינה ערבית אחת, חקצי הביטחון שלה, ממשאביה, הוא היום במיליארד רותר דולר מהחקצי שמקצה מדינת ישראל ממשאביה היא לביטחונה. נכון, אצלנו אין זה כולל את הסיוע האמריקני, אך גם בחקצי הביטחון הסורי לא נכלל הסיוע הסובייטי.

דן תיכון (הליכוד):

כמה זה מהתוצר הלאומי הגולמי? האם אתה יודע?

שר הביטחון י. רבין:

הרבה יותר מאשר אצלנו, הרבה יותר. זה למעלה מ-30% מהחקצי הלאומי, לא כולל הסיוע הסובייטי. אצלנו חקצי הביטחון הוא בקושי 11% מהחקצי הלאומי, לא כולל הסיוע האמריקני, הצבאי והכלכלי. יש ירידה משמעותית בנתח שהמדינה מקצה לביטחון, ועוד נשלם על כך.

השנה היא השנה הראשונה בתולדות מדינת ישראל שתקציבי הרווחה בחקצי המדינה הכולל עולים על חקצי הביטחון. וזה עובדה.

הי"ר מ' כהן אבידב:

חברי הכנסת, אנחנו נגשים לסעיף הבא, הצעה לסדר-היום: בית-הספר היסודי — מאת חבר הכנסת מיכאל רייסר. בבקשה.

מיכאל רייסר (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בין מטרות העל של החברה הישראלית מצויות שתיים העשויות להיות נקודות המפתח להבנת המשימות של הטיפול בחינוך: א. חתירה לחברה מלוכדת, שהאזרחים מרגישים שייכות אליה, מחויבות כלפיה ונכונות לתרום לה ולהגן עליה. לכידות זאת מבוססת על תחושה של קרבה ואמונה של חיים במערכת שיש בה חלוקה צודקת של משאבים ותגמולים; ב. חתירה לחברה טכנולוגית מתקדמת הפתוחה לשינויים, חברה השמה דגש בהשכלה, בהישגים ובטיפול רפואי חשיבה רציונליים לצד טיפוח זיקה לחיי רוח.

חברה הישראלית, כמו במדינות מודרניות רבות, יש מגויר אוכלוסייה שחבריהם אינם מגיעים להישגים המתאימים ליכולתם הפוטנציאלית ואינם תופסים את המקום הראוי להם במדרג החברתי. עובדה זו מהווה בעיה במיוחד בישראל, כיוון שיש בכך כדי לפגוע כלכליות, יש בכך אוכרן כוח אדם פוטנציאלי יוצר ותורם, וחמור מכך: עובדה זו יוצרת את הבסיס לתחושה של אי-שוויון וקיצוץ המשמש קרקע פורייה לרגשות ניכור והעדר מחויבות לחברה.

האינטגרציה, אדוני היושב-ראש, היא מהלך מבני-ארגוני האמור להביא לכך שבמסגרת החינוך הפורמלי ילמדו ביחד

שוחחתי, מומלץ להתחיל את תהליך האינטגרציה מוקדם ככל האפשר. יש להקים מכינה לכיתות א' לצד מכינות לבית-הספר התיכוני. כאמור, דרושה אף התאמה והכנה של הנהלות בתי-הספר וסגל המורים. גם להם יש חששות מפני בעיות חברתיות, פדגוגיות ומקצועיות. המתעוררות בבית-הספר האינטגרטיבי. קיימת אצלם ההרגשה כי הם חסרי כלים להתמודדות ראויה עם הסוגיה. לכן, מן הראוי לקיים באופן תדיר, במהלך הלימודים ובעתות החופש, השתלמויות והדרכות.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, האמת ניתנה להיאמר: בית-הספר היסודי במתכונתו הנוכחית אינו ממלא אחר הצפיות ממנו. שעות ההוראה פתוחות מהרצלי. הילד מבלה בבית-הספר כארבע שעות, מתוכן הוא לומד נטו כשלוש שעות. בגלל גזירות הקיצוצים מקיימים מדיניות של איחוד כיתות ועליידי כך יוצרים כיתות רבות אוכלוסיה, דבר הפוגע בדרכי ההוראה ובמשמעת ויוצר אנונימיות של התלמיד. לכיתה הגדולה יש גם משמעות נוספת: מורים רבים נרתעים מלאמץ דרכי הוראה ולימוד חדשניות משום שבכיתה גדולה התהליך הוא קשה יותר. המורים בישראל הפכו להיות מעבירי ידע ולא מחנכים. הדרישות מן התלמידים פחתו בצורה משמעותית לעומת הדרישות שהיו בעבר. בוגר בית-הספר היסודי בישראל לא ספג די ערכים, לא הוכן דיו לקראת כניסתו לבית-הספר התיכוני.

אדוני היושב-ראש, מחקרים רבים שבוצעו באחרונה מצביעים על פשיטת הרגל של מדיניות ההקצבה בבתי-הספר היסודיים והעליסודיים. מחקרים אלה מראים בבירור, כי ההקצבה אינה מקדמת את ההישגים של התלמידים החזקים ואף לא של התלמידים החלשים, יתר על כן, במחקרים אחרים אף נמצא שהישגיהם של התלמידים החלשים נמוכים יותר מן הצפוי והם היו טובים יותר אילו למדו בכיתות אם הטרונות. התמונה שמחקרים אלה מראה לגבי היחסים החברתיים בכיתה עגומה אף יותר. בעקבות ההקצבות, התלמידים החזקים אינם נוטים לבחור בתלמידים החלשים כחברים, וההיפך, דבר אשר שם ללעג ולקלס את מדיניות האינטגרציה. מדיניות ההקצבה פשטה את הרגל ויש למצוא לה תחליף הולם רעיל.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כולנו מעלים על נס את חשיבות החינוך ואת מרכזיותו בחברה הישראלית. יש המציבים אותו מייד לאחר הביטחון, בראש סדרי העדיפויות של החברה הישראלית, יש המציבים אותו במקביל לביטחון ויש אף הרואים בו ערך הקודם לביטחון.

כשמפרקים את המונח חינוך להגדרה אופרטיבית, נמצא שבית-הספר היסודי מהווה אחד המרכיבים המרכזיים בחינוך. וראה זה פלא, על אף חשיבותו, על אף מרכזיותו, על אף חיוניותו, הוא כמעט שאינו עומד על סדרי-יומנו הציבורי. כמעט שאין דנים בו, אין בוחנים מה מתרחש בקרבנו ומה התנוכה שהוא מפיק. בית-הספר היסודי במתכונתו הנוכחית אינו עומד באתגר החינוכי שהיינו רוצים שיעמוד בו. חמור מכך, משנה לשנה הולך ומתרחב הפער בין הרצוי לבין המצוי.

קשה מאוד לשכנע אותי שילד בישראל השווה בבית-הספר כארבע שעות ביום מסוגל ללמוד ולהתחנך כמו עמיתו האנגלי השווה במסגרת מקבילה שמונה שעות ביום.

בית-הספר היסודי בישראל זקוק למדיניות אחידה עם פתיחות רבה ולא לתהליכים הסותרים מדיניות זו, כמו בבית-הספר האליטיסטיים למשל. הוא זקוק יותר מאי-פעם למורים שמעבירים לתלמידיהם, בראש ובראשונה, ערכים ולא עמודים בספר קריאה או בספר חשבון. תודה.

בשמות שונים ומשונים, פועל כמו ידיו כנגד המהלך המרכזי שלו, כנגד האינטגרציה.

השאלה המתבקשת לאור דברים אלו היא: היכן יישום המטרות שהציבו בפניהם מתכנני האינטגרציה, כשמעוטי היכולת נותרים לבדם ומוחתמת עליהם סטיגמה של תלמידים מסוג ב' הלומודים בבית-ספר מסוג ב'?

על אף הקשיים הניכרים ביישום מדיניות האינטגרציה, על אף ההצלחות החלקיות — יש המעריכים זאת אף בפתות — לחברה הישראלית אין אלטרנטיבה חינוכית למדיניות זו, אשר על כן גם אם הרמה אינה מספקת, ובצדק, את רצונם של ההורים מן השכבות החזקות, יש לעשות כל מאמץ כדי להשאירם במסגרת הקיימות ולא להקים מסגרות אלטרנטיביות אליטיסטיות.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
על אילו מסגרות אתה מדבר?

מיכאל רייסר (הליכוד):
על כל בתי-הספר המיוחדים למיניהם, שמשרד החינוך והתרבות מטפח אותם על חשבון בתי-הספר הרגילים.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
אילו בתי-ספר?

מיכאל רייסר (הליכוד):
אתה רוצה שאנקוב בשמות?

שר החינוך והתרבות י' נבון:
ודאי.

מיכאל רייסר (הליכוד):
החל בבתי-הספר לאמנויות, בבתי-הספר הרפורמיים, בבתי-הספר לזרם העובדים, לכל הזרמים למיניהם.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
כמה בתי-ספר רפורמיים יש?

מיכאל רייסר (הליכוד):
ביירושלים לבדה יש כשבעה, ובתל-אביב יש למעלה מתריסר.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
רפורמיים?

מיכאל רייסר (הליכוד):
לא רפורמיים, אני אומר: מכל הסוגים.

במקביל, רבותי חברי הכנסת, שומה על משרד החינוך לנקוט מדיניות הסברה אגרסיבית הרבה יותר בקרב הורים אלה, תוך הפרכת החששות לפגיעה בהישגים של ילדיהם ותוך הדגשת הצדדים החיוביים והיתרונות שיהיו לתלמידים שילמדו במסגרת האינטגרטיבית. אולי אף יותר חשוב לנקוט פעולת הסברה יסודית בקרב קהילת המורים והמנהלים, בעיקר בקרב אלה שעד היום קוראים תיגר על מדיניות האינטגרציה.

דרך נוספת לשפר את תהליך האינטגרציה מחד גיסא, ולחנך את בית-הספר מאידך גיסא, היא עליידי הגברת מעורבותם של ההורים. יש לעודדם לקחת חלק ולתרום שעת לימוד או יותר ללימוד נושא או תחום מסוים, כך שכנוסף על שעות הלימוד הרגילות ילמדו הילדים לימודי העשרה בתחומים שונים ומגוונים.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לדעת יודעי דבר, אשר בדקו את השפעותיה של האינטגרציה, ומחנכים שאחם

אתה דיברת על כך שלומדים רק ארבע שעות. ידידי, שמונה שעות. אחת-עשרה שעות. אני אשמח אם יהיה יום לימודים ארוך לכל המערכת. אבל התהליך המתקיים עקב המצב הכלכלי הוא של קיצוץ במספר השעות. בשנה שעברה כבר היה קיצוץ. גם לפני שנתיים. ויש עוד ויכוח בין האוצר לביני על קיצוץ גם בשנה הבאה. ואני שמערכת השעות היום איננה מספקת והביטוי שלה איננו טוב כי כל מיני מקצועות העשרה נעלמים כמוסדות רבים.

אשר לנושא האינטגרציה, מדיניותו של משרד החינוך בעניין זה קיימת ועומדת ואין בה כל שינוי. לא זו בלבד, אלא שאם אתה הזכרת את בית-הספר כרוח תנועת העבודה — שם יש אינטגרציה. בקר שם. הרעיון הבסיסי של בית-הספר הזה הוא, שתהיה בו אינטגרציה. התלמידים באים משכונות שונות וגם המיקום שלו נבחר כך שתהיה בו אינטגרציה. פה ושם יש בתי-ספר בעלי ייחוד. אם יש בית-ספר שבו מלמדים טבע וסביבה, זהו בית-ספר ייחודי ולא אליטיסטי. אין הכוונה שהתלמידים יבואו אך ורק משכונות עשירות, לא זו הכוונה. אפשר להביא ללימוד נושא מסוים אנשים ממקומות שונים.

לגבי סקטור אחד אני מודאג בנושא האינטגרציה — בחינוך הממלכתי-ידידי. שם יש נטייה לברירה מאינטגרציה, ואנו נאבקים בה. זה נעשה במסווה של שיפור, במסווה של תוספת שעות, במסווה זה או זה. התוצאה היא שעוד ועוד תלמידים מעדות המזרח נשארים במסגרות הקיימות, ואילו תלמידים מסוררים יותר בני עדות אשכנז — אני קורא לילד בשמו — יש נטייה גוברת והולכת ליצור להם מסגרות נפרדות. אנו נאבקים בתהליך הזה ומשתדלים לעצור אותו, כי אנו רואים בו נטייה אנטי-חינוכית ומזיקה לכלל המערכת.

היות שהועלו כאן נושאים שונים ומגוונים, אני מציע שמכלול הנושאים שאותם העלה חבר הכנסת רייסר יידון בוועדת החינוך של הכנסת. תודה רבה.

הי"ר מ' כהן אבידב:

תודה לשר החינוך והתרבות. אני שואל את חבר הכנסת רייסר: האם אתה מסכים שהצעתך תועבר לדיון בוועדת החינוך והתרבות?

מיכאל רייסר (הליכוד):

כן. אדוני.

הי"ר מ' כהן אבידב:

אם כך, לפנינו הצעה אחת ואני מעמיד אותה להצבעה. מי בעד ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת החינוך והתרבות?

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת החינוך והתרבות נתקבלה.

ט. הצעת חוק פקודת מס הכנסה (תיקון), התשמ"ו — 1985 *
(הצעתו של חבר הכנסת ח' רמון)

הצעת חוק לפקודת מס הכנסה, התשמ"ו — 1985. מטרת ההצעה היא לפטור ממס רווחי הון של פרדיו מניה של חבר באגודה שיתופית הפורש מעבודתו ומחברות באגודה עקב יציאתו לגמלאות או עקב אובדן כושר עבודה לצמיתות. מדובר, כמובן, על כך שהפרישה נעשית לאחר 25 שנות עבודה או חברות באגודה, מהן לפחות 15 שנים רצופות של עבודה.

הי"ר מ' כהן אבידב:

תודה לחבר הכנסת מיכה רייסר. אני מבקש משר החינוך והתרבות להשיב על ההצעה.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה להציע, ואולי נשיאות הכנסת תדון בכך, שחברי הכנסת המגישים הצעות לסדר-היום יפרטו יותר את הנושאים שברצונם להעלות במליאה. זאת, לטובת הדיון.

הי"ר מ' כהן אבידב:

אם תרשה לי, אדוני שר החינוך והתרבות, להעיר לך הואיל והזכרת את הנשיאות, שכאשר אנו מקבלים הצעה דחופה — אנו בודקים אותה. ההצעה הזאת איננה דחופה, היא הצעה רגילה, ולגבי הצעה רגילה אין הנשיאות נכנסת לפרטים. זהו הנהוג.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אם כך, אולי כדאי לבדוק את הנושא הזה מחדש.

הי"ר מ' כהן אבידב:

אני מסכים, אבל רציתי שתדע מהו הנהוג המקובל עתה הואיל והזכרת את הנשיאות. אני אעביר את בקשתך לנשיאות. בבקשה, אדוני.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

כל מה שהגיע לידיו היה הצעה לסדר-היום של חבר הכנסת רייסר, בתוספת של משפט אחד: "ברצוני לדון במעמרו של בית-הספר היסודי, מיקומו במערכת החינוך ותרומו". על הנושא הזה יש בידי הרצאה מלומדת כדי להשיב. אבל מה שאתה דיברת, חבר הכנסת רייסר, לא היה על הנושא הזה. שלו הקדשת רק משפט קצר אחד, אלא על נושאים ספציפיים. אני מציע לך ולשאר חברי הכנסת לנהוג בדרך אחרת בעתיד, למסור יותר פרטים על הנושא שאתם רוצים להעלות, לא כדי שאנחנו לא נהיה מופתעים — לא נורא להפתיע מדי פעם בכנסת — אלא כדי שהתשובה תתייחס לדברים שאתם מעלים, בכלל זה נתונים בנושאים הספציפיים.

דיברת על סדרה של נושאים. בכללם נושא הקבצה, ככלל מחקרים, ואני יכולתי לענות לך תשובות מפורטות בנושאים האלה. לך יש אינפורמציה מסוימת שאיננה תואמת את זו הנמצאת בידיו.

יש נושאים השייכים למכלול התקציבי. בעניין זה אין חילוקי דעות — הצפיפות גדולה, יש מקומות שבהם לומדים למעלה מ-40 ילדים בכיתה. ודאי שקשה למורים לנהל מערכת שיעורים תקינה בצפיפות כזאת. לא זו בלבד, אלא שלפי הצעות האוצר במסגרת הקיצוצים, רוצים להגדיל את מספר התלמידים בכיתה, ואנחנו מתנגדים לכך. ודאי שהצפיפות גדולה והיה יפה יותר וטוב אילו הצפיפות הייתה קטנה. אבל לכך יש משמעות מיידית מבחינה תקציבית.

הי"ר מ' כהן אבידב:

חברי הכנסת, אנו ניגשים לסעיף הבא: הצעת חוק פקודת מס הכנסה, מאת חבר הכנסת חיים רמון.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הנני מתכבד להביא

בטיפול מתקדם — במטרה לשחרר מניות החבר בקאופרטיב ממס רווחי הון. כידוע התעלמו ממשלות המערך (כמשך שנים) — מה שהסברתי עכשיו כלא נכון. אבל נראה שבמערכת בחירות מותר להגיד גם דברים לא נכונים — "מהצורך להכירל בין מניות הון לבין מניות עבודה (כנהוג בקאופרטיבים). בקרנציה הבאה" — כלומר עכשיו — "תפעל ממשלת הליכוד לתיקונו של עיוות זה, כשם שהליכוד נתן עיוותי מס רבים אחרים — — —".

זה כבר למעלה משנה אני פונה הן לשר האוצר הקודם, שהיה מטעם הליכוד, יצחק מודעי, והן לשר האוצר הנוכחי, מר נסים, ושניהם עדיין עומדים בהתנגדותם לתיקון הזה — הפרת הבטחה מפורשת.

גם המערך הכטיח בדיוק אותו דבר. כמכתב של ראש הממשלה אל חברי הקאופרטיבים הוא אומר: "נפעל גם לתיקון המעוות בנושא מס רווח הון".

גדעון גדות (הליכוד):

תדריך ותאמר: מי שהיה אמור להיות ראש הממשלה.

חיים רמון (המערך):

ראש הממשלה דהיום, מועמד המערך לראשות הממשלה בבחירות הקודמות, אמר: "נפעל גם לתיקון המעוות בנושא מס רווח הון, לקביעת הבחנה בין מניית הון בחברה לבין מניית חבר בקאופרטיב, ברוח ההצעה שהוגשה עליידי חברינו בכנסת עוד בשנת 1977".

גדעון גדות (הליכוד):

אתה התייחסת קודם לכן לחתומים מטעם הליכוד. מה עשה ראש הממשלה דהיום, החתום על המכתב בעבר, במשך השנה וחצי שאותן הקדשת לעבודה מאומצת כל כך בעניין?

חיים רמון (המערך):

אני עונה: ראש הממשלה פנה פעמים מספר לשר האוצר הקודם וביקש ממנו לקדם את החקיקה בעניין.

גדעון גדות (הליכוד):

חיים רמון (המערך):

לא, לא זו היתה הסיבה לפיטוריו, אבל זו יכולה להיות גם אחת הסיבות. זו סיבה טובה, אבל לא זו היתה הסיבה לפיטוריו.

גם שר הכלכלה והתכנון פעל בעניין הזה אצל שר האוצר ונתקל בקיר אטום. אני אישית פניתי לשר האוצר ולשלטונות מס הכנסה וקיבלתי תשובה השוללת את העניין הזה.

גדעון גדות (הליכוד):

הרי גם אנחנו פעלנו, ואתה יודע את זה. אין זו בעיה של

חיים רמון (המערך):

אני מסכים, אני מסכים.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

אני מבקש לא לנהל דו-שיח.

חיים רמון (המערך):

חבר הכנסת גדות, כל מה שאמרתי עכשיו הוא בתקווה שתחברי הכנסת, הן מהליכוד והן מהמערך, יצביעו בעד הצעת החוק הזאת בקריאה טרומית, עליפי התחייבותם לבוחרים, גם אם עמדת הממשלה, שאיני יודע כרגע מה היא, לא תהיה בעד

הבחנה בין רווח הון שמקורו במכירת מניות לבין רווח הון שנוצר מפדיון מניה של חבר בקאופרטיב. ושניהם חייבים מס, זולת מניות הנסחרות בבורסה — עד 1975 היה בדרך כלל פדיון מניות בקאופרטיב עם פרישת החבר פטור ממס אם הן הוחזקו למעלה מ-18 שנה. לאחר הרפורמה שונה המצב. ולדעתי, המצב כפי שהוא היום גורם עוול לא מוצדק לחברי קאופרטיב. זאת מדוע?

מנייתו של חבר קאופרטיב איננה מניה במובן הרגיל. זוהי השקעת עבודה. אין זו השקעת הון ספקולטיבית. זוהי השקעת הון ליצירת מקום עבודה למשקיע עצמו. בעבר היה נהוג שחבר "אגד" משקיע שוויו של חצי אוטובוס — איני יודע אם גם כיום שווה המניה חצי אוטובוס — והרעיון הוא שחבר שכא לעבוד אינו מבצע השקעה רגילה במניה אלא נכנס לשותפות המושתתת על עבודה עצמית. ניהול עצמי ועזרה הדדית. המניה מטילה על החבר חובה אישית לעבוד באגודה.

השוואה בין חבר קאופרטיב לבין בעל מניות בחברה — אני רוצה לעמוד על ההבדלים הבאים: מניה בקאופרטיב היא זכות אישית של החבר, שאיננה ניתנת להעברה או למכירה או להורשה, והיא חייבת להיפדות עליידי הקאופרטיב בעת הפרישה. בחברת מניות הזכות כרוש ניתנת להעברה ולמכירה. בקאופרטיב החברות מותנית בעבודה. בחברה היא איננה מותנית. בקאופרטיב, לכל חבר יש מניה אחת וקול אחד בניהול. בחברה אין הגבלה. בקאופרטיב יש העדפה במכירת מניה לעובד שכיר בקאופרטיב. בחברה כל אחד יכול לקנות מניה. בקאופרטיב ערך המניה נקבע עליידי מוסדות ציבוריים. בחברה ערך המניה נקבע לפי הסכמת קונה מרצון ומוכר מרצון.

התנועה הקאופרטיבית בישראל ממלאת שליחות רבת ערך מבחינה כלכלית וחברתית. היא מהווה אחד האמצעים להגברת פדיון העבודה ופיתוח כושר הייצור עליידי שיתוף העובד בניהול המפעל והידוק זיקתו למקום העבודה, דבר שגם מעלה את מוסר העבודה. חברי הקאופרטיבים רואים במפעלם את ביתם, מקור מחייתם ומקום תעסוקה לכאים אחריהם. שיטה זו הולכת וקונה מקום של כבוד במדינות רבות בעולם.

כאמור, ההשקעה בקאופרטיב איננה ניתנת למכירה ואף לא להורשה. כול שחבר יכול לעשות הוא לפדותה במחיר קבוע מראש. לאור האינטרס שיש למדינה בצורת התארגנות זו, לדעתי, מתוכננו להמשיך ולעודד את הקאופרציה, כפי שהדבר נעשה בסעיפים אחרים בפקודת מס הכנסה.

רצוני לומר לחברי הכנסת, שגם המערך וגם הליכוד הודיעו לחברי הקאופרטיבים על תמיכתם בתיקון זה. כמו כן, הצעה זוהי או דומה של חברי הכנסת דאז שחל וורטמן, מ-1977, עברה לוועדה, ולצער, נקברה.

אני רוצה להוסיף בנקודה הזאת. אנחנו אנשים פוליטיים ולפני הבחירות אנחנו מפזרים הבטחות. כאשר אלה שהבטחנו להם — ולא סתם הבטחנו להם אלא במפורש — באים אלינו ותובעים שנמלא את הבטחתנו. אנחנו כאנשים פוליטיים מתנכרים להבטחות האלה, ואני רואה זאת כמעט כהונאת הבוחר או הוצאת קול במרמה.

אביא דוגמה. אני קורא עכשיו מתוך "הליכוד". אגיע גם למערך. כי בעניין הזה גם הליכוד וגם המערך חתומים. "הליכוד": "תא חטיבת עובדי הקאופרטיבים לתחבורה ציבורית לחברי הקאופרטיבים אגד ודן: מס רווחי הון" — כך אומר הליכוד לקראת הבחירות של 1984 — "הנושא נמצא

כן הממשלה מתייחסת להצעות חוק פרטיות של חברי הכנסת. באיזה עניין? אפשר לחשוב שאנחנו עושים מהפכה בחוקי המס, עושים רפורמה כוללת.

רק אתמול הובאה לקריאה ראשונה, אדוני השר ואדוני סגן השר, הצעת חוק שבאה להפוך את כל ענייני המס של מדינת ישראל ואת הקצאת המקורות בשיעור של 200 מיליון דולר לכבישים. איש בממשלה לא היה פה. לאיש זה לא היה אכפת.

על הצעת חוק כזאת, הנוגעת יום יום לציבור רחב שכבר היום משלם כסף — אי אפשר שלא לדון. אם סגן השר היה מבטיח לי ששלטונות מס ההכנסה לא יבקשו מאנשי הקואופרטיבים לשלם מס רווחי הון עד אשר החוק הזה יעבור — בבקשה, אבל לא זהו המצב. מהשנה שעברה יש בקשות תשלום מחברי הקואופרטיבים, הם אינם יכולים לעמוד בהן, ואתה אומר לי עכשיו לחכות?

אני מוכן לחכות בתנאי שהם לא ישלמו. אם הם ישלמו — אין טעם בדחייה הזאת.

על מה מדובר? — קריאה טרומית. יש פגרה. הצעת החוק תעבור בקריאה טרומית, הממשלה תוכל להתנגד בקריאה הראשונה, בקריאה השנייה, בקריאה השלישית. האם פה צריך לעשות את המחסום? בעניין הזה?

לכן, אינני מקבל, ולו רק מטעם שמירת כבודו של הכנסת, את בקשת הממשלה. כי יש בה משום וזלזול מחמשך בכל מה שקשור בחקיקה פרטית של חברי הכנסת. תודה.

הי"ר מ' כהן אבידב:
תודה לחבר הכנסת חיים רמון. רשות הדיבור לשר שחל שביקש להעמיד דברים על דיוקם.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:
אדוני היושב ראש, אני ביקשתי, בהתאם לתקנון, להעמיד דברים על דיוקם. הצעת החוק שאותה הביא חבר הכנסת חיים רמון מקורה בהצעת חוק שהוגשה עליידי ב-1976.

חיים רמון (המעריך):
אדוני השר, הדבר הזה צוין, לא גנבתי ממך שום זכות יוצרים. היה גם חבר הכנסת לשעבר ורטמן וגם אותו לא שכחתי.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:
רגע, גם את ורטמן, חבר הכנסת חיים רמון ביקש אפילו רשות ועודדתי אותו להגיש את הצעת החוק.

הממשלה דנה בנושא הזה בוועדת השרים לענייני חקיקה רק לפני שלושה שבועות. היא טיפלה בבעיה שיש לה השלכות מרחיקות לכת. כפעם הראשונה נחקלה החלטה חיובית, כי צריך לדעת שב-1976, השר רבינוביץ, זיכרונו לברכה, כשר האוצר, התנגד. להצעת החוק. מאז התנגדו לה שרי האוצר באופן עקבי.

שלמה עמר (המעריך):
גם עכשיו שר האוצר מתנגד.

הי"ר מ' כהן אבידב:
חבר הכנסת עמר, לא היית במשך כל הזמן שבו דיברו על החוק הזה. מצאת לנכון לבוא ברגע האחרון.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:
אני מעמיד דברים על דיוקם ולכן אבקש להקשיב.

חיים רמון (המעריך):
אנשי הליכוד הבטיחו, המערך הבטיח, אלו רק סיפורים.

הצעת החוק הזאת. אני חושב שצריך להנהיג זאת כחלק מהמסדר הפוליטי. או שאין מבטיחים ומדברים אל העם באמת גם בתקופת בחירות ולא מספרים לו סיפורים ולא מנהלים כלכלת בחירות או תעמולת בחירות אלא אומרים אמת, כי יש רגע של פירעון; או שמקיימים את אשר מבטיחים. אל נבטיח. אל נקיים. נבטיח — נקיים, בכל התחומים, על אחת כמה וכמה כשעניין זה אינו מהפכני מבחינה כלכלית, הוא לא ימוטט את התוכנית הכלכלית, לא ימוטט את המשק ולא יפגע בדבר. אין זה עניין מכריע שצוק העתים, התוכנית הכלכלית מונעים את הגשמתו וצריך לדחות אותו לימים טובים יותר. זהו פשוט חוב שלפחות שתי המפלגות הגדולות חייבות לפרוע אותו למגזר שחי על עבודתו, שרובו מתבסס על עבודה עצמית. מגזר שאנחנו צריכים לעודד אותו וחובה עלינו לעודד אותו, והוא המגזר הקואופרטיבי. זוהי עכשיו צורת ההתארגנות הכלכלית המועדפת בכל חברה מתוקנת בכל העולם. תודה.

הי"ר מ' כהן אבידב:
תודה לחבר הכנסת חיים רמון. רשות הדיבור לסגן שר האוצר להשיב.

סגן שר האוצר ע' אמוראי:
כבוד היושב ראש, כנסת נכבדה, רק ביום 27 ביולי 1986, ביום א' האחרון, נמסר לי כי הצעת החוק תועלה היום לדיון בכנסת. אכן עמדת האוצר, שהוצגה כמכתב של שר האוצר למוכיר הממשלה מיום 5 בינואר 1986, שללה את ההצעה הזאת, אבל הנושא הועבר על-ידי מוכירות הממשלה לוועדת השרים לענייני חקיקה כדי שהוועדה תקבע את עמדת הממשלה לגבי הצעת החוק.

לפני שבועיים, חבר הכנסת רמון, ב-16 ביולי 1986, הועמד הנושא על סדר-היום של ועדת השרים, אך הוא לא נדון לגופו כיוון שניציג מינהל הכנסות המדינה לא הזמן לדיון. אף-על-פי-כן החליטה הוועדה כי יש מקום שהאוצר ישקול שנית את עמדתו, והנושא נדחה לדיון כאחת הישיבות הבאות של הוועדה, לאחר שהאוצר ידון בעניין מחדש ויביא לוועדה עמדה מעודכנת.

אני יודע שיש עוד חברים, גם בממשלה, שהם ברעתו של חבר הכנסת רמון.

לפיכך, אני מציע לחבר הכנסת חיים רמון, שלא הצלחתי לשכנע אותו שלא להעלות היום את ההצעה לדיון ולחכות עד שהממשלה תגבש את עמדתה בנדון, אני מציע לחבר הכנסת חיים רמון להסכים להצעתי לרחיית ההצבעה עד אשר ועדת השרים לחקיקה תיתן את דעתה עליה.

בימים אלה מקיים האוצר דיונים בנדון. אני מקווה שתיצאנה לעמדתו. כאשר אשיב כפעם הבאה אוכל להביע עמדה מוסמכת של הממשלה לאחר שהאוצר נחבקש על-ידי ועדת השרים לגבש את עמדתו מחדש.

הי"ר מ' כהן אבידב:
תודה, חבר הכנסת רמון, זכות התשובה, בבקשה.

חיים רמון (המעריך):
אדוני היושב ראש, אני רוצה לומר משהו על עבודת הממשלה והכנסת. הצעת החוק הזאת הונחה על שולחן הכנסת ב-28 באוקטובר 1985. הווי אומר, לפני למעלה משמונה חודשים. הצעה זו נמסרה מטעם הנהלת הקואליציה שלושה חודשים לפני כן לעיון הממשלה. עברה למעלה משנה מהרגע שניינין זה הועלה עד לרגע זה. מה באה הממשלה ואומרת עכשיו? — במשך שנה לא גיבשתי עמדה, לא היה לי זמן לדון.

שההצבעה כאן תהיה לפי עובדות, לפי נתונים, לאחר בדיקה. לאחר שהממשלה תגבש עמדה באופן רציני אפילו לפני קריאה טרומית.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב-ראש, הרשה לי להעיר הערה.

היו"ר מ' כהן אבידב:

הרשה לי לומר, קודם לכן, כמה דברים. לפני כן היתה הצעת חוק טרומית של חבר הכנסת רן כהן בקשר לחיילים שנמצאים בחופשה. השר נימק שרצוי שהעניין הזה יידחה וביקש ממנו לקבל את הצעתו, והממשלה תדון בעניין הזה באופן מעמיק ורציני. ואכן חבר הכנסת רן כהן קיבל את ההצעה.

חבר הכנסת חיים רמון, איני בא להשפיע עליך. חס וחלילה, אבל היו כאן שתי פניות — של סגן שר האוצר ושל שר האנרגיה והתשתית — האם אתה מסתפק בזה? ולא — זכותך; אני אעמיד זאת להצבעה.

בבקשה, חבר הכנסת חיים רמון.

חיים רמון (המערך):

בניגוד להצעה הקודמת, בשלב הזה החוק הופעל. חברי הקואופרטיבים משלמים, ויש להם דרישות. אני מוכן להיענות לבקשה זו בתנאי שמש המכנסה יעכב כמשך את בקשת התשלום מחברי הקואופרטיבים עד שהעניין יתברר. אם האוצר והשר יסכימו לבקשה זו, אני מוכן לדחות את הצעתי. אבל אי-אפשר, מצד אחד לדחות, ומצד שני להמשיך לפעול לפי החוק הקיים שגם השר אומר שהוא — — —

היו"ר מ' כהן אבידב:

חבר הכנסת רמון, אני לא נכנס לוויכוח אתך. אבל בנושא ההצעה הקודמת המצב הוא חמור יותר. חיילים עדיין נפגעים.

רב בן-מאיר (המערך):

נשמע את חשוכת סגן השר, ובהתאם לזה נחליט.

חיים רמון (המערך):

בואו נצביע.

היו"ר מ' כהן אבידב:

אני מבקש שחבר הכנסת רמון עומד על כך שנצביע.

עדיאל אמוראי (המערך):

אני רוצה להעיר משהו. אנחנו נמצאים כאמצע שנת המס — — —

חיים רמון (המערך):

בינתיים גובים מס. אני מבקש להצביע.

היו"ר מ' כהן אבידב:

טוב. חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את הצעת חוק פקודת מס הכנסה (תיקון מס'). התשמ"ו — 1985. של חבר הכנסת חיים רמון, לוועדת הכספים.

ה צ ב ע

בעד העברת הצעת החוק

— 11

לועדת הכספים

— 6

נגד

ההצעה להעביר את הצעת חוק פקודת מס הכנסה (תיקון). התשמ"ו — 1985. לדיון מוקדם בוועדת הכספים נתקבלה.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

חברי הכנסת, עכשיו השתכנע האוצר בפעם הראשונה ואומר: אני מוכן לעשות רכזיה ולהתייחס בחיוב להצעה. בהצעה הזאת יש אלמנטים, מהו החלק המוצמד ומהו החלק שאיננו מוצמד. כדי שהצעת חוק שיש לה השלכה כספית — חבר הכנסת חיים רמון, אני מדבר אליך — — —

היו"ר מ' כהן אבידב:

חבר הכנסת רמון, ניתנו לך שתי הזדמנויות לומר כל מה שרצית לומר. אתה רוצה לשכנע את חברי הכנסת? — לא במליאה. אם אתה רוצה לשכנע אותם, עשה זאת במקום אחר. אני מבקש ממך שלא להפריע.

חיים רמון (המערך):

יש לי בעיה. קודם לכן הייתי צריך להתמודד עם סגן שר האוצר ועכשיו עלי להתמודד גם עם שר האנרגיה.

היו"ר מ' כהן אבידב:

זכותו של שר האנרגיה להשיב, לפי התקנון.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

כדי שהצעת חוק שיש לה השלכה כספית תיבדק בצורה רצינית, תוך הבטחה כרוה — ועדת השרים לענייני חקיקה בודקת האם לתמוך בהצעת החוק, האוצר בודק האם הפטור יינתן על כל הערך או על חלק ממנו. אני אומר לך גם מדרג. חבר הכנסת חיים רמון, אני קצת מצוי בנושא, כאמת לא כמון, קצת פחות. אבל יש למניית חברים "אגד" גם מה שנקרא חברת חברים, חברות הבנות. לחברות האלה יש ערך המתגלם בערכה של המניה מדי פעם בפעם.

שלמה עמר (המערך):

לא, בשום אופן לא.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

חבר הכנסת שלמה עמר, דקה אחת. אני מבקש לתת לי לסיים משפט עד הסוף. לפחות רוצים לברוק זאת. גם אם לא יודעים, רוצים לברוק זאת.

אם רוצים את טובתם של חברי "אגד" — ואני רוצה בה — אני מציע לחבר הכנסת חיים רמון שיקבל את הצעתו של סגן שר האוצר, ימתין, ואני מוכן אפילו שהבדיקה תיעשה במשותף יחד עם המציע.

יאיר צבן (מפ"ם):

מדובר בקריאה טרומית בלבד.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

חבר הכנסת יאיר צבן, אני ותיק יותר ממך. אני יכול להגיד דבר אחד, שולפים לאחרונה את המלים: כבוד הכנסת. אני שומע זאת מדי פעם. לגבי ההצעה הזאת — אני המתנתי שש ושבע שנים, לא בקואליציה כזאת, בקואליציה שכל כולה היתה שלי, והמתנתי כחבר הכנסת. העברתי בכנסת הזאת 40 הצעות חוק פרטיות בקריאה ראשונה, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. אבל כאשר בא אלי שר או סגן שר ואמר לי: הנושא הוא נושא ואנחנו מוכנים לברוק אותו בחיוב ופנה אלי וביקש ממני להמתין; ואני אומר יותר מזה — אני מציע לחבר הכנסת חיים רמון שהבדיקה תיעשה במשותף אתו. הממשלה אינה יכולה לתת כאן תשובה אחראית לפני שהיא גומרת את הבדיקה מטעמה, כי זה לא יהיה רציני.

אני מציע — ואני פונה שוב — שהצעת החוק לא תוצבע, שהיא תועבר לכדיקה. הבדיקה תסתיים, אני מעריך, בתוך השבועות הקרובים. וזוהי אין שום פגיעה בכבודו של איש. הכנסת יכולה וצריכה לשמור על כבודה בתחומים אחרים. פנייה כזאת היא רק שמירה על כבוד הכנסת במובן הזה

1. הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון) (שיטת הבחירות), התשמ"ו — 1986 * (הצעתם של קבוצת חברי כנסת)

היו"ר מ' כהן אבידב:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום. הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון) (שיטת הבחירות), התשמ"ו — 1986. מאת קבוצת חברי כנסת. ימק את ההצעה חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בהתרגשות אמיתית אני מעלה הצעת חוק-יסוד: הכנסת, תיקון, המתייחסת לשינוי שיטת הבחירות שאנחנו מקיימים במדינת ישראל מאז הקמתה.

ההצעה הזאת, אדוני היושב-ראש וחברי כנסת נכבדים, איננה הצעה חדשה מבחינה רעיונית. הצעת כזאת, בצורה זו או זו, כבר הועלתה פעמיים בכנסת, ואולי אף יותר, ואפילו נדונה אחרי קריאה טרומית בוועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת. אבל הדבר לא נסתייע, והחוקים מצאו שם את קבורתם.

הפעם הזאת אני מגיש הצעת חוק שאני שמח לומר שהיא איננה הצעת חוק פרטית שלי או של סיעתי, אלא הצעת חוק 44 חברי כנסת, מכל חלקי הבית, חתמו עליה מתוך הכרה והבנה שהצעת חוק כזאת נחוזה לחברה הישראלית, למצב הפוליטיקה שבה ולחיים הציבוריים במדינת ישראל. אין מדובר במחנה אחד, אלא בכל המחנות. התוחמים על הצעת החוק הם חברי כנסת מהמערך ומהליכוד, מ"רצ ומשינוי וגם מהתחיה.

רוני מילוא (הליכוד):

מדוע אתה מנמק, האם זה הוסכם על דעת כולם? אני שואל זאת לשם קבלת אינפורמציה בלבד.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

לשם מסירת אינפורמציה לסגן השר רוני מילוא אני אומר, שאני הוא המנמק הואיל ואת החוק המקורי, מבחינה פורמלית ומבחינה תקנונית של הכנסת, אני הגשתי. אני רוצה לציין שעשיתי זאת כ-22 ביולי 1985, ימים מספר אחרי ששר התכנון הודיע שהוא לא חושב שהוא יצליח להגיע להסכם בוועדה שהוקמה לעניין זה על-פי ההסכם הקואליציוני. והוא אמר שההסכם תעסוק בבעיה הזאת.

כמצוותו, הגשתי אז הצעת החוק, וזוהי הצעת החוק שתמכו בה במשך השנה הזאת חברי כנסת מסיעות שונות. נעשתה עבודה קשה ומפרכת על-ידי כמה חברי כנסת, ושוב אני רוצה לציין שהעבודה נעשתה במסגרת של פעולה רב-מפלגתית. חברי כנסת שבכל ימות השנה חולקים זה על דעתו הפוליטית של זה, ובכלל החמומים, הסכימו שיש טעם ושיש עניין להתאחד בנושא הזה. מדובר באנשים כמו חבר הכנסת דוד מגן, חבר הכנסת אוריאל לין, חבר הכנסת עובדיה עלי.

דן תיכון (הליכוד):

למה אתה קורא את כל השמות?

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אני לא אקרא את כל השמות, לא אקרא בשמות 44 חברי הכנסת. אני מזכיר שמות אלה מפני שיחד הכינונו את הרשימה הזאת והגענו להחלטה שלפיה יש להגיש תיקון לחוק היסוד. אינני רוצה שייראה ולו לרגע אחד לאיש שזאת הצעת חוק שלי

* נספחות.

או של מפלגתי. אני רוצה שיהיה ברור שזאת עבודה משותפת של כל חלקי הבית כמעט, פרט למפלגות, שבאופן מסורתי מתנגדות לשינוי שיטת הבחירות וטעמיהן עמן. אנחנו עשינו עבודה משותפת כדי להביא לשיפור החיים הפוליטיים באמצעות שיטת הבחירות.

אדוני היושב-ראש, אינני רוצה להביא ציטוטים מדיונים שהתקיימו בנושא זה, אבל אני חושב שיש לזכור שאין זו הפעם הראשונה שהכנסת עוסקת בסוגיה הזאת, ושהיה דיון ארוך בנושא הזה עוד בשנת 1956. אז נשא ראש הממשלה דוד בן-גוריון נאום ארוך והסביר באריכות אילו סכנות ואילו קשיים הוא צופה שיהיו בחברה הישראלית אם לא נביא לשינוי שיטת הבחירות שלה. הוא אמר בשנת 1956, שאותה שיטת בחירות תביא להורדת קרנה של הפוליטיקה בישראל, לזלזול הציבור בנבחריו.

אני מוכרח לציין, שהיתה לו אז ראייה נכונה. היום, 30 שנה בדיוק לאחר הדיון ההוא — שהיה ב-8 באוקטובר 1956 — אני חושב שכולנו יכולים להסכים בדבר אחד: מצב הפוליטיקה ויחס הציבור אל הפוליטיקאים אינם משהו שאנו יכולים להתגאות בו. להיפך, אנחנו יכולים להצטער על כך, ויש סכנה שהיחס הזה ייהפך ליחס של זלזול בדמוקרטיה הישראלית.

אני צריך לציין, שכשאני אומר יחס הציבור אל הפוליטיקאים, הכוונה היא לכל המפלגות, לכל הסיעות ולכל הדעות, ולא רק לדעה שאני מייצג או לדעה שמפלגה אחת מייצגת. נאמר: אתם הפוליטיקאים, אתם העסקנים, וזה נובע, במידה רבה, אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, משיטת הבחירות הקיימת.

לפי עיקריה של השיטה המוצעת, אדוני היושב-ראש, אנחנו נבחר, כבעבר, 120 חברי כנסת, כאשר 80 חברי כנסת, כלומר כ-20 אחוזי בחירה, ייבחרו בבחירות ישירות על-ידי הבוחרים שם, ואילו 40 חברי כנסת ייבחרו ברשימה ארצית לפי מספר הקולות היחסי שקיבלה הרשימה בכל אזור בחירה, מתוך רשימה ארצית.

לא רצינו להפוך באופן מוחלט את השיטה שלנו הנהוגה היום ולהגיע לשיטת הבחירות הנהוגה באנגליה או בארצות-הברית, שלפיה כל הנבחרים נבחרים באופן ישיר, משום שבדרך הזאת, במידה רבה, קולות רבים הולכים לאיבוד, וקולות רבים נפסלים — כאשר אדם אחד זוכה ברוב או ב-51% של הקולות, כל יתר הקולות הולכים לאיבוד. גם איננו רוצים שאזור בחירה יהיה מיוצג בכנסת הזאת על-ידי נבחר אחד, אלא אנחנו רוצים לאפשר לנבחרים אחדים להיבחר בכל אזור בחירה. זה הדבר המרכזי שיהיה, אין בדיוק תהיה החלוקה של הנבחרים באזור — אז זה צריך יהיה לקבוע. זה עוד ייקבע על-ידי הוועדה שתצטרך להכין את החוק הזה. אנחנו לא הכנו זאת בשלב זה, אלא קבענו אך ורק את העיקרון היסודי והמרכזי, המדבר על העובדה שלא עוד בחירות יחסיות, כלליות, שוות וחשאיות, אלא בחירות — ולצד הרב, המלה הזאת אינה מופיעה בהצעה, אבל זה מובן מאליו — ישירות, ויהיה קשר ישיר בין הנבחר ובין הבוחרים שלו.

נשאלתי, אדוני היושב-ראש, לגבי החשש שמא אזורי הבחירה ייערכו בצורה כזאת, שאפשר יהיה לעוות בצורה

לכן אין אפשרות להעביר את הצעת החוק הזאת גם בקריאה טרומית אלא ברוב חברי הכנסת.

רבותי חברי הכנסת, אילו נקטתי לשון המקובלת על כמה חברים בבית הזה הייתי אומר: זאת היא הצעה פופוליסטית. יש בציבור תחושות ביקורת עד כדי כיוזי למשטר המפלגתי, למעמדה של הכנסת, למערכת הפוליטית הנוכחית, ועל הגל הזה אפשר בקלות לעלות.

אבל, אינני רוצה ללכת בדרך הזאת. אני רוצה רק, לקבוע שבמשטר דמוקרטי הבנוי על העיקרון הייצוגי השאיפה העיקרית היא לתת ביטוי יחסי הוגן לזרמים המשמעותיים הקיימים בחברה. אין ספק שבשיטה היחסית, אף שיש לה ליקויים ומגרעות, מגשימה ומקיימת את העיקרון הזה.

כאשר באים חברי כנסת ואומרים: כווא נותר על העיקרון הזה, ולו בחלקו, למען יתורונת, אני צריך, ראשית כול, לבחון את היתרונות עליי קנה המידה של השאלות המרכזיות בפוליטיקה הישראלית, בחברה הישראלית. ואני שואל את עצמי: לו למשל הונהגה שיטת הבחירות הזאת לפני 20 שנה, האם היו המאורעות העיקריים בחברה הישראלית מתנהלים אחרת? האם המדיניות בתחום השלום הייתה שונה? האם היחס למלחמת לבנון היה שונה? האם המדיניות הכלכלית-החברתית הייתה שונה? האם הכוחות הלוחמים נגד המדיניות הזאת היו להם תנאי פעולה טובים יותר או רעים יותר?

היור' ש' הלל:

סליחה, חברי הכנסת, אפשר לבקש אוקטבה אחת יותר נמוכה?

יאר צבן (מפ"ם):

ולכן אני מתפלא על חברי הטוב, חבר הכנסת וירשובסקי, שהרי הוא אינו מאמץ פתגם הרווח בארצות מסוימות ולפיו: "יהיה גרוע יותר, אבל שיהיה אחרת."

אתם מציגים כיתרון חשוב את הקשר בין הנבחר לבין בוחר. והנה, מחקר שהתפרסם לאחרונה בהוצאת "אוקספורד", בעריכה של פרופסור בוגדנוב, מסכם את שיטות הבחירות בארצות שעברו לשיטה שאתם ממליצים עליה, או לשיטות דומות, במקומות שקיימות בחירות אזוריות רובניות או שיטות מעורבות. והוא קובע שהכול הוא הכל הבלים. בארצות הבנויות על עיקרון של שיטה מפלגתית, המנגנון המפלגתי הוא דומיננטי בכל שיטה. השאלה איך אחת מתגבר על הניכור שבין הנבחר לבין הבוחר היא סוגיה אחרת לגמרי.

אני רוצה להזהיר אתכם, חברי הכנסת: אם תאמצו את השיטה הזאת, אתם דוחקים מפלגות קטנות וכינוניות אל מחוץ ליורה הפרלמנטרית, והדבר הזה יכרסם ביסודות המשטר הדמוקרטי. אנחנו יודעים את המציאות של החברה הישראלית, היא עמוסת סתירות וניגודים. הצעד הזה — לדחוק, גם בשמאל וגם בימין, עוד ועוד גורמים אל מחוץ ליורה הפרלמנטרית — הוא צעד הרה-אסון. אל תתפתו לכל מיני דברים חיצוניים כדי להגיע, כסופו של דבר, לתוצאות מסוכנות כל כך.

גם המחשבה הקיימת אצל חלק מחברי הבית, שבשיטה המוצעת יפתח כושר הסחיטה של המפלגות הדתיות, גם זאת היא מחשבה של רעות רוח. הרי אם יהיה שיווי משקל בין שני הגושים העיקריים, גם סיעה אחת של מפלגה דתית של שני מנדטים יהיה לה כושר סחיטה. אם תהיה אמנה בין שני הגושים שלא להיכנע לסחיטה מהסוג הזה, בכל שיטה אפשר יהיה להתגבר על התופעה הזאת.

מסוימת, או בצורה מכוונת ושלילית, את רצונו של הבוחר. החוק מציג, שאזורי הבחירה ייקבעו על-ידי שלושה שופטים של בית-המשפט העליון, שייבחרו על-ידי חבר שופטיו. הווי אומר, לא פוליטיקאים יקבעו את אזורי הבחירה, וגם לא המנגנון הממשלתי, אלא הרשות השופטת תקבע אותם. השטח של כל אזור בחירה יהיה רצוף, ובכל אחד מאזורי הבחירה יהיה מספר בוחרים שווה ככל האפשר. כך שאפשר יהיה, אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, להגיע לכך שאזורי המדינה הזאת יוכלו לבחור בכל אזור שיהיה גדול ודומה למשנהו את נציגיהם לכנסת, הבוחר יהיה גם אחראי לנבחרים שלו והנבחרים יהיו אחראים בפני בוחריהם.

לדעתנו, בצורה כזאת נשפר במידה רבה את עבודת הכנסת בכך שנקשרו עוד ועוד את חבר הכנסת שייבחר לאחריות שלו כלפי בוחריו. כולנו יודעים שהיום האחריות של הנבחר — אני אומר זאת כעיקרון — היא בעיקר למרכז המפלגה שלו, לסיעה שלו או לאיזו קבוצת לחץ שבשמה הוא פועל. ולמעשה, הוא אינו חייב לתת דין-וחשבון לאיש מהאנשים באזור הבחירה שלו. בדבר הזה יש פגם רציני ביותר. אני חושב שהוא הביא לכך שהציבור מסתכל בעין לא אוהדת על הנבחרים שלו, וזה נכון לגבי כל המפלגות.

ולסיום, אדוני היושב-ראש, אני רוצה לומר דבר אחד. אני חושב שאנחנו צריכים לראות את החוק הזה, אנחנו צריכים לראות את ההצעה הזאת, לא כאקט פוליטי או מפלגתי של מתנה אחד כלפי המתנה השני. אנחנו צריכים לראות אותה כמעשה קולקטיבי שלנו לתיקון אורחות החיים הפוליטיים שלנו. אנחנו צריכים לראות בה יצירת מערכת פוליטית חדשה, שיש בה כדי להוציא את העוקץ, את הסטיגמה ממה שמייחסים לנו כפוליטיקאים.

אני רוצה לומר דבר נוסף, אחרון, לאלה הפוחדים שאולי לא ייבחרו עוד: הרי כל אחד מאתנו הוא נבחר, כל אחד מאתנו צריך להתמודד בצורה זו או זו על קולות הבוחרים. יעשה כל אחד את הפעולה הזאת באומץ, לא כשהוא מוצג כרשימה כאחד מני רבים, אלא באומץ, יעמיד למבחן את אישיותו, את יכולתו ואת אמונתו. בכך אנחנו נביא לכנסת הזאת חברי כנסת, מכל המפלגות ומכל הסיעות, אשר יהיו נאמנים יותר לתפקיד הציבורי-הרם והחשוב שהציבור נותן להם.

לכן אני קורא לכולם להתאחד ולתת צ'אנס, שבוועדת החוקה, חוק ומשפט נלמד על בסיס ההצעה הזאת את השיטה הטובה ביותר שלפיה יבחר העם את נבחריו. תודה.

היור' ש' הלל:

תודה רבה. חבר הכנסת יאיר צבן, אמרו לי שלא השתכנעת מהדברים. בבקשה.

יאר צבן (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בטרם אתייחס לגופם של הטיעונים בקצרה, אני מבקש להדגיש, שחברי כנסת רבים, ודאי המתנגדים, וחלק מהתומכים, מצפים לכך שהצבעה בחוק זה תהיה על-פי קנה המידה של רוב חברי הכנסת, 61 חברי כנסת, משום שבסעיף 4 בחוק-יסוד: הכנסת נאמר במפורש, שהכנסת תיבחר בבחירות כלליות, אוציות, ישירות, שוות, חשאיות ויחסיות. לפי חוק הבחירות לכנסת אין לשנות סעיף זה אלא ברוב של חברי הכנסת.

ואילו בסעיף 46 נאמר, שהרוב הדרוש לפי חוק זה לשינוי הסעיפים 4, 44 ו-45 יהיה דרוש להתלטות מליאת הכנסת בכל שלב משלבי החקיקה. ובהערה נאמר שדיון בהצעות חוק פרטיות גם הוא שלב משלבי החקיקה.

אין בעולם שיטה העונה על כל צורכי המשטר דמוקרטי — שיהיה יציב, שיהיה מייצג, שיהיה יעיל, ושהיה בעל כושר ביצוע. אך השיטה הקיימת כוללת בתוכה את כל היסודות הפוגעים בכושר הניהול התקין של המדינה.

השיטה המוצעת היא צעד ראשון והכרחי כדי להתחיל ולתקן את העיוותים, כדי להסיר את המכשולים וכדי לאפשר לנו לנהל את חיינו במשטר תקין ובחברה בריאה ויציבה.

עם הקמת ממשלת האחדות הלאומית הוקמה ועדת שרים לשינוי שיטת הבחירות שבראשה עמד השר יעקבי, לוחם עקבי ונאמן לשינוי שיטת הבחירות.

ב־11 בפברואר 1985 השיב השר יעקבי על שאלתא שהגשתי בנושא זה והבהיר שחברי הוועדה חלוקים בדעותיהם בנושא שינוי שיטת הבחירות ולא חלה התקדמות בדיוני הוועדה. השר יעקבי מסר מעל במה זו, שעל רקע המחלוקת בוועדה נראה כי מוטב שתחודש היוזמה הפרלמנטרית החופשית בנושא זה. בכך, חברי הכנסת, התאפשרה מחדש הגשת הצעת חוק לשינוי שיטת הבחירות לכנסת על-ידי קבוצה נכבדה של חברי כנסת.

בתשובה על שאלה נוספת שלי, האם המשך קיומה של הוועדה לא יכול להיות מחסום בפני יוזמה פרלמנטרית, השיב השר יעקבי, שהוא אינו סבור כך. הוא הודיע, שהוא דיווח על כך לראש הממשלה, וממילא ראש הממשלה דיווח למלא מקום ראש הממשלה, שהוועדה בנושא זה שרויה במחלוקת ולכן היא איננה יכולה להתקדם בעבודתה. לכן הוא סבור שיש ליטול יוזמה פרלמנטרית חופשית, והוא מקווה שאף לא אחד ממרכיבי הקואליציה יראה בכך משום עניין העומד בסתירה לאופיו, לתוכנו ולמהותו של ההסכם הקואליציוני.

חברי הכנסת, יוזמה פרלמנטרית זו מותחת לפניכם עתה. שינוי שיטת הבחירות הוא כורח דחוף וחיוני לישראל. שינוי זה יפתח את המערכת הפוליטית שלנו לכוחות רעניים ומוכשרים, יעלה את איכות נבחרי הציבור, יעודד את הציבור לקחת חלק פעיל בתהליך הפוליטי-דמוקרטי, יגביר את הזיקה בין הכוח לבין הנבחר ויחזק וייצב את משטרנו הדמוקרטי.

שינוי זה הוא הכרחי עתה יותר מאי-פעם, ובידכם, חברי הכנסת, מכל הסיעות, לצעוד את הצעד הראשון בתהליך הבראת משטרנו וחברתנו.

אני מבקש מחברי הכנסת, מכל המפלגות והסיעות, להצביע בעד העברת החוק בקריאה טרומית. תודה.

היו"ר ש' הלל:

תודה. הצעה לסדר ההצבעה לחבר הכנסת מאיר כהן אבידב, במסגרת דקה.

מאיר כהן אבידב (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני בין החותמים על הצעת חוק זו. אולם הצעת החוק חייבת, בהתאם לתקנון, לקבל את דעתם של רוב חברי הכנסת, כלומר 61.

ייתכן, אדוני היושב-ראש, שיש לך ספק בעניין זה. מן הדין הוא ואולי מן החברות בין חברי הנשיאות, שבה אנו יושבים יחד, לעשות הפסקה של רבע שעה. אני מציע לכנס את הנשיאות להתייעצות, והיא תחליט אם יש צורך ברוב של 61 או ברוב רגיל. כך נהגנו בעבר. לדעתי יהיה זה מכובד מאוד שגם אנחנו, סגני היושב-ראש, ניתן דעתנו על דרך ההצבעה.

קריאות:

יש מה לתקן בשיטה הקיימת. יש להביא לדמוקרטיזציה של המפלגות.

היו"ר ש' הלל:

סליחה, חברי הכנסת. חבר הכנסת וירשובסקי, חברי הכנסת מסייעת המערך, אי-אפשר לקיים כך את הדיון. אני שומע בקושי את הנואם. גם שם בפרוידור אני מבקש שיהיה שקט.

יאר צבן (מפ"ם):

יש להביא לדמוקרטיזציה של המפלגות. יש לחזק את הקשר של חברי הכנסת והציבור, יש לשפר את מערכת היחסים בין הכנסת ובין הממשלה. יש מה לעשות בתחום הדמוקרטיה. כואו נדון על הדברים האלה.

פנייה אחרונה: אני פונה לאותם חברי הכנסת השייכים למפלגות שהיו בעבר מפלגות קטנות ובינוניות ואז הם דגלו בנימוקים עקרוניים — לא פרגמטיים, אלא מוסריים פוליטיים — בהתנגדותם לשיטת הבחירות. אני מדבר על חברי כנסת השייכים ל"חרות" מכאן ול"אחדות העבודה" מכאן. ואני אומר: תהיו נאמנים למורשה של הגנת העיקרון של מתן הזכות גם למיעוט להיות מיוצג בבית הזה.

אזהרה אחרונה: כנסת כמו זאת שאתם מתכננים בחוק הזה תהיה שונה מהכנסת הזאת, יחסית בה הרבה קולות חשויים לציבוריות בארץ. הדבר הזה לא יוסיף לרמתה של הכנסת ולא יוסיף לשקוף שהיא צריכה לשקף את החברה הישראלית.

היו"ר ש' הלל:

תודה. אני מודה לחבר הכנסת יאר צבן, רשות התשובה לחבר הכנסת שמחה דיניץ, במסגרת חמש דקות, לא יותר, כי אני עובר מייד להצבעה. יש לנו היום בעיה של זמן.

שמחה דיניץ (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת החוק לשינוי שיטת הבחירות שהוגשה לכנסת בשם 44 חברים מסייעות המערך, הליכוד, ר"צ, שינוי והתחיה היא ביטוי נאמן לרצונם העז של חברי הכנסת מסייעות שונות לשנות את שיטת הבחירות הקיימת, שהיא אחראית לרבים מן החוללים והעיוותים במערכת הפוליטית והחברתית שלנו.

הצעת חוק זו היא בכחינת מסגרת, והיא תעבור את השינויים והשיפורים הדרושים בוועדה. היא באה להשיג יעדים מספר:

א. היא תקטין את יכולת הלחצים והמיקוח הפוליטי של הסיעות הקטנות המפעילות לחצים אלה מעל ומעבר למשקלן האלקטורלי, בהיותן לשון מאזניים, ובכך נכפית על הציבור חקיקה ונהלים שאינם מבטאים את רצונו החופשי של מרבית הציבור.

ב. היא תאפשר הקמת ממשלה יציבה שאיננה נתונה יום יום לחצים ולאומים של משבר קואליציוני ותאפשר לקברניטיה להתרכז בנושאים ובמשימות המרכזיים העומדים על סדר-ימנו הלאומי והציבורי.

ג. היא תגדיל את הזיקה בין הכוח ובין הנבחר, תיצור מחויבות של הכוח כלפי בוחריו, ותיתן לבוחרים כתובת אחראית לפניותיהם, לבעיותיהם ולדעותיהם.

ד. היא תקטין את הזיקה שבין הנבחר ובין מנגנוני המפלגה, בידעו שהוא מייצג אומנם את מדיניותה ומצעה של מפלגתו, אך בתור שכזה הוא אחראי בפני בוחריו ששלחו אותו לבית הזה כדי להיות להם לפה.

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת מאיר כהן אבידב, נא לשבת. כולם יושבים עכשיו.

הצעתו של חבר הכנסת מאיר כהן אבידב לא היתה על סדר ההצבעה אלא היתה בקשה לדחיית ההצבעה.

מאיר כהן אבידב (הליכוד):

היא היתה על סדר ההצבעה. נחליט על סדר ההצבעה.

היו"ר ש' הלל:

לא, לא, זה לא שייך לסדר ההצבעה.

חברי הכנסת, נעבור עתה להצבעה. בעקבות ההצבעה יכולות להתעורר שאלות שונות. אנו נדון בהן לאחר מכן — אולי הן רלבנטיות ואולי לא.

אנחנו מתחילים עכשיו בהצבעה. יש לפני בקשה של למעלה מ-20 חברי כנסת להצבעה אישית. אני מבקש ממוזכר הכנסת לקרוא את השמות. כל אחד יאמר בעד או נגד, כלומר — בעד העברת ההצעה לוועדה או נגד העברתה לוועדה.

מוזכר הכנסת ש' יעקבסון:

(קורא בשמות חברי הכנסת)

נגד	חיים דרוקמן
בעד	יגאל הורביץ
אינו נוכח	מנחם הכהן
בעד	שלמה הלל
אינו נוכח	זבולון המר
בעד	אהרן הראל
בעד	שבח וייס
נגד	מאיר וילנר
אינו נוכח	אריאל ויינשטיין
בעד	עוז ויצמן
בעד	מרדכי וירשובסקי
אינו נוכח	אליעזר ולדמן
נגד	אברהם ורדיגר
נגד	מחמד ותד
נגד	תופיק זיגד
בעד	מיכאל חריש
נגד	תופיק טובי
אינו נוכח	יעקב יוסף
בעד	גד יעקבי
נגד	גאולה כהן
אינו נוכח	יגאל כהן
אינו נוכח	רן כהן
אינו נוכח	מאיר כהנא
אינו נוכח	יגאל כהן-אורגד
אינו נוכח	אברהם כ"ץ-עוז
אינו נוכח	דוד לוי
בעד	דוד ליבאי
אינו נוכח	אוריאל לין
בעד	אמנון לין
נגד	עוזי לנדאו
בעד	דוד מגן
נגד	יצחק מודעי
נגד	רוני מילוא
נגד	מוחמד מיעארי
אינו נוכח	יהושע מצא
נגד	דן מרידור
נגד	יובל נאמן
בעד	יצחק נבון
בעד	אהרן רפאל נחמיאס
בעד	אריה נחמקין
בעד	אורה נמיר
אינו נוכח	משה נסים
אינו נוכח	אמל נסדאלדין
בעד	ערנה סולודר
נגד	אמירה סרטני
בעד	זיידן עטשי
אינו נוכח	עובדיה עלי
בעד	שלמה עמר
נגד	מתתיהו פלד
נגד	רפאל פנחסי
נגד	מנחם פרוש
בעד	שמעון פרס
אינו נוכח	יצחק פרץ
אינו נוכח	יצחק חיים פרץ
אינו נוכח	גדעון פח
נגד	יאיר צבן
אינו נוכח	יעקב צור
אינו נוכח	אליעזר קולס

נגד	אהרן אבוהצירא
בעד	מאיר כהן אבידב
בעד	אבא אבן
בעד	רפאל אדרי
בעד	אהוד אולמרט
אינו נוכח	מיכאל איתן
בעד	רפאל איתן
בעד	שולמית אלוני
בעד	עדיאל אמוראי
בעד	יעקב ז'אק אמיר
בעד	שושנה ארכלי-אלמוזלינו
בעד	נאוה ארד
נגד	יורם ארידור
אינו נוכח	משה ארנס
בעד	יצחק ארצי
אינו נוכח	יוסף בורג
נגד	צירלי ביטון
בעד	בנימין בן-אליעזר
בעד	אליהו בן-אלישר
בעד	דב בן-מאיר
נגד	שמעון בן-שלמה
בעד	מרדכי בר-און
בעד	חיים בר-לב
בעד	עוזי כרעם
אינו נוכח	גדעון גדות
נגד	פנחס גולדשטיין
אינו נוכח	מרדכי גור
אינו נוכח	מרים גלור-תעסה
נגד	חייקה גרוסמן
נגד	פסח גרופר
נגד	אליעזר גרנות
נגד	שרה דורון
בעד	שמחה דיניץ
אינו נוכח	דוד דינו
נגד	מיכאל דקל
בעד	עבד-אלוהב דראושה

רוני מילוא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, ההצבעה הסתיימה?

היו"ר ש' הלל:

ההצבעה הסתיימה. אתם רוצים לדעת את תוצאות ההצבעה?

קריאות:

כן.

היו"ר ש' הלל:

הרי הן לפניכם: בעד העברת הצעת החוק לוועדה — 50, נגד — 39.

אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להבין מה פשר ההצבעה הזאת. היות שנאמר שהחוק קובע שכל שינוי בשיטת הבחירות מחייב רוב של 61 חברי הכנסת, איך אתה מתכוון לנהוג לאחר הצבעה זו?

היו"ר ש' הלל:

קודם כול, אני קובע את התוצאה, ועליה אין ויכוח: 50 בעד ו-39 נגד. אני יודע שהתעוררה בעיה וקיימת בעיה. האם המונח "בכל שלבי החקיקה" המחייב רוב של 61 חברי הכנסת כולל גם קריאה טרומית.

קריאה:

כן נהגו תמיד.

היו"ר ש' הלל:

לא אמרתי שלא נהגו.

רוני מילוא (הליכוד):

כן נהגו תמיד.

היו"ר ש' הלל:

אני רוצה לומר: השאלה הזאת היא שאלה משפטית אמיתית וסבוכה. לפיכך, אינני רוצה לפסוק האם כתוצאה מהצבעה זו תועבר הצעת החוק לוועדה או לא. אני אקיים בעניין זה התייעצות עם היועצים המשפטיים, לרבות היועץ המשפטי לממשלה, ואת המסקנה שלי לגבי תוצאות ההצבעה אודיע בשבוע הבא.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

— — — זה לא חוק. אתה חייב להודיע שהחוק לא עבר. אין 61 חברי כנסת בעד החוק.

היו"ר ש' הלל:

חברי הכנסת, פרט לכך שהודעתי שהעניין טעון בדיקה, לא הודעתי דבר וחצי דבר. אני אשמח לקבל את דעותיהם של חברי הכנסת. אני אקיים התייעצות עם היועצים המשפטיים, לרבות היועץ המשפטי לממשלה, ואודיע את המסקנה הסופית שלי לאחר ההתייעצות.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כל התקדימים מורים על פסילת התיקון. אם לא היו 61 חברי כנסת, מי שרוצה לערער, יילך לוועדת הפירושים.

היו"ר ש' הלל:

על זה בדיקת הוויכוח. אנו עוברים לסעיף הבא.

— נמנע

— אינו נוכח

— אינו נוכח

— אינו נוכח

— בעד

— בעד

— בעד

— נגד

— בעד

— אינו נוכח

— אינו נוכח

— בעד

— בעד

— אינו נוכח

— בעד

— בעד

— אינו נוכח

— אינו נוכח

— נגד

— נגד

— נגד

— בעד

— אינו נוכח

— נגד

חיים קופמן

חיים קורפו

ישראל קיסר

משה קצב

יצחק רבין

אמנון רובינשטיין

נחמן רו

מיכאל רייסר

חיים רמון

אבנר חי שאקי

אליעזר שוסטק

משה שחל

מאיר שטרית

דב שילנסקי

אפרים שלום

בני שליטא

יעקב שמאי

ויקטור שמיטוב

יצחק שמיר

גרשון שפט

אליהו שפייר

אברהם יוסף שפירא

אריאל שרון

יוסי שריר

אברהם שריר

דן תיכון

היו"ר ש' הלל:

יש חברי כנסת שלא היו נוכחים כשעה שקראו בשמם, או שלא קראו בשמם?

קריאות:

כן.

היו"ר ש' הלל:

מוזכר הכנסת יקרא בשמותיהם.

מוזכר הכנסת ש' יעקבסון:

אליעזר קולס

דב שילנסקי

משה ארנס

גרעון פת

יצחק פרץ

גרעון גדור

— נגד

— נגד

— נגד

— נגד

— בעד

— נגד

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אפשר לשנות הצבעה?

היו"ר ש' הלל:

עדיין לא הודענו על תוצאות ההצבעה. מי מבקש לשנות את הצבעתו?

חיים קופמן (הליכוד):

אני מבקש. אני מצביע נגד.

היו"ר ש' הלל:

מכיוון שעדיין לא הודענו על תוצאות ההצבעה, אני מאשר. חבר הכנסת קופמן, שנמנע בהצבעה, מצביע נגד.

יא. הצעה לסדר-היום

הצנוורה נוכח חשיפת סודות על-ידי עיתונאים

איתן. האם חבר הכנסת מיכאל איתן נמצא באולם? אני שואל:
האם חבר הכנסת מיכאל איתן נמצא כדי להעלות את הצעתו?
אני קובע שהוא איננו.

הו"ר ש' הלל:
אנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 4281: הצנוורה נוכח
חשיפת סודות על-ידי עיתונאים — מאת חבר הכנסת מיכאל

יב. הצעה לסדר-היום

קשרי עבודה בין מדינת ישראל לבין שליחים לשעבר ש"י"רדו מן הארץ

היה צריך לחזור ארצה. ההנהלה של אותו בית-ספר, "נגנו"
שמו, ביקשה שהוא ימשיך בתפקידו, מפני שהוא מצליח לשקם
את בית-הספר. ההסתדרות הציונית, המחלקה לחינוך ותרבות,
ניאותה לזה, וגם היא מורה טובה. הוא היה צריך לחזור ארצה.
עם אשתו, וגם היא מורה טובה. הוא היה צריך לחזור ארצה.
אבל, לאחר ביקור בארץ ובדיקת התפקידים המוצעים לו, והיו
כנראה א"הבנות בינו לבין מצעי העבודה, הוא החליט
להישאר שם, וחתם על הסכמתו לעבוד באותו בית-ספר עשר
שנים נוספות. הווי אומר, עם תום עשר השנים האלו, הוא
ימצא שם 16 שנים. הוא קובע שהוא איננו יורד, שהוא בעצם
ישראלי. ציוני, שחי שם ומחנך לאהבת ציון ולאהבת הארץ.

חברי הכנסת, ההסתדרות הציונית שולחת את שליחיה
למטרה מוגדרת. כאשר הופכים את השליחות הזאת למה
שהופכים אותה, לירידה, עושים אותה פלסטר, בייחוד אם
מדובר בחתום החינוך. כאשר הדבר קורה בשליחות כלכלית,
ביטחונית או פוליטית, זה חמור: על אותה כמה וכמה כשהוא
קורה בשליחות חינוכית. כאשר שליח הופך ליורד וממשיך
לעמוד בראש בית-ספר יהודי, בעל משמעות ציונית, זה חמור
ביותר. קראתי ושמעתי הרבה על בית-ספר זה, על כך
שקירותיו, פרודוריו וכיתותיו "מזמרים" ציונות ואהבת ישראל
וארץ-ישראל. ובראש המוסד הזה עומד אדם שירד
מארץ-ישראל. איך הוא יכול להשרות אמינות, חינוך אמיתי,
אהבת ארץ-ישראל, כאשר הוא נוטש את ארץ-ישראל? זה
הופך את כל עניין החינוך, את דמותו של המחנך, למשהו
מעוות. מקולקל ושקרי.

פרק שני בעניין הזה נוגע לילדי השליחים בבריטל. במשך
15 שנים למדו כ-200 ילדי השליחים בבריטל בבית-ספר
שנקרא "מימוני" או "דמב"ם", שהוא בעיקרו בית-ספר דתי.
המנוהל על-ידי אנשים דתיים, אבל גם הוא מחנך לאהבת הארץ
ולאהבת ישראל. זהו בית-ספר מיושן יותר, שבו משטר חינוכי
ולימודי מיושן. זהו בית-ספר דתי, שבו למדו במשך 15 שנים
כ-200 ילדי שליחים. היתה שם "חטיבה ישראלית" שבה למדו,
נוסף על חומר הלימודים שנלמד בבית-הספר הכללי, חומר
לימודי נוסף כדי להכשיר אותם לחזרתם לארץ, כדי שיוכלו גם
לעשות את חגיגות הכנרת, וגם להשתלב בחיים בארץ. זהו
בית-ספר שהיה מוכר, על כל תוכניות הלימודים שלו, על-ידי
משרד החינוך הכללי. במשך 15 שנים עשה בית-ספר זה
עבודה, על-פי דרכו. הרוב הגדול של ילדי השליחים, אם לא
כולם, כ-200 ילדים, למדו באותה "חטיבה ישראלית"
בבית-הספר "מימוני".

והנה, בשנים האחרונות התחילו ילדי השליחים בעידוד
הוריהם, לנודד מבית-הספר "דמב"ם" לבית-הספר השני,
"נגנו", שבראשו עומד השליח שירד. הגיע הדבר לידי כך,
שכמעט כל הילדים מבית-הספר "דמב"ם" נשלחו על-ידי
הוריהם לבית-הספר השני.

הו"ר ש' הלל:
אנו עוברים להצעה האחרונה לסדר-היום, הצעה
לסדר-היום מס' 4431: קשרי עבודה בין מדינת ישראל לבין
שליחים לשעבר ש"י"רדו מהארץ — מאת חבר הכנסת נחמן
רז. רשות הדיבור לחבר הכנסת רז, בבקשה.

נחמן רז (המערך):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, השאלה שאני מעלה
היא בעצם השאלה מהו יחסן של מדינת ישראל וההסתדרות
הציונית ליורדים מהארץ ולהעסקתם במסדות המדינה
ובמסדות ציוניות בגולה. השאלה הזאת כוללת בתוכה שאלת
משנה, והיא שאלת יחסן של מדינת ישראל והתנועה הציונית
לתופעת הירידה, ובקשר לזה היחס לתפקיד השליחות.

רק לפני ימים מספר קיימנו כאן את אחד הדיונים העצובים
שהתקיימו בכנסת. לאחר סקירת שר העלייה והקליטה, כאשר
כולנו חיינו וחוונו את המשבר העמוק בעלייה ואת התהליך
הנוכחי של הירידה. טיכסנו עצה בלבנו איך לעצור את הסחף
הזה, איך להחזיר את העלייה אל הממדים הנחוצים ואת
ההיקלטות וההישארות וההשתרשות בארץ אל הצורות
הנכונות שלהן. והנה, תופעת הירידה, המלווה את התנועה
הציונית בעצם מראשיתה, קיבלה את הממדים כפי שהם בזמן
האחרון, בשנים האחרונות, והשליחות הציונית לגולה — והרי
תפקידה להגביר עלייה מן התפוצות לארץ — כפי שמתברר
שלא אחת, הופכת לאמצעי לירידה. הווי אומר, שליח השווה
בגולה כמה שנים מתפתח להישאר שם, מנתק את קשריו עם
מדינת ישראל מעשית, בלי להכריז על כך שהוא יורד.

המספרים על המקרים האלה הולכים וגדלים. ויש בידנו
ממצאים, רוקא מהשנים האחרונות. לפי רוחות של רשות
ההגירה האמריקנית, כ-400 ישראלים ילידי הארץ שיצאו
לארצות-הברית בשליחות ממשלתית שינו בשנים
1966 — 1985 את מעמדם ונעשו תושבי קבע בארצות-הברית.
אם כן, לפנינו שליחות שהפכה ירידה.

בשנים האחרונות חל גידול מתמיד במספר הישראליים
שיצאו בשליחות רשמית ובסופה הם שינו את הסטטוס שלהם
משליח ציוני ליורד שממלא תפקיד לא ציוני, או אנטי-ציוני.
מספר השליחים ששינו את מעמדם כעשור האחרון מגיע
ל-270 איש. הווי אומר, הם הפכו יורדים.

הקדמתי את ההקדמה הזאת מפני שעכשיו עומד בפנינו
עניין ממש, קונקרטי, מקרה שקרה בבריטל עם שליח המחלקה
לחינוך ותרבות של ההסתדרות הציונית, שיצא לשם בשנת
1978 כדי לשקם בית-ספר יהודי, שיש בו גם משמעות ציונית
ובה. הוא עבד בהצלחה רבה — קודם לכן הוא היה מורה
בבית-ספר בבאר-שבע, וגם שם הוא עשה עבודה טובה — ויש
לוכור שהוא יצא בשליחות ציונית, לחנך ילדי ישראל בגולה
לאהבת ישראל ולאהבת ארץ-ישראל. לאחר כמה שנים הוא

עדנה סולודר (המערך):

אני מציעה להעביר את ההצעה לוועדת העלייה והקליטה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה. חבר הכנסת רז, האם אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדה?

דב שילנסקי (הליכוד):

לוועדת העלייה והקליטה.

נחמן רז (המערך):

כן. לוועדה המתאימה, ועדת החינוך. אבל לא אכפת לי שהיא תועבר לוועדת העלייה והקליטה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה. חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת: להעביר את הצעתו של חבר הכנסת נחמן רז לוועדה. אני מעמיד אותה להצבעה.

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת
העלייה והקליטה נתקבלה.

היו"ר א' נחמיאס:

הנושא יועבר לוועדת העלייה והקליטה.

חברי הכנסת, הישיבה הבאה — ביום שני הבא במועדה.
ישיבה זו נעולה.

ועדה מיוחדת, בין-משרדית, נשלחה לשם השנה הזאת מן הארץ כדי לבדוק מה קורה בתהליך הזה, שהוא מנוגד להחלטת ההסתדרות הציונית וממשלת ישראל, האומרת שלא יועסקו יורדים במוסדות ציוניים בחוץ-לארץ או במוסדות המדינה. והנה יורד, שהיה שליח, עומד בראש בית-ספר כזה, וילדי השליחים הישראלים עוברים לשם. הווי אומר, במשכורות המשולמות לשליחים מסייעים בעצם להמשך עבודתו ולקיומו של אותו מנהל בית-הספר. הוא עובד כאמת בבית-ספר חדש יותר, הממוקם במקום בטוח יותר בכריסל, בית-ספר מודרני, ליברלי, לא דתי — אבל הוא יורד, מההיבט החינוכי, מההיבט המוסרי, האידיאולוגי, הציוני, זוהי עובדה שהרעת איננה סובלת אותה. הוא חתם עכשיו על כך שהוא יעמוד בראש המוסד הזה עשר שנים נוספות, וילדי השליחים עוברים לשם. הווי אומר, מדינת ישראל והמוסדות הציוניים מסייעים בעקיפין לקיום התופעה הזאת של העסקת יורד במוסד יהודי, מוסד בעל משמעות חינוכית וציונית.

הדבר הזה איננו מתקבל על הדעת, ואני תובע שהכנסת תקבל החלטה שיופסקו כל הקשרים בין ההסתדרות הציונית ומדינת ישראל לבין אותו מוסד. כי כל עוד מתקיימים היחסים האלה, אנחנו עושים פלסטר את החלטותינו. לכן צריך להפסיק את הדבר הזה, ומהר. אני תובע שהכנסת תקבל החלטה על כך.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת נחמן רז, רשות הדיבור לחברת הכנסת עדנה סולודר, בבקשה.

הישיבה ננעלה בשעה 13:28.

נספחים

א. סדר-היום לישיבות רל"א — רל"ג

- א. שאלות ותשובות.
- ב. שאלות בעל-פה.
- ג. הצעת חוק לחיקון פקודת מס הכנסה (מס' 69), התשמ"ו — 1986 (קריאה ראשונה).
- ד. הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 14), התשמ"ו — 1986 (קריאה ראשונה).
- ה. הצעת חוק יסודות התקציב (תיקון), התשמ"ו — 1986 (קריאה ראשונה).
- ו. הצעת חוק מס הכנסה (תיאומים בשל אינפלציה) (הוראת שעה) (תיקון והארכת תוקף), התשמ"ו — 1986 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ז. הצעת חוק הבוק (תיקון מס' 3), התשמ"ו — 1986 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ח. הצעת חוק הסכמים קיבוציים (תיקון מס' 5), התשמ"ו — 1986 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ט. הצעת חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול) (תיקון מס' 8), התשמ"ו — 1986 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- י. סקירת שר החינוך והתרבות על פעולות משרדו; פיטורי מורים והשיבושים בעקבותם במערכת החינוך — הצעתם של חברי הכנסת מ' פלד, ד' דנינו, ד' מגן ור' איתן.
- יא. הצעות לסדר-היום.
- יב. הצעת חוק רישום קבלנים לעבודות הנדסה בנאיות, התשמ"ו — 1986 (קריאה ראשונה).
- יג. הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון מס' 18), התשמ"ו — 1986 (קריאה ראשונה).
- יד. הצעת חוק החיילים המשוחררים (החזרה לעבודה) (תיקון מס' 8), התשמ"ו — 1986 (קריאה ראשונה).
- טו. הצעת חוק לשכת עורכי-דין (תיקון מס' 15), התשמ"ו — 1986 (קריאה ראשונה).
- טז. הצעת חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים (תיקון מס' 15), התשמ"ו — 1986 (קריאה ראשונה).
- יז. הצעת חוק היטל על נסיעה לחוץ-לארץ (תיקון מס' 3), התשמ"ו — 1986 (קריאה ראשונה).
- יח. סקירת שר המשפטים על פעולות משרדו.
- יט. סקירת שר הבריאות על פעולות משרדו.
- כ. סקירת שר הכלכלה והתכנון על פעולות משרדו.
- כא. הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 62), התשמ"ו — 1986 (קריאה ראשונה).
- כב. הצעת חוק לתיקון פקודת מניעת הטרור (מס' 2), התשמ"ו — 1986 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- כג. הצעת חוק להארכת תוקף תקנות שעתי-חירום (רישום ציוד גזינסון), התשמ"ו — 1986 (קריאה ראשונה).
- כד. המשבר המתמשך במערכת הבריאות.
- כה. הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (מס' 19), התשמ"ו — 1986 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- כו. הצעת חוק הנויקים האזרחיים (אחריות המדינה) (תיקון מס' 3), התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
- כז. הצעת חוק הנצחת זכרם של נשיאי ישראל וראשי ממשלותיה, התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
- כח. הצעת חוק הגנת הצרכן (תיקון), התשמ"ו — 1986 (קריאה ראשונה).
- כט. הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 31), התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
- ל. הצעת חוק המכר (דירות) (תיקון מס' 2), התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
- לא. הצעת חוק לתיקון חוק הספנות (הגבלת אחריותם של בעלי כלי שיט) (תיקון), התשמ"ה — 1985 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- לב. הצעת חוק רשת שנייה בטלוויזיה, התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
- לג. הצעת חוק פנקס הבוחרים, (הוראות שעה), התשמ"ו — 1985 (קריאה ראשונה).
- לד. הצעת חוק לתיקון פקודת זכויות החשמל, התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
- לה. הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 10) (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- לו. מושב חבר הנאמנים של הסוכנות בניו-יורק — הצעתם של חברי הכנסת מ' בר-און, ע' לנדאו, ד' המר, ח' דרוקמן, ג' כהן וע' סלודר.
- לז. התבטאויות של הרב פרדס בעיתון "כותרת ראשית" — הצעתה של חברת הכנסת ש' אלוני.
- לח. צבירה מוגברת של רווחי הון ושחיקת שכר העובדים בתקופת הקפאה — הצעתם של חברי הכנסת ר' כהן וח' גרוסמן.
- לט. עידוד שירות קבע של קצינים וזוטרים בצבא — הצעתו של חבר הכנסת י' שריד.
- מ. הודעת ראש הממשלה בדבר הסדרים חדשים לניהול חיי החשובים בשטחים — הצעתם של חברי הכנסת ד' עטשי, ש' אלוני, א' גרנות, ב' בן-אליעזר, מ' איתן וג' כהן.
- מא. נאום חוסיין ומשמעיותיו — הצעתם של חברי הכנסת אמ' לין, ר' כהן, י' צבן, מ' מיעארי, ר' נאמן.
- מב. שלטון החוק וליקויי יסוד בתחום אכיפת החוק — הצעתו של חבר הכנסת אר' לין.

- מג. הקמת מנזר הכרמליטים באושביץ — הצעתם של חברי הכנסת ד' שילנסקי וח' גרוסקין.
- מד. מצוקת משק המים — הצעתם של חברי הכנסת ד' איתן, מ' וירשובסקי, א' גרנות, ג' גדות, ע' סולודר וש' אלוני.
- מה. מצב החירום כדרום-אפריקה — הצעתם של חברי הכנסת ת' טובי, ו' שש"טוב, י' שריד, מ' וירשובסקי, מ' איתן, מ' פלד, ג' כהן וש' וייס.
- מו. הסכנה הרמגורפית המאיימת על העם היהודי — הצעתו של חבר הכנסת א"ח שאקי.
- מז. הודעת הממשלה על המצב המדיני.
- מח. הודעת הממשלה על התפטרות שר המשפטים וקביעת שר התיירות גם כשר המשפטים.
- מט. הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 16), התשמ"ז — 1986 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- נ. הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 17), התשמ"ז — 1986 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- נא. הצעת סיעת כך להביע אי-אמון לממשלה בשל סירובה של הממשלה לדון בהתפוררות האידיאולוגיה הציונית, המסכנת את קיומה של המדינה היהודית.
- נב. הצעת חוק עידוד התעשייה (מסים) (תיקון מס' 10), התשמ"ז — 1986 (קריאה ראשונה).
- נג. הצעת חוק שכר מינימום (קריאה ראשונה).

ב. הצעות לסדר-היום לשיבות רל"ב — רל"ג

443. אי-ביצוע חוק חילים משוחררים, התשמ"ד — 1984 — הצעתו של חבר הכנסת י"ז אמיר.
444. בית-הספר היסודי — הצעתו של חבר הכנסת מ' רייסר.
445. הצנוורה נוכח חשיפת סודות עלי-ירי עיתונאים — הצעתו של חבר הכנסת מ' איתן.
446. קשרי עבודה בין מדינת ישראל לשליחים לשעבר ש"י"דרו" מן הארץ — הצעתו של חבר הכנסת ג' רז.

ג. הצעת חוק הכזק (תיקון מס' 3), התשמ"ז — 1986

1. הוספת פרק ב' אחר סעיף 6 לחוק הכזק, התשמ"ב — 1982¹ (להלן — החוק העיקרי) יבוא:
- "פרק ב' 1: שידורי טלוויזיה בכבלים ולמנויים
סימן א: פרשנות
- א6. הגדרות
בפרק זה —
"אזור" — תחום גיאוגרפי שגבולותיו נקבעו בכרז למתן זיכיון לשידורי כבלים;
"אמצעי שליטה" — כתאגיד — כל אחד מאלה:
(1) זכות הצבעה באספה כללית של חברה או גוף מקביל לה של תאגיד אחר;
(2) הזכות למנות דירקטור;
(3) הזכות להשתתף ברווחי התאגיד;
(4) הזכות לחלק ביתרת נכסי התאגיד לאחר סילוק חובותיו בעת פירוק;
"בעל זיכיון" — מי שקיבל זיכיון לפי פרק זה;
"בעל עניין" — בעל חלק של עשרה אחוזים או יותר מהונו המונפק של תאגיד או מכוח ההצבעה בו, או מהזכות לרווחיו;
"הוועדה" — ועדת הכלכלה של הכנסת;
"המועצה" — המועצה לשידורי כבלים, שנתמנתה לפי סעיף 26:
- סימן ב': המועצה לשידורי כבלים
ב6. מינוי המועצה, הרכבה וסדרי עבודתה
(א) הממשלה תמנה, בתוך שלושים ימים מתחילתו של פרק זה, מועצה לשידורי כבלים; עד למינויה של המועצה ימלא השר את תפקידיה כפי שנקבעו בפרק זה.
(ב) במועצה יהיו אחד-עשר חברים שיציע השר לממשלה, והם:
(1) חמישה נציגי הממשלה, ובהם אחד לפחות לפי המלצת שר החינוך והתרבות ושניים לפחות לפי המלצת שר התקשורת;

¹ ס"ח התשמ"ב, עמ' 218; התשמ"ג, עמ' 4; התשמ"ד, עמ' 167.

- (א) סוגי השידורים, נושאים, תוכנם, רמתם, היקפם ומעדיהם;
 (ב) קיום שידורים קהילתיים באזורים;
 (ג) עידוד הפקות מקוריות של תוכניות, ובין היתר, באמצעות שידור במספר מרכזי של אזורים;
 (ד) פיקוח על ביצוע השידורים ומתן השירותים בידי בעלי זכויות.
 (2) לפרסם מכרזים למתן זכויות;
 (3) לשמש ועדת המכרזים;
 (4) לייצג לשר בדבר תקנים ומפרטים להקמת תחנות שידור ולתפעולן, וכדבר אפשרות שילובן של תחנות ברשת ארצית או ברשתות בין-אזוריות.
 (5) לקבוע כללים בעניינים המנויים בפסקה (1).

16. פיזור המועצה

- (א) ראה השר כי המועצה אינה ממלאת כראוי את תפקידיה על-פי פרק זה, יתרה במועצה, בהודעה מנומקת בכתב שישלח ליושב-ראש המועצה, כי אם בתוך זמן שיקבע לא תתקן את הטעון תיקון. יורה על פיזור: לא תוקן המעוות בתוך המועד שקבע השר בהודעתו, רשאי השר, באישור הממשלה, להורות על פיזור המועצה.
 (ב) פוזרה המועצה כאמור, תמונה מועצה חדשה בדרך האמורה בסעיף 26; עד למינה של מועצה חדשה, רשאי השר למלא את תפקידי המועצה כפי שנקבעו בפרק זה.

סימן ג': זיכיון לשידור כבלים

16. זיכיון ופטור מחובת רישוי

- (א) לא ישרד אדם שידור כבלים, לא יקים תחנת שידור ולא יפעילה אלא אם כן קיבל מאת השר זיכיון לפי פרק זה.
 (ב) בעל זיכיון אינו חייב ברישיון לפי חוק זה ולפי פקודת הטלגרף האלחוטי (נוסח חדש), התשל"ב — 1972.⁸

16. מתן זיכיון

- (א) זיכיון לשידור כבלים יינתן על-פי מכרז פומבי שתפרסם המועצה.
 (ב) השר רשאי, לאחר התייעצות במועצה, לקבוע בזיכיון תנאים, לרבות בעניינים אלה:
 (1) מפרטי תחנת השידור, אפשרות התאמתה של התחנה לשימושים נוספים, לרבות שידורים דו-כיווניים, לחיבורה לרשת רחבה יותר ולשימוש בתשתיות בוק קיימות;
 (2) האמצעים והדרכים לקליטת שידורים, העברתם והפצתם;

(2) שישה נציגי ציבור, ובהם שניים שהמליץ עליהם מרכז השלטון המקומי, שניים המייצגים, לדעת השר, את הצרכנים ושניים שהם גופים בתחום החינוך והתרבות שהמליץ עליהם שר החינוך והתרבות.

- (ג) יושב-ראש המועצה יהיה נציג שר התקשורת.
 (ד) השר יקבע תקנות לעניין כהונתו של חבר המועצה, ובין היתר, לעניין סייגים למינוי, תקופת כהונה ופקיעתה ומינוי ממלא מקום.
 (ה) המועצה רשאית לקבוע לעצמה את סדרי עבודתה ככל שלא נקבעו בתקנות שהתקין השר לעניין זה.

36. חובת גילוי ואיסור התקשורת

- (א) חבר המועצה שידוע לו כי הוא קשור או עשוי להיות קשור, במישרין או בעקיפין, בעצמו או על-ידי קרובו, סוכנו או שותפו, בעסקה או בעניין העומדים לדיון במועצה או בוועדה מועדונית, יודיע על כך בכתב ליושב-ראש המועצה, מייד לאחר שנודע לו כי העסקה או העניין האמורים עומדים לדיון, ולא יהיה נוכח בדיוני המועצה או הוועדה כאמור כאותם עסקה או עניין, ולא ישתתף בהחלטה המתייחסת אליהם או קשורה עמם.
 (ב) חבר המועצה, קרובו, סוכנו או שותפו, או תאגיד שאחד מהאמורים הוא בעל עניין בו או מנהל או עובד אחראי בו, לא יתקשר עם הרשות או עם בעל זיכיון בחוזה או בעסקה, אולם רשאית המועצה, ברוב של שני שלישים מחבריה, להתיר את ההתקשרות בתנאים שתקבע; היתר כאמור טעון אישורו של השר.

- (ג) בסעיף זה, "קרוב" — בן זוג, הורה, בן, בת, אח, אחות ובני זוגם.

76. החלת דינים על חברי המועצה

חברי המועצה שאינם עובדי המדינה; דינם כדין עובדי המדינה לעניין החקיקות המפורטים להלן:

- (1) חוק הבחירות לכנסת (נוסח משולב), התשכ"ט — 1969;²
 (2) חוק שירות המדינה (סיוג פעילות מפלגתית ומגבית כספים), התשי"ט — 1959;³
 (3) חוק שירות הציבור (מתנות), התש"ס — 1979;⁴
 (4) חוק העונשין, התשל"ז — 1977;⁵ — ההוראות הנוגעות לעובדי הציבור;
 (5) פקודת הראיות (נוסח חדש), התשל"א — 1971;⁶
 (6) פקודת נזיקין (נוסח חדש);⁷

66. תפקידי המועצה

ואלה תפקידי המועצה:

- (1) לקבוע את המדיניות לגבי —

² ס"ח התשכ"ט, עמ' 103.

³ ס"ח התשי"ט, עמ' 190; התשכ"א, עמ' 60.

⁴ ס"ח התש"ס, עמ' 2.

⁵ ס"ח התשל"ז, עמ' 226.

⁶ ד"ר מדינת ישראל, נוסח חדש 18, עמ' 421.

⁷ ד"ר מדינת ישראל, נוסח חדש 10, עמ' 266.

⁸ ד"ר מדינת ישראל, נוסח חדש 25, עמ' 506; התשמ"ב, עמ' 2.

(6) בעל הזיכיון נפטר, הוכרז פסול דין או פושט רגל, ואם הוא תאגיד — מונה לו כונס נכסים או מפרק זמני. ניתן צו לפירוקו או שהתאגיד החליט על פירוקו מרצון;

(7) בעל הזיכיון ביקש ביטול זיכיונו;

(8) לדעת המועצה, טעמים שבטובת הציבור מחייבים זאת.

י"ב. קיום רצף בשידורים

השר רשאי לקבוע בתקנות הוראות לעניין קיום רצף בשידורים שהופסקו בשל אחת מהעילות המפורטות בסעיף 6"א. לרבות לעניין מינוי נאמן לניהול תחנת השידור והפעלתה, וכן לקבוע תנאים לתשלום דמי שימוש בתחנה לבעל הזיכיון ושיעורם.

סימן ד': מכרזים

י"ג. הזכות להשתתף במכרז

במכרז רשאי להשתתף מי שמתקיימים בו לפחות תנאים אלה:

(1) הוא אזרח ישראל ותושב בה, או הוא תאגיד רשום בישראל שחמישים ואחד אחוזים לפחות מאמצעי השליטה בו הם בידי אזרח ישראל ותושב כאמור, או בידי תאגיד שמתקיים בו התנאי האמור; בפסקה זו, "אזרח ישראל" — כמשמעותו בחוק האזרחות, התשי"ב — 1952¹⁰.

(2) הוא לא הורשע בעבירה שיש עמה קלון, ואם הוא תאגיד — מנהלו, או אדם שהוא בעל עניין בתאגיד, לא הורשע כאמור.

י"ד. פסילת משתתף במכרז

(א) ועדת המכרזים תפסול משתתף במכרז, אם לפי רעתה —

(1) מתן הזיכיון לאותו משתתף עלול להיות נוגד את טובת הציבור;

(2) מתן הזיכיון לאותו משתתף עלול להוות סיכון לביטחון המדינה;

(3) המשתתף במכרז הוא מפלגה או שליח של מפלגה, בין במישרין ובין בעקיפין, שלדעת ועדת המכרזים עלול להשתמש בשידורים לקידום מטרותיה של המפלגה.

(ב) ועדת המכרזים תגמק בכתב החלטתה לפסול משתתף במכרז מן הטעם האמור בסעיף קטן (א)(1).

טו. גילוי מידע במכרז

(א) ועדת המכרזים רשאית לדרוש ממשתתף במכרז לגלות פרטים מלאים ומדויקים בדבר זהותו, קשריו העסקיים, התחייבויותיו, מבנה ההון שלו, מקורות המימון שלו, ניהול עסקיו, הבעלות בהם, בעלי זכות ההצבעה או בעלי עניין בעסקיו, הסכמי הידע שכרשורו והסכמים בקשר להקמת המיתקים לצורכי השידורים והפעלתם וכן כל מידע אחר שלרעת ועדת המכרזים יש עניין בגילוי.

(3) קצב הפיתוח של תחנת השידור והיקפו;

(4) דרכי הפעלתה של תחנת השידור וניהולה;

(5) ערכויות שעל בעל-זיכיון להמציא לשם הבטחת מילוי תנאי הזיכיון.

(ג) השר רשאי, לאחר התייעצות במועצה, לשנות את תנאי הזיכיון, לרבות בדבר מחירי השירותים, להוסיף עליהם או לגרוע מהם, ובלבד שניתנה קודם לכן הזדמנות נאותה לבעל הזיכיון להשמיע את טענותיו.

טו. תקנות והוראות לענין זיכיונות ורשתות כבלים

(א) השר יקבע, לאחר התייעצות במועצה, תקנות לענין זיכיונות, ובין היתר, בעניינים אלה:

(1) תקופת זיכיון, לרבות הארכתה;

(2) מספר אזורי הזיכיון ותיחומם, בהתחשב בפיוור האוכלוסייה, לרבות צירוף מספר אזורים במסגרת זיכיון אחד;

(3) חובותיו של בעל זיכיון ככל הנוגע לשירותים שייתן למנויי;

(4) תנאים והגבלות להעברה או לרכישה של זכויות בתאגיד שהוא בעל זיכיון;

(5) שילובה של תחנת שידור ומערכת של תורן אזורי שהוקם לפי חוק הרשויות המקומיות (תכנים לאנטנות טלוויזיה ורדיו), התשל"ו — 1975⁹, לרבות חובת השילוב וכן והתנאים וההסדרים הכספיים בין בעל זיכיון לבעל מערכת כאמור.

(ב) השר רשאי לקבוע בתקנות, לאחר התייעצות במועצה, תקנים ומפרטים של רשתות כבלים, ורשאי הוא להורות בדבר תקנים ומפרטים של מוקדי תפעול והתקנים אחרים המשמשים לצורכי שידורי כבלים.

י"ז. איסור העברת זיכיון

זיכיון אינו ניתן להעברה, לשעבוד או לעיקול.

י"א. ביטול זיכיון, הגבלתו או תלייתו

השר רשאי, לאחר התייעצות עם המועצה, לבטל זיכיון, להגבילו או להתלותו בכל אחד מהמקרים הבאים, ובלבד שניתנה לבעל הזיכיון הזדמנות להשמיע את טענותיו:

(1) בעל הזיכיון לא גילה לוועדת המכרזים מידע שנדרש לגלותו או שמסר לה מידע לא נכון;

(2) בעל הזיכיון לא קיים הוראות פרק זה או תקנות או כללים לפיו;

(3) בעל הזיכיון הפר הפרה מהותית את תנאי הזיכיון;

(4) בעל הזיכיון לא החל בשידורים בתוך הזמן שנקבע לכך בזיכיון, או הפסיק את שידוריו למשך פרק זמן בלתי סביר;

(5) חדלו להתקיים בבעל הזיכיון אחת או יותר מן התכונות המכשירות אותו להשתתף במכרז או להיות בעל זיכיון;

⁹ ס"ח התשל"ו, עמ' 14.

¹⁰ ס"ח התשי"ב, עמ' 146.

- (ב) בעל זיכיון אינו חייב, כשל העברה כאמור בסעיף קטן (א), כחשולם כלשהו למי שמשרד את השידור המקורי ולבעלי זכויות היוצרים חכריות המבצעים כשידורים.
(ג) בעל זיכיון יעביר שידורים שמקורם מחוץ לישראל, לרבות שידורים מלווינים, כהתאם לכללים שתקבע המועצה לעניין זה.

כב. שידורים במקרי חירום

במקרי חירום, או מטעמים של ביטחון המדינה, רשאי השר להורות לבעל זיכיון לשרד הודעות מטעם הממשלה, המשטרה, המטה הכללי של צבא-הגנה לישראל וראש הג"א.

סימן ו': שידורי טלוויזיה באמצעות לוויין

כג. שידורי טלוויזיה באמצעות לוויין

- (א) בסימן זה, "שידורי טלוויזיה באמצעות לוויין" —

שידורי טלוויזיה הניתנים לציבור, המשודרים בצופן באמצעות לוויין והמיועדים לקליטה מפוענחת בידי מנוי.

- (ב) השר רשאי, לאחר התייעצות במועצה, לתת זיכיון לשידורי טלוויזיה באמצעות לוויין.

- (ג) בעל זיכיון לשידורי טלוויזיה באמצעות לוויין יפיץ את שידוריו באמצעות רשת כבלים של בעל זיכיון לשידורי כבלים; אולם השר רשאי, באישור המועצה, להתיר הפצת שידורים כאמור שלא באמצעות בעל זיכיון לשידורי כבלים, לאחר ששקל, בין היתר, את עניינו של הציבור ואת עניינם של בעלי הזכויות שמחן ההיתר נוגע להם.

- (ד) בעל זיכיון לשידורי כבלים יקצה אפיק מאפיקי רשת הכבלים שלו לצורך הפצת שידורים כאמור בסעיף קטן (ג); לעניין מחיר השימוש באפיק יחולו הוראות סעיף 5(ב), בשינויים המחויבים.

- (ה) הוראות סימנים ב עד ה', ז' ו', לפי העניין, יחולו על שידורי טלוויזיה באמצעות לוויין.

סימן ז': סיגים לשידורים

כד. איסור פרסומת

- (א) בעל זיכיון לא יכלול פרסומת בשידוריו.
(ב) בתום חמש שנים מיום תחילתו של פרק זה, רשאי השר, לאחר התייעצות במועצה ובאישור הממשלה והוועדה, להתיר שידורי פרסומת בידי בעל זיכיון; בעל זיכיון לא ישרד פרסומת כאמור במועד, בתנאים ובאופן שתקבע המועצה בכללים.

כה. שידורים אסורים

בעל זיכיון לא ישרד שידורי כבלים —

- (1) שהם סרטים או מתוות שהמועצה לביקורת סרטים ומתוות, כמשמעותה בפקודת סרטי הראינוע¹¹, לא אישרה את הצגתם על-פי כל דין;

- (ב) ועדת המכרזים רשאת לדרוש ממשותף במכרז שהינו תאגיד, גילוי כל המידע, כאמור בסעיף קטן(א), וכן כל מידע אחר שלדעת ועדת המכרזים יש עניין בגילוי גמ לגבי בעל עניין כתאגיד ולגבי כל גורם שיש לו חלק באמצעי השליטה כתאגיד או בניהולו.

טז. דיון עם מציעים

ועדת המכרזים רשאת לדרוש עם מציע כפרטי הצעתו, לבקש הבהרות לגביה ולבקש מכל המציעים לתקן את הצעותיהם, ובלבד שהובאו לידיעת כל המציעים דבר פניית הוועדה למציע מסוים לתקן את הצעתו ותוכן הפנייה, וכן שניתנה הזדמנות שווה לכל אחד מהם.

יז. שיקולים בבחירת הזוכה במכרז

ועדת המכרזים, ככואה לבחור את הזוכה במכרז, חשקול בין היתר את —

- (1) יכולתו הכספית והארגונית של המציע;
- (2) הידע והניסיון המקצועיים העומדים לרשותו;
- (3) מגוון תוכניות השידורים והשירותים של המציע;
- (4) הקצב המוצע לפריסת רשת הכבלים באזור;
- (5) המחיר שבדעת המציע לדרוש ממנוי בעד מתן השירותים.

יח. תקנון לעניין מכרזים

השר יקבע בתקנות את —

- (1) סדרי עבודתה ודרכי פעולתה של המועצה בשבתה כוועדת מכרזים;
- (2) ההליכים למתן זיכיון, לרבות עריכת מכרזים, דרכי הגשתן של הצעות והטיפול בהן, וכן הדרכים והמוערים למסירת מידע בדבר תוצאות מכרזים.

סימן ה': זיכיון לאזור ותוכן שידורי הכבלים

יט. זיכיון לאזור

השר רשאי לתת לגבי כל אזור זיכיון אחד לשידורי כבלים.

כ. תוכן שידורי הכבלים

בעל זיכיון ישרד מידע ותוכניות בענייני היום הנוגעים לאזור בלבד, וכן ישרד מגוון סרטים ותוכניות בתחומי הבידור, המוסיקה, האמנות, החינוך, התרבות והספורט. זאת, תוך מתן ביטוי נאות לנושאים ולצרכים הייחודיים של האזור; בקים שידורים כאמור יפעל בעל הזיכיון כהתאם לכללים שקבעה המועצה לעניין זה.

כא. העברת שידורים

- (א) בעל זיכיון יעביר, העברה מלאה, בזמן אמיתי, ללא כל קטיעה או עריכה, את שידורי הרדיו באפנון תדר ואת שידורי הטלוויזיה, המשודרים לפי כל חוק לציבור בישראל והניתנים לקליטה מהאוויר; המועצה רשאת לקבוע בכללים טעמים מיוחדים שבשלהם יהא בעל זיכיון פטור מהחובה האמורה.

¹¹ ת"א, כרך א, עמ' 128.

6כ. אישור להנחת רשת כבלים

(א) תוכניתו של בעל זיכיון להנחת רשת כבלים בקרקע ציבורית טעונה אישורה של הוועדה המקומית לתכנון ולבנייה שכמרחב התכנון שלה מיועדת הנחת הרשת.

(ב) הגיש בעל זיכיון בקשה לאישור תוכנית כאמור בסעיף קטן (א), תחליט הוועדה המקומית בבקשה בתוך שישים ימים מיום שהוגשה; לא תחליט הוועדה המקומית במועד כאמור, יראו את התוכנית כאילו אושרה.

(ג) על החלטה לפי סעיף קטן (ב) רשאי בעל זיכיון לערור, בתוך שלושים ימים מיום שנמסרה לו הודעה על ההחלטה, לפני הוועדה המחוזית; ועדה מחתית תחליט בערר בתוך שישים ימים מיום שהוגש; לא ניתנה החלטה בערר בתוך שישים הימים — יראו את הערר כאילו נתקבל.

(ד) אישור לפי סעיף זה כמותו כהיתר שניתן כדין לפי חוק התכנון והבנייה, התשכ"ה — 1965.¹²

6כט. הנחת רשת כבלים במקרקעין פרטיים ואחזקה

(א) הנחת רשת כבלים במקרקעין פרטיים טעונה הסכמת בעל המקרקעין.

(ב) היו המקרקעין הפרטיים בית משותף, טעונה הנחת רשת הכבלים ברכוש המשותף הסכמה של רוב בעלי הדירות בבית, וזאת על אף האמור בתקנון שעל-פיו מתנהל הבית המשותף.

(ג) הסכמה כאמור בסעיף קטן (א) או (ב) מהווה הרשאה לבעל זיכיון ולאדם שהוא הרשה לכך, להיכנס למקרקעין לשם התקנה ובנייה של רשת הכבלים, בדיקתה, אחזקתה, תיקונה, שינויה והחלפתה ולעשיית כל פעולה נלווית הדרושה לשם כך; בעל הזיכיון יתאם את מועד כניסתו למקרקעין פרטיים עם בעל המקרקעין או עם המחזיק בהם, ולעניין רכוש משותף — עם המורשט של בעלי דירות כאמור בסעיף 56.

(ד) הסכמת בעלי הדירות כאמור בסעיף קטן (ב) תחייב כל בעל דירה, בין שהיה בעל דירה בשעת מתן ההסכמה ובין שהיה לבעל דירה לאחר מכן.

(ה) אין באמור בסעיף זה כדי להטיל על בעל דירה שאינו מעוניין להיות מנוי חובה לחבר את חצרו לרשת כבלים או להשתתף בהוצאות הכרוכות בהנחת רשת כבלים ברכוש המשותף שבבית ובאחזקתה.

6ל. מורשה של בעלי הדירות

נציגות הבית המשותף תשמש מורשה של כל בעלי הדירות בכל עניין הנוגע להנחת רשת הכבלים ברכוש המשותף שבבית ולאחזקתה, ולשם כך זכאית היא, בשם כל בעלי הדירות, להיות צד בכל משא-ומתן, הליך משפטי או הסכם עם בעל זיכיון; באין נציגות לבית, יהיה המורשה כאמור מי שרוב בעלי הדירות מינו לכך.

(2) שיש בהם חומר תרעבה כמשמעותו בחוק העונשין, התשל"ז — 1977;

(3) שהם תעמולה מפלגתית;

(4) שיש בהם הסתה גזענית או לאומנית;

(5) שיש בהם משום הפרת זכות יוצרים או זכות מבצעים על-פי כל דין.

סימן ח': הנחת כבלים ופעולות אחרות במקרקעין

6כו. הגדרות

בסימן זה —

"חוק המקרקעין" — חוק המקרקעין, התשכ"ט — 1969;¹²

"בית משותף" — כמשמעותו בחוק המקרקעין, לרבות בית כמשמעותו בפרק ו' לחוק האמור;

"מקרקעין פרטיים" — מקרקעין שאינם קרקע ציבורית;

"קרקע ציבורית" — קרקע שהיא בבעלותם של המדינה, רשות הפיתוח, הקרן הקיימת לישראל, רשות מקומית או תאגיד שהוקם על-פי חוק ושהחזקה בה היא בידי אחד מהם;

"רכוש משותף" — כמשמעותו בפרקים ו' ו' לחוק המקרקעין, למעט אותו חלק ממנו שהוצמד לדירה מסוימת בבית משותף.

6כז. כניסה לקרקע ציבורית ופעולות בה

(א) בעל זיכיון וכל אדם שהוא הרשה לכך, רשאי לצורך הנחת רשת כבלים, בדיקתה, אחזקתה, תיקונה, שינויה והחלפתה, להיכנס לקרקע ציבורית ולבצע בה את העבודות המפורטות להלן, ובלבד שלהנחת רשת הכבלים ניתן אישור כאמור בסעיף 6כח:

(1) לערוך מדידות הדרושות לתכנון רשת הכבלים, וכן להתקינה ולבנותה;

(2) לחפור, להסיר אבן, אדמה ועץ, ולבצע פעולות נלוות אחרות הדרושות לביצוע האמור בפסקה (1);

(3) לפתוח כל דרך לשם ביצוע עבודות המנויות בסעיף זה, ובלבד שמיד עם השלמת העבודה יחזיר את הדרך למצבה הקודם; בפסקה זו, "דרך" — לרבות מסילה, כביש, רחוב, סמטה, כיכר, מעבר, גשר או מקום פתוח שיש לציבור זכות מעבר בהם.

(ב) כניסה על-פי סעיף זה למחקן ביטחוני טעונה אישור מראש של הגוף המוסמך לכך על-פי דין, לגבי אותו מתקן.

(ג) הוראות סעיפים 19 עד 21 יחולו, בשינויים המחויבים, על בעל זיכיון המחזק לעשות שימוש בסמכותו לפי סעיף קטן (א).

¹² ס"ח התשכ"ט, עמ' 259; התשל"ז, עמ' 312; התשמ"ד, עמ' 12.

¹³ ס"ח התשכ"ה, עמ' 307.

- (2) שיטת ההפעלה של הרשת והתוכניות שישודרו בה;
 (3) חלוקת ההוצאות בין בעלי הזכויות ככל הכרוך ביצירת הרשת והפעלת השידורים בה.
 סימן י': שונות

6ל. השימוש בהכנסות

- (א) בעל זיכיון ישלם דמי זיכיון, תמלוגים ותשלומים אחרים, בשיעור שיקבע השר בתקנות, לאחר התייעצות במועצה.
 (ב) דמי הזיכיון, התמלוגים ותשלומים אחרים כאמור, ישמשו לכיסוי ההוצאות הדרושות לביצוע הוראות פרק זה; עודף הכנסות על הוצאות יופקד באוצר המדינה.
 6לז. עונשין
 (א) העובר על הוראות סעיפים 16 או 6כ (1) עד (4), דינו — מאסר שלוש שנים או קנס בשיעור של מיליון וחמש מאות אלף שקלים חדשים.
 (ב) חבר המועצה העובר על הוראות סעיף 16, דינו — מאסר שנה.
 (ג) העושה אחת מאלה כמודר ושלא כדן, דינו — מאסר חמש שנים:
 (1) משחית תחנת שידור של בעל זיכיון, או כל חלק ממנה, גורם לה נזק או מסלק אותה, או כל חלק ממנה, מן המקום;
 (2) מונע, מפריע או מעכב כיצוד שידורים בכל דרך שהיא.

- (ד) המפריע לבעל זיכיון או לשלוחיו, בעצמו או על-ידי אחרים, בהקמתה, בהפעלתה, בקיומה, בבדיקתה או בחיקוניה של תחנת שידור, הנעשים כדן, דינו — קנס כאמור בסעיף 6א(2) (לחוק העונשין, התשל"ז—1977, ובהפרעה נמשכת — קנס נוסף בשיעור המרבי הקבוע בסעיף 6א(2) לחוק האמור, לכל יום שבו היא נמשכת.

- (ה) ראה בית-המשפט שיש יסוד סביר להניח שאדם ביצע את אחת הפעולות המנויות בסעיף 16(א) בלי שקיבל זיכיון מאת השר, יצווה על תפיסת המכשירים והציוד, שבהם או שבאמצעותם נעברה העבירה; על תפיסה כאמור יחולו, בשינויים המחויבים, הוראות סעיפים 33 עד 42 לפקודת סדר הדין הפלילי (מעצר חיפוש) [נוסח חדש], התשכ"ט—1969.¹⁴

- (ו) האמור בסעיף קטן (ה) בא להוסיף על סמכויות תפיסה לפי כל דין אחר ולא לגרוע מהן.

6לח. תקנות וכללים

- (א) תקנות לפי פרק זה, למעט לפי סעיף 6ט(ב), טעונות אישור הורעה.
 (ב) השר רשאי לדרוש מהמועצה לקבוע כללים בנושא שיגדיר בדרישתו; לא קבעה המועצה כללים

6לא. חיקון נזק

בעל זיכיון או כל אדם שהוא הרשה לכך, בהשתמשו בסמכות הנתונה לו לפי סעיף 6כז או בהרשאה לפי סעיף 6כט, יחזיר את המקרקעין, ככל האפשר, למצב שהיו בו אלמלא נעשה שימוש בסמכות או בהרשאה כאמור, ואם גרם נזק, יפצה את הניזוק.

6לב. בעלות ברשת כבלים

על אף האמור בסעיף 12 לחוק המקרקעין, רשת כבלים שהונחה כדן במקרקעין של אחר תהיה בבעלותו של מי שהתקין אותה.

6לג. העברת כבל בשל סלילת דרך ושינויים במקרקעין

- (א) הרוצה לסלול דרך או לשנותה ימסור על כך הודעה בכתב לבעל זיכיון שבאזור תחולת זיכיונו תבוצע העבודה לפי ההודעה, שלושים ימים לפחות לפני תחילת העבודה, בצירוף תוכנית של העבודה.
 (ב) ניתנה הודעה כאמור בסעיף קטן (א), יסיר בעל הזיכיון כל כבל הנמצא במקום שבו אמורה העבודה להתבצע, ויעביר אותו, בחוץ שישים ימים, על-פי הוראת הרשות המקומית, למקום ובאופן המתאימים לתכנון רשת כבלים.
 (ג) ההוצאות להסרת כבל והעברתו כאמור בסעיף קטן (ב) יהיו על החייב במתן ההודעה; לא ניתנה הודעה כאמור בסעיף קטן (א), יישא החייב במתן ההודעה גם כנוקשים שגרם מחללו.
 (ד) על שינויים במקרקעין שהונחה בהם כדן רשת כבלים יחולו הוראות סעיף 26, בשינויים המחויבים.

סימן ט': השימוש באפיקים וחיבור אזורים

6לד. השימוש באפיקים

- (א) השר רשאי, לאחר התייעצות במועצה, להורות לבעל זיכיון לאפשר לאחר שימוש, בתשלום, באפיקי רשת הכבלים שלו, ובלבד שקיבולת האפיקים שתיוותר לבעל הזיכיון לא תפחת משני שלישם.
 (ב) בעד שימוש כאמור בסעיף קטן (א), רשאי בעל זיכיון לדרוש מן המשתמש מחיר סביר, ובאין הסכמה ביניהם — תקבע המועצה את המחיר על בסיס העלות הכוללת של השימוש, בתוספת רווח סביר.
 (ג) בעל זיכיון יקצה, בלא תמורה, אפיק מאפיקי רשת הכבלים שלו לשידורי הטלוויזיה הלימודית; את דרכי השימוש באפיק כאמור תקבע המועצה.

6לה. חיבור אזורים לרשת ארצית או בין-אזורית

- השר רשאי, לאחר התייעצות במועצה, להתקין תקנות בדבר חיבור אזורים שונים לרשת ארצית או לרשתות בין-אזוריות של שידורי כבלים (בסעיף זה — הרשת), ובין היתר, כעניינים אלה:
 (1) הקמתם של צומתי קשר לחיבור בין האזורים, תפעולם והבעלות עליהם;

¹⁴ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 12, עמ' 284.

התשמ"ב — 1982. ולפי פקודת הטלגרף האלחוטי [נוסח חדש]. התשל"ב — 1972. ככל שהן נוגעות לשידורים לפי פרק ב' לחוק הבזק."

כאמור בתוך שישים ימים מיום הדרישה, רשאי השר לקבוע כללים במקומה.

לט. תחולה

לענין פעולות בזק ומתקני בזק הנוגעים לשידורים יחולו הוראות פרק זה על אף כל הוראה אחרת בחוק זה שעניינה פעולות בזק ומתקני בזק."

2. תיקון חוק הרשויות המקומיות (תרגום לאנטנות טלוויזיה ורדיו)

בסעיף 12 לחוק הרשויות המקומיות (תרגום לאנטנות טלוויזיה ורדיו), התשל"ז — 1975 —

(1) סעיף קטן (ב) יסומן (ג), ולפניו יבוא:

"(ב) שר התקשורת רשאי להתנות את אישורו כתנאים, לשנות את תנאיו של אישור שניתן או לא לאשר את הקמת התורן, בהתחשב, בין היתר, באפשרות שילובו של התורן בתחנת שידור שהוקמה או שמתוכננת להקמה בהתאם לפרק ב' לחוק הבזק, התשמ"ב — 1982";

(2) אחרי סעיף קטן (ג) יבוא:

"(ד) האמור בסעיף קטן (ב) אין בו כדי לגרוע מסמכויות הנתונות לשר התקשורת לפי חוק הבזק,

3. הוראות מעבר

(א) רשות מקומית באזור פיתוח שערב תחילתו של חוק זה קיימת בתחום שיפוטת רשת כבלים שהוקמה כדין והמתאימה, לדעת השר, לקיום שידורי כבלים, רשאי השר, על אף האמור בסעיף 6 לחוק העיקרי, לתת לה היתר לשידורי כבלים במקום שבו קיימת הרשת וכתנאים שיקבע בהיתר, ובלבד שטרם ניתנו לגבי אותו מקום זיכיון לפי פרק ב' לחוק העיקרי; חוקפו של ההיתר יפקע בתום שנתיים מיום נתינתו או ביום שבו יחלו שידוריו של בעל זיכיון במקום, לפי המוקדם.

(ב) חקנות לפי סעיפים 66(ד) ו-66(א) ו-66(ב), 61ח ו-66 לחוק העיקרי יותקנו בתוך שישה חדשים מיום תחילתו של חוק זה.

4. פירוט

חוק זה יפורסם ברשומות בתוך עשרים ימים מיום קבלתו בכנסת.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

חבר הכנסת מ' שטרית מציע:

בסעיף 66(ב) במקום פסקה (2) יבוא:

"(2) שישה נציגי ציבור, ובהם לפחות שלושה שהמליץ עליהם מרכז השלטון המקומי."

חבר הכנסת א' לין מציע:

בסעיף 36, בסעיף קטן (א), בסופו יבוא "וכן לא יעשה פעולות שידור או שכתוב במטרה להשפיע על דרך הצבעתם של חבריו במועצה".

חבר הכנסת מ' רייסר מציע:

סעיף 36 — יימחק, ומספור יתור סעיפי פרק ב' ישתנה לפי זה.

חבר הכנסת א' לין מציע:

בסעיף 36, במקום סעיף קטן (ב) יבוא:

"(ב) בתום חמש שנים מיום תחילתו של פרק זה רשאי בעל זיכיון לשרר פרסומת בתנאים ובאופן שתקבע המועצה בכללים."

שר האוצר מציע:

בסעיף 36, בסעיף קטן (ב), בסופו, במקום "ופקד באוצר המדינה" יבוא יועבר לאוצר המדינה."

לסעיף 1

חבר הכנסת ד' תיכון מציע:

בשם הפרק, במקום "שידורי טלוויזיה בכבלים ולמנויים" יבוא "שידורי טלוויזיה למנויים".

חבר הכנסת מ' רייסר מציע:

במקום סעיף 36 יבוא:

"36. מינוי המועצה

(א) הממשלה תמנה, לפי הצעת ראש הממשלה וממלא מקומו, מועצה של אחד-עשר חברים, שתשמש מועצה זמנית לשידורי כבלים לתקופה שתקבע.

(ב) יושב-ראש המועצה הזמנית יהיה מי שתקבע הממשלה מבין החברים כאמור בסעיף קטן (א).

(ג) המועצה הזמנית תקבע לעצמה סדרי עבודתה.

(ד) השר, באישור הוועדה, יתקין חקנות לענין מינוי מועצה קבועה וכן לענין תקופת כהונה של חבר המועצה, פקיעתה, מינוי ממלא מקום וסייגים למינוי.

ד. הצעת חוק שכר מינימום, התשמ"ו — 1986

(הצעתם של חברי הכנסת של סיעת חד"ש)

"שכר ממוצע" — כמשמעותו בסעיף 1 לחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשכ"ח — 1968.

1. הגדרות

בחוק זה — "שכר מינימום" — 60% מהשכר הממוצע.

"עובד" — עובד שמלאו לו 18 שנים.

2. שכר מינימום

(א) לא יתנה נותן העבודה ולא ישלם לעובד שכר עבודה כעד חודש עבודה בשיעור נמוך משכר המינימום או בשיעור יחסי לכך עבור חלק מהחודש; לעניין שכר של עובד יומי יחושב חודש ככולל 25 ימי עבודה.

(ב) התנה נותן עבודה שכר עבודה בשיעור הנמוך משכר מינימום, יהיה שכר עבודתו של העובד לפי שיעור שכר מינימום.

3. שינוי שכר מינימום

ועדת העבודה והרווחה של הכנסת רשאית להגדיל את שיעור שכר מינימום ביחס לשכר הממוצע, אם לתקופה מסוימת ואם לענף מסוים.

ד ב ר י ה ס ב ר

למצב זה יש צורך לקבוע בחוק שכר מינימום שיבטיח קיום מינימלי למשפחות העובדים. הצעת חוק זו באה לקבוע, כי שכר המינימום יהיה בשיעור 60% לפחות מהשכר הממוצע במשק, או אחוז גבוה יותר, שייקבע על-ידי ועדת העבודה והרווחה של הכנסת.

הצעת החוק באה להבטיח שלא יהיו מקרים בארץ שבהם פועלים העובדים חודש מלא יקבלו שכר שלא מאפשר להם להתקיים ולקיים את משפחותיהם. במצב הקיים, יש רבבות פועלים אשר אף-על-פי שהם עובדים חודש מלא הם נזקקים לקצבה מהביטוח הלאומי להשלמת שכרם. כדי לשים קץ

ה. הצעת חוק שכר מינימום, התשמ"ו — 1986 (הצעתה של חברת הכנסת א' נמיר)

4. חישוב השכר

השכר שיובא בחשבון לעניין סעיף 2 יהיה ההכנסה לפי סעיף 2(2) לפקודת מס הכנסה שמשלם מעסיק לעובד בעד שעות העבודה הרגילות.

5. עדכון שכר המינימום

(א) שכר המינימום יוגדל לפי שיעור תוספת יוקר, פיצוי בעד התייקרות או תוספת שכר אחרת שנקבעו בהסכם קיבוצי כללי והוחלו בצו הרחבה של מרבית העובדים במשק.

(ב) הזכות לשכר המינימום המוגדל כאמור תחול בהתאם לקבוע בצו ההרחבה.

6. פרסום שכר המינימום

שר העבודה והרווחה יפרסם ברשומות הודעה בדבר —

1. סכומי שכר המינימום החודשי, היומי ולשעה, לכל יום קובע;
2. הסכומים המוגדלים של שכר המינימום החודשי, היומי ולשעה, בהתאם להוראות סעיף 5 לעיל.

7. שמירת זכויות

חוק זה בא להוסיף ולא לגרוע מזכותו של עובד מכוח דין, הסכם קיבוצי, הסדר קיבוצי, צו הרחבה או חוזה עבודה.

8. עונשין

מעביד שלא שילם לעובדו שכר מינימום בהתאם למתחייב מהוראות חוק זה, או התקנות שלפיו, דינו קנס — 100,000 שקל לגבי כל עובד שלגביו נעברה העבירה.

9. אחריות מנהלים

תאגיד שעבר על הוראות חוק זה או על התקנות שהותקנו לפיו, רואים כאחראי לעבירה גם כל חבר הנהלה, מנהל, שותף או פקיד בכיר של אותו תאגיד, זולת אם הוכח

1. הגדרות

בחוק זה — "הסכם קיבוצי", "הסכם קיבוצי כללי" ו"צו הרחבה" — כמשמעותם בחוק הסכמים קיבוציים, התשי"ז — 1957.

"השכר הממוצע" — כהגדרתו בסעיף 1 לחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשכ"ח — 1968;

"היום הקובע" — יום העדכון כהגדרתו בסעיף 1 לחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשכ"ח — 1968;

"שכר מינימום" — 50 אחוזים מהשכר הממוצע;

"שכר מינימום חודשי" — שווה ערך לשכר המינימום לפי חוק זה;

"שכר מינימום יומי" — החלק ה-25 של שכר המינימום החודשי לפי חוק זה;

"שכר מינימום לשעה" — החלק ה-8 של שכר המינימום היומי לפי חוק זה;

"עובד" — עובד או עובדת אשר מלאו להם 18 שנה.

2. הזכות לשכר מינימום

(א) עובד המועסק במשרה מלאה יהיה זכאי לקבל ממעסיקו שכר עבודה שלא יפחת משכר המינימום כהגדרתו בסעיף 1.

(ב) חישוב שכר המינימום שהעובד זכאי לו כאמור לעיל ייעשה בהתאם לבסיס שלפיו משולם לו שכרו.

(ג) עובד חלקי יהיה זכאי לשכר מינימום חלקי שיחושב יחסית לחלקיות משרתו.

3. איסור התנאה

זכותו של עובד לשכר מינימום לפי חוק זה אינה ניתנת להתנאה, לפשרה או לויתור.

3. הוראות בדבר תחולתו של חוק זה לגבי עובדים שלהם מגבלות פיסיות, נפשיות או שכליות.

12. ביצוע ותקנות

שר העבודה והרווחה ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות בכל הנוגע לביצועו.

13. תיקון חוק בתי-הדין לעבודה, התשכ"ט — 1969

בחוק בתי-הדין לעבודה, התשכ"ט — 1969, בתוספת השנייה, בסופה יבוא "חוק" שכן מינימום, התשמ"ה — 1985.

14. תחילה

תחילתו של חוק זה ביום

שהעבירה נעברה שלא בירעתו ושנקט את כל האמצעים הנאותים כדי להבטיח שהוראות חוק זה יקוימו.

10. המדינה כמעביד

לעניין חוק זה, דין המדינה כדין כל מעביד אחר.

11. תקנות

שר העבודה והרווחה, באישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת, רשאי לקבוע בתקנות, דרך כלל או לסוגים —

1. הוראות נוספות ומשלמות לעניין תשלום ודרך חישוב שכר מינימום לעובד ששכרו אינו משולם על בסיס אחת הדרכים הנקובות בסעיף 1 לחוק זה.

2. הוראות בדבר תחולתו של חוק זה לגבי עובד שטרם מלאו לו 18 שנה.

ד ב ר י ה ס ב ר

המינימום, אין החוק המוצע כא לשנות הליכי קביעת שכר עבודה הנהוגים היום במשק, אלא רק לקבוע שאין לשלם לעובד פחות משכר המינימום הקובע בחוק זה, וכן ששכר המינימום אינו ניתן להתנאה לפשרה או לויתור.

החוק המוצע נועד להבטיח רמה הוגנת של שכר מינימום לעובדים בישראל. ער כה נקבע שכר המינימום במשק באמצעות הסכם קיבוצי כללי וצו הרחבה, אולם, הניסיון הוכיח, שלא תמיד מבטיחה שיטה זו לבדה את תשלום שכר

1. הצעת חוק שכר מינימום, התשמ"ו — 1986 (הצעתו של חבר הכנסת ר' כהן)

3. איסור התנאה

זכותו של עובד לשכר מינימום לפי חוק זה אינה ניתנת להתנאה, לפשרה או לויתור.

4. חישוב השכר

השכר שיוכא כחשבון לעניין סעיף 2 יהיה ההכנסה לפי סעיף (2)2 לפקודת מס הכנסה שמשלם מעסיק לעובד בעד שעות העבודה הרגילות.

5. עדכון שכר המינימום

(א) שכר המינימום יוגדל לפי שיעור תוספת יוקר, פניציו בעד התייקרות או תוספת שכר אחרת שנקבעו בהסכם קיבוצי כללי והוחלו בצו הרחבה של מרבית העובדים במשק.

(ב) הזכות לשכר המינימום המוגדל כאמור תחול בהתאם לקבוע בצו ההרחבה.

6. פרסום שכר המינימום

שר העבודה והרווחה יפרסם ברשומות הודעה כדבר —

1. סכומי שכר המינימום החודשי, היומי ולשעה, לכל יום קובע;

2. הסכומים המוגדלים של שכר המינימום החודשי, היומי ולשעה, בהתאם להוראות סעיף 5 לעיל.

7. שמירת זכויות

חוק זה בא להוסיף ולא לגרוע מזכותו של עובד מכוח דין, הסכם קיבוצי, הסדר קיבוצי, צו הרחבה או חוזה עבודה.

1. הגדרות

בחוק זה —

"הסכם קיבוצי", "הסכם קיבוצי כללי" ו"צו הרחבה" — כמשמעותם בחוק הסכמים קיבוציים, התשי"ז — 1957.

"השכר הממוצע" — כהגדרתו בסעיף 1 לחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשכ"ח — 1968;

"היום הקובע" — יום העדכון כהגדרתו בסעיף 1 לחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשכ"ח — 1968;

"שכר מינימום" — 50 אחוזים מהשכר הממוצע;

"שכר מינימום חודשי" — שווה ערך, לשכר המינימום לפי חוק זה;

"שכר מינימום יומי" — החלק ה-25 של שכר המינימום החודשי לפי חוק זה;

"שכר מינימום לשעה" — החלק ה-8 של שכר המינימום היומי לפי חוק זה;

"עובד" — עובד או עובדת אשר מלאו להם 18 שנה.

2. הזכות לשכר מינימום

(א) עובד המתעסק במשרה מלאה יהיה זכאי לקבל ממעסיקו שכר עבודה שלא יפחת משכר המינימום כהגדרתו בסעיף 1.

(ב) חישוב שכר המינימום שהעובד זכאי לו כאמור לעיל יעשה בהתאם לבסיס שלפיו משולם לו שכרו.

(ג) עובד חלקי יהיה זכאי לשכר מינימום חלקי, שיחושב יחסית לחלקיות משרתו.

8. עונשין
מעביד שלא שילם לעובדו שכר מינימום בהתאם למתחייב מהוראות חוק זה, או מהתקנות שלפיו, דינו קנס — 100,000 שקל לגבי כל עובד שלגביו נעברה העבירה.
9. אחריות מנהלים
תאגיד שעבר על הוראות חוק זה או על התקנות שהותקנו לפיו, רואים כאחראי לעבירה גם כל חבר הנהלה, מנהל, שותף או פקיד בכיר של אותו תאגיד, וזאת אם הוכח שהעבירה נעברה שלא בידיעתו ושנקט את כל האמצעים הנאותים כדי להבטיח שהוראות חוק זה יקוימו.
10. המדינה כמעביד
לעניין חוק זה, דין המדינה כדין כל מעביד אחר.
11. תקנות
שר העבודה והרווחה, באישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת, רשאי לקבוע בתקנות, דרך כלל או לסוגים —
12. ביצוע ותקנות
שר העבודה והרווחה ממנה על ביצוע חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות בכל הנוגע לביצועו.
13. תיקון חוק ביהודה-הרץ לעבודה, התשכ"ט — 1969
בחוק ביהודה-הרץ לעבודה, התשכ"ט — 1969, בתוספת השנייה, בסופה יבוא "חוק שכר מינימום, התשמ"ה — 1985".
14. תחילה
תחילתו של חוק זה ביום

ד ב ר י ה ס ב ר

החוק המוצע נועד להבטיח רמה הוגנת של שכר מינימום לעובדים בישראל. עד כה נקבע שכר המינימום במשק באמצעות הסכם קיבוצי כללי וצו הרחבה, אולם, הניסיון הוכיח, שלא תמיד מבטיחה שיטה זו לבדה את תשלום שכר

ז. הצעת חוק שכר מינימום, התשמ"ו — 1986 (הצעתו של חבר הכנסת י"ז אמיר)

1. הגדרות
בחוק זה, "שכר עבודה" — כמשמעותו בחוק הגנת השכר, התשי"ח — 1958.¹
2. שכר מינימום
על אף האמור בכל הסכם, לא ישלם מעביד לעובד שכר לחודש עבודה (200 שעות), אשר יהיה נמוך מסכום אשר יקבע שר העבודה בצו ושלא יפחת מ-45% מהשכר הממוצע במשק למשרת שכיר.

ד ב ר י ה ס ב ר

1. תופעה זו יש לה בוודאות השלכות שליליות על מדיניות העבודה בישראל.
2. את המצב הזה באה הצעת חוק פרטית זו לשנות. המציע מתכוון לקבוע את גובה שכר המינימום, אשר יהיה צמוד ל-45% מהשכר הממוצע במשק לעובד שכיר, ולקבוע כי לא ינתן בעד 200 שעות עבודה בחודש פחות מהאמור לעיל.
3. הוראת חוק זה תהיה חזקה מכל הוראה אחרת.

ח. הצעת חוק שכר מינימום, התשמ"ו — 1986 (הצעתם של חברי הכנסת של סיעת מפ"ם)

1. הגדרות
בחוק זה —
2. "שכר מינימום" — 60 אחוזים מהשכר הממוצע;

¹ ס"ח התשכ"ח, ע"מ 108.

3. תקופת מעבר
על אף האמור בסעיף 2 ישולם לעובד הזכאי לשכר מינימום בתקופת המעבר, מיום קבלת חוק זה עד שנתיים לאחר קבלתו, שכר מינימום של 50% מהשכר הממוצע.
4. ביצוע ותקנות
שר העבודה והרווחה ממונה על ביצוע חוק זה, והוא רשאי, באישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת, להתקין תקנות בכל עניין הנוגע לביצועו.
5. תחילה
תחילתו של חוק זה מיום 1 בפברואר 1986.
2. שכר מינימום
(א) עובד יהיה זכאי לקבל ממעסיק שכר עבודה שלא יפחת משכר המינימום כהגדרתו בסעיף 1. עובד חלקי יהיה זכאי לשכר מינימום יחסית לחלקיותו בעבודה.
(ב) התנה מעסיק, או נחתם הסכם עבודה קיבוצי או הסכם עבודה אישי על תשלום שכר מינימום הנמוך מהקבוע בחוק זה, לא יפחת שכר העבודה של העובד משיעור שכר המינימום הקבוע בחוק זה.

ד ב ר י ה ס ב ר

- המינימום הקבוע בחוק זה, גם אם נקבע שכר נמוך יותר בהסכם קיבוצי או אישי או בנהג.
- בהתחשב במצב המשק ובשיפור שיחול כלפי מקבלי שכר המינימום — מוצע שבחקופת המעבר של שנתיים יהיה שכר המינימום 50% מהשכר הממוצע.
- יש לחוק זה חשיבות רבה מאוד, בעיקר כלפי ענפים שבהם רמת השכר הכללית נמוכה, וכלפי סוגי עובדים ששכרם נמוך ואף הוא הולך ונשחק.
- ההתפתחויות בתחום השכר בתקופה האחרונה, בעקבות האינפלציה והמדיניות הכלכלית של הממשלה, הביאו לכך, ששכר המינימום ירד לעומת רמת השכר הכללית כמשק, והדבר פוגע בעיקר בשכבות החלשות וכשכירים רבים, הנדרשים יותר ויותר להשלמת הכנסה לפי חוק הבטחת הכנסה של הביטוח הלאומי.
- אין החוק המוצע בא לשנות או לחבוע הליכים לגבי ההסכמים הקיבוציים הנחתמים בין ארגוני העובדים למעסיקים, אלא רק לקבוע, שאין לשלם לעובד פחות משכר

ט. חוק מס הכנסה (תיאומים בשל אינפלציה) (הוראת שעה) (תיקון והארכת תוקף).

התשמ"ו — 1986

1. תיקון סעיף 1
בסעיף 1 לחוק מס הכנסה (תיאומים בשל אינפלציה) (הוראת שעה), התשמ"ה — 1985¹ (להלן — החוק העיקרי), בפסקה (15), במקום "לאחרונה לפני אותו מועד" יבוא "באותו מועד, ואם לא פרסם באותו מועד — השער היציג שפרסם לאחרונה לפני אותו מועד".
2. תיקון סעיף 2
בסעיף 2 לחוק העיקרי, ברישא, המלים "בשנת המס 1985" — יימחקו.
3. תיקון סעיף 3
בסעיף 3 לחוק העיקרי —
(1) במקום סעיף קטן (ב) יבוא:
- "(ב) יותר ניכוי נוסף בשל פחת, או הפחתה לפי סעיף 2(ב) לחוק עידוד התעשייה, שהנישום זכאי להם לגבי נכסים קבועים, בסכום המשווה לסכום המחקבל מהכפלת שיעור הפחת או ההפחתה שנקבע לגבי אותו נכס בסכומים המתקבלים מהכפלת כל חלק שהוצא או שולם על חשבון החלק מהמחיר המקורי שבעדו הוא זכאי לפחת בשיעור עליית המדד מהתורש שבו החלק שהוצא או
- (2) בסעיף קטן (ג), בסופו יבוא "ולמעט הניכויים על-פי סעיף 11 לפקודה";
- (3) בסעיף קטן (ד), הסיפא המתחיל במלים "ואילו לגבי מטע" — יימחק;
- (4) סעיף קטן (ו) — בטל.
4. תיקון סעיף 4
בסעיף 4 לחוק העיקרי —
(1) בסעיף קטן (א)(3), במקום "1984" יבוא "הקודמת", והמלה "1985" — תימחק;
- (2) בסעיף קטן (ה), בסופו יבוא "בחר הנישום, בתקופת תחולתו של חוק זה, לקבוע כך את ערך המלאי הסופי, לא יוכל לחזור בו מבחירתו כמשך שתי שנות מס לאחר השנה שבה בחר כאמור";

¹ ס"ח התשמ"ה, עמ' 172.

התשס"א — 1981², או חברה שאחד מהם מחזיק בה 25% לפחות מזכויות ההצבעה, במישרין או בעקיפין, שיש להם ניירות ערך שחל עליהן הסדר לרכישת ניירות ערך בנקאיים שפורסם בלוקט הפרסומים 2971, התשס"ד, ורשמו אותם בפנקסים כפי שנהוג לרשום איגרות חוב שההכנסה מהן מדווחת על בסיס צבירה, יחושב הרווח או ההפסד מניירות הערך האמורים לפי הערך הכולל שלהם, כפי שהוא רשום בפנקסים בתום שנת המס.

(2) בסעיף 6(ג) לחוק העיקרי —

(1) ברישא, במקום "1986" יבוא "שלאחריה", במקום "דק כנגד הכנסה מניירות ערך" יבוא "דק כנגד רווח מניירות ערך", ובמקום "1985" יבוא "שבה הוסף להכנסה";

(2) בהגדרת "ההפרש הריאלי מניירות ערך" —

(א) במקום פסקה (1) יבוא:

"(1) סכום הערך הכולל של ניירות ערך שהיו לנישום ביום האחרון של שנת המס הקודמת לפי מחירם בבורסה באותו מועד, כשהוא מוכפל בשיעור עליית המדד בשנת המס";

(ב) בפסקה (2), אחרי "ניירות ערך" יבוא "ושל זכויות לניירות ערך נסחרים";

(ג) בפסקה (3), בסופה יבוא "ואם קיזז מהרווח האמור הפרש ריאלי מניירות ערך המתייחס לשנות מס קודמות — בתוספת סכום ההפרש הריאלי שקיזז כאמור";

(ד) בפסקה (4), אחרי "תמורת המכירה" יבוא "של ניירות הערך ושל זכויות לניירות ערך נסחרים".

(ד) בסעיף 6(ד) לחוק העיקרי, אחרי פסקה (2) יבוא "(3) לגבי איגרות חוב שהונפקו בידי המדינה."

(ה) בסעיף 6(ה) לחוק העיקרי —

(1) ברישא, אחרי "במכירה" יבוא "או בקנייה";

(2) בפסקה (1), אחרי "מועד המכירה" יבוא "או הקנייה, לפי העניין", ובמקום "שהמכירה" יבוא "שהיא";

(3) בפסקה (2), אחרי "מועד המכירה" יבוא "או הקנייה, לפי העניין", ואחרי "מהמכירה" יבוא "או מהקנייה";

(4) בפסקה (4), במקום "על-פי פסקה (3)" יבוא "על-פי סעיף קטן זה", ואחרי "לעניין הפקודה" יבוא "ולעניין חוק זה".

(ו) בסעיף 6(ו) לחוק העיקרי —

(1) בפסקה (2), במקום "שהיו לנישום בתחילת שנת המס" יבוא "שרכש הנישום לפני רישומן למסחר בבורסה";

(3) בסעיף קטן (ו), בהגדרת "מחירי מכירה", במקום הסיפא המתחיל במלים "בניכוי שיעור ממנו" יבוא "בניכוי חלק יחסי ממנו כיחס סך ההוצאות שיש להוציא להשלמת תהליך ייצורו לסך הוצאות ייצורו";

(4) בסעיף קטן (ז), המלים "שלא באמצעות מכירתם" — יימחקו;

(5) בסעיף קטן (ח), במקום "1986" יבוא "הבאה".

5. תיקון סעיף 5

בסעיף 5 לחוק העיקרי —

(1) בסעיף קטן (א), אחרי "ממועד קבלתה או תשלומה" יבוא "או מתחילת שנת המס, לפי המאוחר";

(2) בסעיף קטן (ג), אחרי "ויווסף להכנסה" יבוא "ויראוהו כהכנסה מעסק";

(3) בסעיף קטן (ה), במקום "1986" יבוא "הבאה".

6. תיקון סעיף 6

(א) בסעיף 6 לחוק העיקרי, בסעיף קטן (ב) —

(1) ברישא, אחרי "126 ו-127 לפקודה, לפי העניין" יבוא "רווח מניירות ערך יראו לעניין סעיף 28 לפקודה כהכנסה מעסק";

(2) בהגדרת "רווח" או "הפסד" מניירות ערך, במקום "כפי שנקבעו בתום המסחר ביום האחרון לפני תום שנת המס שבו בוצעו עסקאות באותם ניירות ערך בבורסה" יבוא "כסוף שנת המס";

(3) אחרי הגדרת "רווח" או "הפסד" מניירות ערך יבוא:

"סכום הערך הכולל" — לרבות ערכן של מניות הטבה שהנישום זכאי להן וטרם הוקצו לו עד תום שנת המס — לפי מחיר הבורסה של מניות מסוג זה, ולרבות ערכן של זכויות לניירות ערך נסחרים — לפי ערכן כיום המסחר הראשון;

"מחיר הבורסה" — המחיר שנקבע בתום המסחר במועד לחישוב הרווח או ההפסד מניירות הערך, ואם לא בוצעו עסקאות באותם ניירות ערך בבורסה במועד האמור — בתום המסחר ביום האחרון לפני שבו בוצעו עסקאות כאמור, ובלבד שאם סבור פקיד השומה שהמחיר האמור הושפע, שלא בתום לב, מעסקאות בין אנשים שיש ביניהם יחסים מיוחדים, רשאי הוא להתעלם מהשינוי במחיר הנובע מעסקאות אלה ולקבוע את המחיר."

(ב) בסעיף 6 לחוק העיקרי, אחרי סעיף קטן (ב) יבוא:

"(ב1) על אף האמור בסעיף קטן (ב), מוסד כספי בהגדרתו בסעיף 22 (ג) ותאגיד החזקה בנקאית כמשמעותו בחוק הבנקאות (רישור).

(3) אחרי סעיף קטן (א) יבוא:
 "(ב) על אף האמור בסעיף קטן (א) לא יתואמו הפסדים מעסק בידי חברי-בני-אדם, שקווצו עד תום שנת המס הקודמת כנגד הכנסה שאיננה חייבת במס חברות";

(4) אחרי סעיף קטן (ב) יבוא:

(3) "במכירת נכס קבוע ברישית שאינו רכב פרטי או בניין שחל עליו חוק מס הכנסה (ועידוד להשקעת דירות) (הוראת שעה ותיקוני חוק), התשמ"א-1981³, יראו הפסד ריאלי כהפסד הון לעניין סעיף 92 לפקודה; לעניין זה, 'הפסד ריאלי' — הסכום שבו נמוך רווח ההון או השבח מהסכום המתקבל מצירופם של שני סכומים אלה;

(1) יתרת המחיר המקורי של הנכס, למעט מחצית הוצאות ההחזקה שלא הותרו בניכוי ולמעט יתרת הוצאות השבחה, הכול כמשמעותן בחלק ה' לפקודה, כפול בשיעור עליית המדד מהיום שבו הנכס הובא בחשבון כנכס מוגן או כגרעיה מההון לפי חוק המיסוי או כנכס קבוע או כשינוי שלילי, הכול לפי המוקדם, ועד יום המכירה;

(2) יתרת הוצאות כל השבחה כשהיא מוכפלת בשיעור עליית המדד מהיום שבו ההשבחה הוכאה בחשבון כנכס מוגן או כגרעיה מההון לפי חוק המיסוי או כנכס קבוע או כשינוי שלילי, הכול לפי המוקדם, עד יום המכירה;

מכירה שיש בה הפסד הון כאמור בסעיף 92 לפקודה יראה, לעניין זה, כמכירה ברווח הון ששיעורו הוא אפס."

10. תיקון סעיף 10

בסעיף 10 לחוק העיקרי, אחרי "בחוספת א" יבוא "או בתקנות לפי סעיף 33(ב)".

11. תיקון סעיף 11

בסעיף 11 לחוק העיקרי —

(1) במקום סעיף קטן (א) יבוא:

"(א) הוצאות ריבית על הון ששימש לרכישת נכס קבוע לפני שהנכס החל לשמש בייצור הכנסה, יותרו בניכוי על אף האמור בסעיף 17 לפקודה, והוצאות ריבית כאמור שנוקפו לנכס קבוע על-פי סעיף 18(ד) לפקודה יותרו בניכוי, ובלבד שסכום ריבית כלשהי שיוותר בניכוי על-פי סעיף קטן זה לא יעלה על כל סכום שהובא בחשבון בשל הנכס האמור כנכס קבוע או כשינוי שלילי, לפי העניין, כשהוא מוכפל בשיעור עליית המדד מתחילת שנת המס או מהיום שבו הובא בחשבון כאמור, לפי המאוחר, עד החודש שקדם לחודש שבו הנכס החל לשמש בייצור הכנסה או עד תום שנת המס, לפי המוקדם";

(2) בפסקה (3), במקום "או מיום פרסום חוק זה, לפי המאוחר, כמניות שליטה" יבוא "או מתחילת שנת המס 1985, לפי המאוחר, כמניות שליטה";

7. תיקון סעיף 7

בסעיף 7 לחוק העיקרי —

(1) בסעיף קטן (א), בהגדרת "הכנסה חייבת", במקום פסקה (1) יבוא:

"(1) ניכוי לפי סעיף זה שאינו יתרת ניכוי לפי סעיף זה המועברת משנת מס קודמת";

(2) בסעיף קטן (ב) —

(א) ברישא, במקום "ב-90% משיעור" יבוא "בשיעור";

(ב) ברישא, במקום "השיעורים המפורטים להלן מההכנסה החייבת" ופסקאות (1), (2) ו-(3) יבוא "70% מהכנסה החייבת";

(2) במקום הסיפא המתחיל במלים "השיעורים האמורים ממנה:" יבוא "השיעור האמור ממנה: ואולם, אם ההכנסה החייבת כללה הכנסה שהיא סכום אינפלציוני לפי סעיף 88 לפקודה, או לפי סעיף 47 לחוק מס שבח, רשאי הנישום שלא לנכות את הניכוי לפי סעיף זה מההכנסות האמורות; יתרת הסכום שלא נוכה בשנת המס תנוכה מההכנסה בשנת המס הבאה, כשהיא מתואמת לפי שיעור עליית המדד בשנת המס הבאה; הפסד שנוצר מניכוי כאמור יראה כהפסד מעסק";

(3) בסעיף קטן (ה), בפסקה (1), אחרי "סעיף קטן (ב) או (ג)" יבוא "לרבות ניכוי שלא נוכה בשנת המס הקודמת בשל הוצאות סעיף קטן (ב)", ובמקום "שהיא" יבוא "שהן".

8. תיקון סעיף 8

בסעיף 8 לחוק העיקרי —

(1) במקום פסקה (1) יבוא:

"(1) היה שיעור עליית המדד בשנת המס בין 25% ל-50% — 2.5% מההכנסה החייבת";

(2) בפסקה (2), במקום "150%" יבוא "50%".

9. תיקון סעיף 9

בסעיף 9 לחוק העיקרי —

(1) כותרת השוליים, המלה "תיאום" — תימחק;

(2) האמור בסעיף יסומן (א), ובו המלים "ואם היה חל על אלה או על אלה סעיף 7 לחוק המיסוי — כשהם מתואמים לפי אותו סעיף עד תחילת שנת המס" — יימחק, ובמקום "עד החודש שבו נוצר" יבוא "עד החודש שקדם לחודש שבו נוצר";

(2) אחרי סעיף קטן (ב) יבוא:

15. תיקון סעיף 16

בסעיף 16 לחוק העיקרי —

(1) במקום סעיף קטן (ב) יבוא:

"(ב) הניכוי לפי סעיף זה לא יינתן בשל עסק שבשלושת החודשים האחרונים של שנת המס הקודמת לא היה בו מלאי";

12. תיקון סעיף 12

בסעיף 12 לחוק העיקרי —

(2) בסעיף קטן (ג), במקום הגדרת "המלאי הממוצע" יבוא:

"המלאי הממוצע" — מחצית ערך המלאי בתום שנת המס בתוספת מחצית ערך המלאי בתום שנת המס הקודמת, והכול כפי שנקבע לענין מס הכנסה; ואולם, אם היחס בין המלאי הממוצע לעלות המכירות בשנת המס גדול מהיחס האמור בשנת המס שקדמה בשנתיים לשנת המס שמדובר בה, יהא המלאי הממוצע הסכום המתקבל מהכפלת היחס האמור בשנת המס שקדמה בשנתיים, בעלות המכירות בשנת המס; לא היה לנישום מלאי בשנת המס שקדמה בשנתיים, תיקרא הגדרה זו כאילו במקום "שקדמה בשנתיים" נאמר "הקודמת".

16. החלפת סעיף 16

במקום סעיף 18 לחוק העיקרי יבוא:

18. ניכוי נוסף בשל פחת

(א) יותר ניכוי נוסף בשל פחת שהנישום זכאי לו לגבי נכס קבוע בסכומים שלהלן:

(1) לגבי נכס שלגביו היה זכאי לניכוי בשל פחת לפי סעיף 4 או 15 לחוק המיסוי — סכום הפחת כשהוא מתואם מהחודש שבו החל השימוש בנכס בייצור הכנסה, אך לא לפני תחילת שנת המס 1982, ועד תום שנת המס הקודמת, והסכום המתקבל יתואם לפי מחצית משיעור עליית המדד בשנת המס, והכול בניכוי סכום הפחת;

(2) לגבי נכס שאינו כלול בפסקה (1), שנרכש לפני תחילת שנת המס — סכום הפחת כשהוא מתואם מהחודש שבו רכש את הנכס אך לא לפני תחילת שנת המס 1985, ועד תום שנת המס הקודמת, והסכום המתקבל יתואם לפי מחצית משיעור עליית המדד בשנת המס, והכול בניכוי סכום הפחת;

(3) לגבי נכס שנרכש בשנת המס — סכום הפחת כשהוא מוכפל במחצית משיעור עליית המדד מהחודש שבו רכש את הנכס ועד תום שנת המס.

(ב) ניכוי נוסף בשל פחת לפי סעיף זה, יותר בכפוף להוראות סעיף 3(ג) עד (ה).

(ג) על אף האמור בסעיף זה, לגבי מטע ונכסים קבועים, המשמשים בייצור הכנסה ממטע, יותר

"(ג) סעיף 17 (1)(ב) לפקודה לא יחול אם הנישום קיבל ריבית או הפרשי הצמדה בשל מס יתר, כהגדרתו בתוספת א', שהובא בחשבון כנכס קבוע או כשינוי שלילי, לפי העניין."

(1) בסעיף קטן (א), במקום "רשאי להפחית מההכנסה החייבת" יבוא "יפחית מההכנסה האמורה", ובמקום הסיפא המתחיל במלים "והסכום המתקבל יתואם" יבוא "והסכום המתקבל יתואם לפי שיעור עליית המדד מתחילת שנת המס 1985 ועד תום שנת המס (להלן — סכום ההפחתה); סכום ההפחתה יחויב במס בשיעור של 10% ולא יראוהו כהכנסה; הוראות סעיף קטן זה לא יחולו על הכנסה שהיא רווח ממגרש שהוחלו לגביו הוראות סעיף 4 לחוק מס הכנסה (עידוד להשקעת דירות) (הוראת שעה ותיקוני חוק), התשמ"א — 1981";

(2) בסעיף קטן (ב), בסיפא אחרי "בשיעור של 10%" יבוא "ולא יראוהו כהכנסה", ובסופו יבוא "את סכום המס שיש לשלם במהלך שנת המס יראו כמקדמה לפי סעיף 175 לפקודה, ואותו חלק ממנו שלא שולם עד תום שנת המס יראו כחוב מס מתום שנת המס";

(3) אחרי סעיף קטן (ג) יבוא:

"(ד) על אף האמור בסעיף קטן (א) ובסעיף 234(2) לחוק המיסוי, נישום שהיו לו בשנת המס הכנסה כאמור בסעיף קטן (א) ויתרת סכום מוסף כאמור בסעיף 234(2) לחוק המיסוי, שלא קדזה בשנת המס לפי הוראות הסעיף האמור, יקוו בשנת המס מהיתרה האמורה את סכום ההפחתה כאמור בסעיף קטן (א); עלה סכום ההפחתה על היתרה האמורה יופחת ההפרש מההכנסה כאמור בסעיף קטן (א); נותרה יתרת סכום מוסף לאחר הפעלת הוראות סעיף קטן זה יחולו עליה הוראות סעיף 234(2) לחוק המיסוי."

13. תיקון סעיף 13

בסעיף 13 לחוק העיקרי, במקום פסקה (2) יבוא:

"(2) יתרת ההכנסה או ההפסד שלא יוחסו לפי פסקה (1) ייוחסו לכל אחד מהשותפים שפסקה (1) לא חלה עליו, לפי החלק שהוא זכאי לו ביתרת ההכנסה כאמור; על הכנסה או הפסד שיוחסו לשותף כאמור יחולו יתר הוראות פרק ב' שלא הוחלו לפי פסקה (1); לענין סעיף 7(א), סיכום ההון של שותף כאמור יאחזק חלק יחסי מסיכום ההון של השותפים כאמור בשותפות, כיחס חלקו של השותף ביתרת ההכנסה או ההפסד כאמור."

14. תיקון סעיף 15

בסעיף 15 לחוק העיקרי, המלים "בשנת המס 1985" — יימחקו.

(1) היא לא תוכל לחזור בה מבחירתה כאמור;

(2) אם היתה לה בחום שנת המס האחרונה, לפני שויתרה על ההטבות כאמור, יתרת הפרשה שלילית לייצוב ההון לפי סעיף 53(ב) לחוק עידוד השקעות הון, ייתוסף להכנסתה מעסק בשנת המס הראשונה לאחר שבחירה כאמור, סכום היתרה האמורה כשהוא מתואם מתחילת שנת המס עד סופה;

(3) ייתוסף להכנסתה מעסק סכום לחיאום שיעורי הפירעון של הלוואות לזמן ארוך, כהגדרתו בסעיף 53 לחוק עידוד השקעות הון, בשל שיעורי הפירעון של הלוואות לזמן ארוך בשנת המס שבה יש לפורען: הוראות פסקה זו יחולו על הלוואות שנתקבלו לפני שויתרה החברה על ההטבות לפי החוק האמור;

(4) על אף האמור בסעיף 3(ב), חברה שלא תבעה בשנת מס כלשהי הטבות חלופות כמשמעותן בחוק עידוד השקעות הון, תהא זכאית, לגבי נכסים קבועים שרכשה לפני שויתרה על ההטבות לפי החוק האמור, לניכוי נוסף בשל פחת בסכום השווה לסכום הפחת שהיא זכאית לו לגבי הנכס כשהוא מוכפל בשיעור עליית המדד מיום רכישת הנכס אך לא לפני תחילת שנת מס 1982, ועד תום שנת המס; הניכוי הנוסף בשל פחת לפי סעיף זה יינתן במקום הניכוי לפי סעיף 3.

23. תיקון סעיף 28

בסעיף 28 לחוק העיקרי, המלה "1985" — תימחק.

24. תיקון סעיף 30

בסעיף 30 לחוק העיקרי, במקום סעיף קטן (א) יבוא: "א) בסעיף 34 לחוק המיסוי, פסקאות (3) ו-(4) (ג) לא יחולו בתקופת תוקפו של חוק זה."

25. הוספת סעיף 31

אחרי סעיף 31 לחוק העיקרי יבוא:

"31א. מועד ההשכחה או ההוצאה לגבי נכס קבוע

על אף האמור בחלק ה' לפקודה או בחוק מס שבח, במכירת נכס קבוע יראו כל השכחה או הוצאה על חשבון רכישה, שנעשו בידי הנישום בתקופת תחולת חוק המיסוי או בתקופת תחולת חוק זה, כהשכחה שנגמרה כמועד שבו הוצאה ההוצאה או ההשכחה בחשבון כנכס מוגן או כגריעה מההון לפי חוק המיסוי או כנכס קבוע או שינוי שלילי."

26. תיקון סעיף 32

במקום סעיף 32 לחוק העיקרי יבוא:

"32. תחולה

(א) תחולתו של חוק זה בשנות המס 1985 ו-1986, ואולם שר האוצר, באישור ועדת הכספים של הכנסת, רשאי להאריך בצו את תחילתו של חוק זה בשנת מס אחת.

ניכוי נוסף בשל פחת בדרך שתיקבע בתקנות שיתקין שר האוצר באישור ועדת הכספים של הכנסת."

17. תיקון סעיף 20

בסעיף 20 לחוק העיקרי, המלה "1985" — תימחק.

18. תיקון סעיף 22

בסעיף 22(א) לחוק העיקרי, הסיפא המתחיל במלים "גם אם פדיון המלווה" — יימחק.

19. תיקון סעיף 23

בסעיף 23 לחוק העיקרי, בפסקה (2), אחרי "עידוד התעשייה" יבוא "וסעיף 53 טו(ב)" לחוק לעידוד השקעות הון, התשי"ט — 1959⁴.

20. תיקון סעיף 26

בסעיף 26 לחוק העיקרי, המלים "לשנת המס 1985" — יימחקו.

21. תיקון סעיף 27

בסעיף 27 לחוק העיקרי —

(1) בסעיף קטן (ב), במקום פסקה (2) יבוא:

"(2) הכנסה של שותפות או חברה כאמור בסעיף 130א(ג) לפקודה, שלגביה נודלו בשנת המס פנקסי חשבונות במטבע חוץ כהתאם לכללים שקבע שר האוצר לפי סעיף 130א לפקודה, והכול אם ביקשו, עד יום כ"ו באב התשמ"ו (31 באוגוסט 1986), או בתוך 30 ימים מתחילת שנת המס, לפי המאוחר, שלא יחולו על הכנסתן הוראות חוק זה;"

(2) בסעיף קטן (ג), ברישא, המלה "1985" — תימחק.

22. הוספת סעיף 27

אחרי סעיף 27 לחוק העיקרי יבוא:

"27א. דין חברה שבחברה בעבר או בשנת המס בהטבות לפי חוק לעידוד השקעות הון

(א) חברה שבשנת המס תבעה הטבות לפי סעיף 53 לחוק לעידוד השקעות הון, התשי"ט — 1959 (בסעיף זה — חוק עידוד השקעות הון), תפחית מסכום הניכוי על-פי החוק האמור סכום השווה לסכומי השקעותיה בשותפויות ובגידדות ערך שאינם נסחרים בבורסה כהגדרתה בסעיף 6, לרבות תשלומים על חשבון ניירות ערך כאמור, שבתוספת א' הוגדרו כהון אצל מקבל התשלומים, ושאינם מופחתים מהונה העצמי, הכול כפי שעולה מספרי העסק, כאשר כל אחד מסכומי השקעותיה האמורות מוכפל בשיעור עליית המדד מחדש ההשקעה או מתחילת שנת המס, לפי המאוחר, עד החדש שבו מומשה ההשקעה או עד תום שנת המס, לפי המוקדם.

(ב) חברה שבחברה שהוראות חוק זה יחולו בקביעת הכנסתה, למרות שהיתה זכאית, כמועד שבחירה כאמור, להטבות לפי פרק שביעי 3 לחוק עידוד השקעות הון, יחולו עליה הוראות אלה:

- (7) בסעיף 2(א), בפסקה (1), בסופה יבוא "בניכוי יתרה הרשומה בספרי העסק לחובת פקיד השומה, למעט מס יתר שהובא בחשבון כנכס קבוע";
- (8) בסעיף 2(ב), בסופו יבוא "בתוספת יתרה הרשומה בספרי העסק לחובת פקיד השומה, למעט מס יתר שהובא בחשבון כנכס קבוע";
- (9) בסעיף 2, במקום סעיף קטן (ג) יבוא:
- "(ג) ערך ממוצע של משיכות כשהוא לזכות או לחובה של בעל העסק או השותפים: לעניין זה, "ערך ממוצע של משיכות" — יתרת החובה הגבוהה ביותר בחודש הראשון של שנת המס, של בעל העסק או השותפים, בתוספת סכום ההפרשים החודשיים שבין היתרה לחובה הגבוהה ביותר בכל חודש, החל בחודש השני בשנת המס, לבין היתרה לחובה הגבוהה ביותר בחודש שקדם לה, כשהיתרה האמורה בחודש הראשון וכל הפרש חודשי מוכפלים בשיעור עליית המדד מהחודש שלגביו חושבו עד תום שנת המס, ומחולקים בשיעור עליית המדד בשנת המס; תשלומי מס ששולמו בשנת המס על חשבון שנים קודמות, למעט מס יתר שהובא בחשבון כנכס קבוע, הרשומים בספרי העסק, ייחשבו כמשיכות בעל העסק או השותפים, לפי העניין, ויכללו בחישוב הערך הממוצע של המשיכות; לא היתה יתרה לחובה בחודש כלשהו, חובא בחשבון לגבי אותו חודש היתרה הנמוכה ביותר לזכות; בחישוב היתרה וההפרשים לא יובאו בחשבון —
- (1) תשלומי מס על חשבון המס לשנת המס;
- (2) פריטים המפורטים בסעיפים קטנים (א) ו-(ב);
- (3) סכומים שמקורם בשיעור נכסים וכן רווחים או הפסדים המתייחסים לשנת המס, שנרשמו לזכות בעל העסק או השותפים או לחובתם."
- (10) בסעיף 3 ברישא, במקום "בסעיף 1 יבוא "בסעיף 1א";
- (11) בסעיף 1(3), ברישא, במקום "1984" יבוא "תום שנת המס הקודמת";
- (12) בסעיף 1(3)(א), בסופו יבוא "וסעיף 11 לחוק זה";
- (13) בסעיף 1(3), במקום פסקת משנה (ג) יבוא:
- "(ג) ייתוסף הפסד מעבודה ממושכת לפי סעיף 8א לפקודה שלא הובא בחשבון לעניין חישוב ההכנסה החייבת, וסכום שנרשם בפנקסי העסק כהוצאה אך לא הוצא בפועל ולא הותר בניכוי לעניין חישוב ההכנסה החייבת; הודאות פסקה זו לא יחולו על הוצאות פחת, ניכוי או הפחתה של סכום מערכו של נכס קבוע, וסכומים הכלולים בפסקת משנה (א) ובפסקה (2); בפסקת משנה זו, "פחת" — למעט פחת שנרשם
- (ב) על אף האמור בסעיף קטן (א) —
- (1) סעיפים 4 ו-5 לא יחולו בשנת המס 1985;
- (2) תחולתם של סעיפים 4(ח), 5(ה) ו-7(כ) סיפא — גם בשנת המס שלאחר תום תחולתו של חוק זה;
- (3) תחולתם של סעיפים 6(ג), 22(א), 29 ו-31 — גם לאחר תום תחולתו של חוק זה;
- (4) תחולתו של סעיף 30(ג) — בשנת המס 1984;
- (5) תחולתו של סעיף 33(ב) — גם בשנת המס 1984."
27. חיקון סעיף 33
בסעיף 33(ב) לחוק העיקרי —
- (1) בפסקה (2), המלים "במשך שנת המס 1985" — יימחקו;
- (2) בפסקה (4), אחרי "בעלי חיים" יבוא "וגידולי שדה";
- (3) בפסקה (5), במקום פסקת משנה (1) יבוא:
- "(1) ההון כאמור בתוספת א', השינויים כאמור בתוספת ג', וההון העצמי והתוספת להון כאמור בחוק המיסוי";
- (4) אחרי פסקה (5) יבוא:
- "(6) לקבוע ניכוי מהכנסה של חברה העוסקת בשיווק גז שאושרה לעניין זה בחקנות, בשל פיקדונות ששולמו לחברה."
28. חיקון תוספת א'
בתוספת א' לחוק העיקרי —
- (1) סעיף 1 יסומן "1א", ולפניו יבוא:
- "1. בתוספת זו ובתוספות ב' ו-ג', "מס יתר" — המס העורף על המס המגיע על-פי שומה לפי סעיף 145(א) לפקודה, או על-פי שומה או צו ששלושים ימים לפני יום הגשת הדוח לפי סעיף 131 לפקודה בשנת המס, היה לגביהם הסכם, ואם לא היה הסכם — שלא היו ניתנים עוד להשגה או לערעור."
- (2) בסעיף 1א, ברישא, במקום "1984" יבוא "הקודמת";
- (3) בסעיף 1א, בפסקה (7), אחרי "30%" יבוא "או שיעור עליית המדד בשנת המס, לפי הנמוך ביניהם";
- (4) בסעיף 1א(א), בפסקה (8), אחרי "והניתנים להמרה למניות" יבוא "והריבית השנתית עליהם אינה עולה על 30% או שיעור עליית המדד בשנת המס, לפי הנמוך ביניהם";
- (5) בסעיף 1א(ב), בפסקה (2), במקום "1984" יבוא "הקודמת";
- (6) בסעיף 2, ברישא, במקום "1984" יבוא "הקודמת";

(5) ייגרע מההון כל סכום שהובא כחשבון כגריעה מההון לפי סעיפים 1(20)(א) או (ב), וסעיף 20(ד) לחוק המיסוי, או כשינוי שלילי לפי סעיף 2 בחוספת ג' ולא נרשם כנכס קבוע בפנקסי העסק עד חום שנת המס הקודמת; הוראה זו לא תחול על סכום המתייחס לנכס שהוא קרקע או ניירות ערך שלא נקבע לגביו בשנת המס שהוא נכס קבוע;

(6) ייתוסף או ייגרע, לפי העניין, הסכום שבו עולה ערך המלאי הסופי, כמשמעותו בסעיף 4(א) לחוק זה, בתום שנת המס הקודמת על ערכו במאזן לאותו מועד:"

(20) אחרי סעיף 3 יבוא:

"4. התאמות בהון השנחפות

(א) לגבי שותף שסעיף 13(1) חל עליו ייתוסף או ייגרע, לפי העניין, חלק יחסי מסכום ההון המפורט בסעיף 2(א) ו-3(3) לתוספת זו לפי הרשום במאזן השותפות, ומהסכומים שנקבעו בסעיף 3 לתוספת זו לפי יחס חלקו בהכנסות השותפות לפי סעיף 63 לפקודה.

(ב) לגבי חלקם של השותפים שסעיף 13(2) חל עליהם ייתוסף או ייגרע, לפי העניין, חלק יחסי מתיאומי ההון המתחייבים לפי סעיף 3 לתוספת זו מהפנקסים שנוהלו לעניין הכנסת השותפות, לפי יחס חלקם בהכנסות השותפות, לפי סעיף 63 לפקודה."

29. תיקון תוספת ב'

בחוספת ב' לחוק העיקרי —

(1) בסעיף 1. אחרי הגדרת "אופציות" ו"בורסה" יבוא:

"יחידת השתתפות" — כהגדרתה בחוק מס הכנסה (הטבות להשקעה בניירות ערך שתמורות נועדה למחקר מדעי), התשמ"ד — 1983;

"מוסד כספי" — כהגדרתו בסעיף 22;

(2) בסעיף 1. בהגדרת "נכסים קבועים" —

(א) במקום פסקה (1) יבוא:

"(1) נכס כהגדרתו בסעיף 88 לפקודה, לרבות הוצאות נדחות שאינן מותרות בניכוי ושאינן מסים, אך למעט —

(א) ניירות ערך, מזומנים, חייבים והלוואות;

(ב) נכס ששכר הנישום אם לא הותרו לניכוי בשלו הוצאות ריבית או פחת;

(ג) איגרות חוב ושטרי הון בידי מוסד כספי שאינם נסחרים בבורסה ואינם הון בידי המנפיק;"

בספרים כהוצאה בשל נכס ששכר הנישום ולא נתבע כקביעת הכנסתו החייבת;"

(14) בסעיף 13(1), במקום פסקת משנה (ד) יבוא:

"(ד) בחבריי-אדם שאינו שותפות ייגרע או ייתוסף, לפי העניין, ההפרש בין הסכום הכולל של המס המתחייב על-פי שומותיו לשנת מס 1982 עד שנת המס הקודמת, לבין הסכום הכולל של המס על ההכנסה שגרשם כהוצאה או בהכנסה בפנקסי העסק בשל שנות המס האמורות, ואינו כולל סכום שהקטין עתודה להשוואת מסים שמקורה בשערוך נכסים וסכום מס החל על ריביתו שחולק; לעניין זה —

"שומה" — שומה עצמית כמשמעותה בסעיף 145(א) לפקודה, וכן שומה או צו ששלושים ימים לפני יום הגשת הדוח לפי סעיף 131 לפקודה לשנת המס היה לגביהם הסכם, ואם לא היה הסכם — שלא היו ניתנים עוד להשגה או לערעור;

"מס" — לרבות מס שבח מקרקעין, ולמעט ריבית וקנסות בשל חוב מס;"

(15) בסעיף 13(1), במקום פסקת משנה (ה) יבוא:

"(ה) ייגרע סכום השווה לסך ההכנסות שגרשמו בפנקסי העסק כהכנסה, אף אם אינן הכנסה לפי סעיף 1 לפקודה, ולא נכללו בחישוב ההכנסה החייבת, למעט —

(1) הכנסות פטורות ממס שנתקבלו;

(2) סכום שנוסף לערכו של נכס קבוע;

(3) סכום שלא התחייב במס בשל הוראות סעיפים 95 ו-96 לפקודה;"

(16) בסעיף 13(1), במקום "למעט סכום" יבוא "למעט הוצאות פחת וסכום";

(17) בסעיף 13(1), במקום פסקת משנה (ז) יבוא:

"(ז) לעניין פסקאות משנה (ב) ו-(ד), "הכנסה" או "הוצאה" — למעט כל תוספת להכנסה, ניכוי או קיזוז ממנה, שמקורם בהוצאות חוק המיסוי, בהוצאות פרק-שביעי 3 לחוק לעידוד השקעות הון, התשי"ט-1959, ובהוצאות חוק זה, אך לרבות הוצאה שהיא ניכוי על-פי סעיף 21 לחוק המיסוי, ולרבות כל הוצאה או הכנסה לפי סעיפים 4 ו-5 ו-11 לחוק זה;"

(18) בסעיף 23(2), בריש, במקום "שנת מס 1984" יבוא "שנת המס הקודמת";

(19) בסעיף 3, בסופו יבוא:

"(4) ייתוסף או ייגרע, לפי העניין, הסכום שבו עולה סכום הערך הכולל, לפי מחירי הבורסה בסוף שנת מס קודמת, של ניירות ערך שחל לגביהם בשנת המס סעיף 6(ב), כפי שחושב לצורך הסעיף האמור, על הערך שלהם כפי שהוא רשום במאזן העסק באותו מועד;

(ג) בפסקה (5), אחרי "בפסקה (3)" יבוא "או (4)";

(ד) אחרי פסקה (6) יבוא:

"(7) סכומים שנתקבלו כהחזר מס יתר כתוספת סכום הפרשי הצמדה וריבית שנתקבלו בשלהם ואשר הצטברו מתחילת שנת המס 1983: הוראה זו לא תחול על מי שהכנסה מריבית היא כידו הכנסה לפי סעיף 1(2) לפקודה";

(3) בסעיף 1, בהגדרת "סכום שנתקבל", פעמיים, המלה "במוזמן" — תימחק;

(4) בסעיף 1, הגדרת "מוזמן" — תימחק;

(5) בסעיף 2, בהגדרת "שינויים שליליים" —

(א) במקום פסקה (2) יבוא:

"(2) סכומים ששולמו בשל נכסים קבועים:"

(ב) אחרי פסקה (2) יבוא:

"(2א) מס יתר ששילם חבר-בני-אדם שאינו שותפות ושהכנסה מריבית אינה כידו הכנסה לפי סעיף 1(2) לפקודה, בשל שנות מס קודמות:"

(6) בסעיף 2, במקום הגדרת "סכום ששולם" יבוא:

"סכום ששולם" — חלק מהתמורה ששולם בשנת המס וכן חלק מהתמורה הנושא ריבית, ובנכס שהחל לשמש בייצור הכנסה — גם חלק עלות הנכס שטרם שולם ביום שבו החל השימוש בנכס; ברכישת נכס קבוע שהוא קרקע שהתמורה בשל רכישתו היא בבניית בניין על אותה קרקע, יראו סכומים שהוציא הרוכש לבניית הבניין האמור והתמורה תמורה בעד הקרקע, כסכומים ששולמו."

(7) בסעיף 2, הגדרת "מוזמן" — תימחק.

31. תיקון פקודת מס הכנסה

בפקודת מס הכנסה 7 —

(1) בסעיף 3(ט), אחרי פסקה (3) יבוא:

"(4) הוראות פסקה (1)(ג) לא יחולו על הלוואה שלפי חוק מס הכנסה (תיאומים בשל אינפלציה) (הוראת שעה), התשמ"ה—1985, היא נכס קבוע בידי המלווה:"

(2) בסעיף 3(י) ברישא, במקום "המנוהלים בשיטת החשבונאות הכפולה" יבוא "שנוהלו לגבי הכנסה שלגביה היו חייבים לנהל פנקסים לפי שיטת החשבונאות הכפולה, או שהוראות פרק ב' לחוק מס הכנסה (תיאומים בשל אינפלציה) (הוראת שעה), התשמ"ה—1985, חלים בקביעתה", ואחרי "לקיזון כלשהם" יבוא "בשל המס";

(3) בסעיף 3(י), בהגדרת "הלוואה", במקום פסקת משנה (1) יבוא:

(ב) בפסקה (2), במקום "אופציות שנוכשו" יבוא "אופציות", ובסופה יבוא "למעט אופציות ומניות שחל עליהם סעיף 6 (ב1) שנוכשו לפני תחילת שנת המס ולא נמכרו עד תומה";

(ג) בפסקה (3)(א), בסופה יבוא "למעט תעודות השתתפות כאמור כשהם בידי מבטח כמשמעותו בחוק הפיקוח על עסקי ביטוח, התשמ"א—1981";

(ד) בפסקה (3)(ב), אחרי "או בערכותה" יבוא "וכן יחידות השתתפות", ובסופה יבוא "למעט איגרות חוב ויחידות השתתפות כאמור בידי מוסד כספי";

(ה) בפסקה (3), בסופה יבוא:

"(ג) מלוות חובה";

(ו) בפסקה (6), אחרי "שהפרשי השער עליו פטורים ממס" יבוא "מס ששולם ביתר";

(ז) במקום פסקה (7) יבוא:

"(7) השקעה של חבר בהון של אגורה שיתופית:"

(3) בהגדרת "מאון", במקום "1984" יבוא "הקודמת".

30. תיקון תוספת ג'

בתוספת ג' לחוק העיקרי —

(1) ברישא, אחרי הגדרת "שער החליפין" יבוא:

"מוסד כספי" — כהגדרתו בסעיף 22;

(2) בסעיף 1, בהגדרת "שינויים חיוביים" —

(א) בפסקה (1), אחרי "שהתיר פקיד השומה" יבוא "בניכוי ההוצאות שהוצאו כהנפקת המניות, או סכומים שנתקבלו", והמלה "או" תימחק, ובסוף הפסקה יבוא "לעניין זה יראו כסכים המתקבל בעד הנפקת מניות כנגד איגרות חוב או שטרי הון הניתנים להמרה שאינם כנגד הון, את סכום העלות שלהם כתוספת הריבית שנצברה עליהם עד תום שנת המס הקודמת ולא שולמה, ובלבד שנרשמה כהוצאה בספרי החברה";

(ב) במקום פסקה (3) יבוא:

"(3) סכומים שנתקבלו מתמורות נכסים קבועים בניכוי ההוצאות שהוצאו בקשר למימוש בניכוי המס החל עליהם; לעניין זה, רישומן של מניות בבורסה במהלך שנת המס לא ייחשב כמכירתן, ושוויה בבורסה של יחידת השתתפות כאמור בסעיף 3(2) לתוספת זו, שלא בידי מוסד כספי, לפי מחירי הבורסה ביום המסחר הראשון שלאחר רישומה בבורסה, ייחשב כסכום שנתקבל מתמורת נכס קבוע";

⁶ ס"ח התשמ"א, עמ' 208.

⁷ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 6, עמ' 120: התשמ"ה, עמ' 185.

(7) בסעיף 130 א —

(א) במקום סעיף קטן (ג) יבוא:

"(ג) נוסף על האמור בסעיפים קטנים (א) ו-(ב), רשאים המפורטים להלן לנהל במטבע חוץ את פנקסי החשבונות שהם חייבים בניהולם לפי סעיף 130, לפי כללים שקבע שר האוצר באישור ועדת הכספים של הכנסת, שיכללו את התנאים שבהם יהיה רשאי מי שבחר לנהל פנקסים כאמור לחזור בו מבחירתו:

(1) שותפות שכל שותפיה הם תושבי חוץ וכל השקעותיהם וכל ההלוואות שנתנו לשותפות הם במטבע חוץ, והנציב אישר אותה לעניין סעיף זה;

(2) חברה בהשקעת חוץ כהגדרתה בסעיף 53 לחוק לעידוד השקעות הון, התשי"ט — 1959;

(3) חברה ש-90% לפחות מהכנסותיה הם מהפעלת כלי שיט או כלי טיס בהובלה בין-לאומית."

(ב) בסעיף קטן (ד), במקום "ולגבי חברה בהשקעת חוץ ושותפות כאמור בסעיף קטן (ג)" יבוא "ולגבי חברה או שותפות שכחור לנהל פנקסים כאמור בסעיף קטן (ג)".

32. תחולה והוראת מעבר

(א) תחולתם של סעיפים 4, 5, 6(ד), 7(2)(א) ו-8(ב), 9(2) ו-10(3) — החל בשנת המס 1986.

(ב) תחולתם של יתר סעיפי חוק זה — החל בשנת המס 1985.

(ג) נישום החייב במס לגבי שנת המס 1985, כאמור בסעיף 3(ג) לפקודה כנוסחו בסעיף 31(5) לחוק זה, ולא שילמו עד שלושים ימים מתום שנת המס, יראו את המס כחוב מס המגיע ממנו מתום חודש מתום שנת המס.

33. פרסום

חוק זה יפורסם בתוך עשרים ימים מיום קבלתו בכנסת.

"(1) חוב של לקוחות או ספקים בשל שירותים או נכסים שאינם נכסים קבועים לפי חוק מס הכנסה (תיאומים בשל אינפלציה) (הוראת שעה), התשמ"ה — 1985:"

(4) בסעיף 31(3), בסופו יבוא:

"(ו) הלוואה שנתן מוסד ציבורי כמשמעותו בסעיף 219 לפקודה, לשם מטרתו הציבורית:"

(5) בסעיף 31(י), במקום פסקה (4) יבוא:

"(4) החייב במס לפי פסקה (1) ישלם לפקיד השומה, בתוך 30 ימים מתום שנת המס שלגביה חושב הפרש הריבית, את המס שהוא חייב בו כאמור; לא שילם את המס כמיועד האמור, יראו את המס כחוב מס המגיע ממנו מתום שנת המס:"

(6) בסעיף 18(ד)(1), במקום הגדרת "הכנסות אחרות" יבוא:

"הכנסות אחרות" — הכנסות שלא מאחד מאלה:

(1) מכירת יחידת עבודה;

(2) מכירת קרקע;

(3) ריבית והפרשי הצמדה על הלוואות שניתנו למוסד כספי, למדינה, לרשות מקומית, לחברה ממשלתית, לחברת בת ממשלתית, או לאדם אחר שקבע שר האוצר;

(4) (א) בתקופת תחולתו של חוק מיסוי בתנאי אינפלציה — מכירת נכס הון שאיננו ניירות ערך ונכסים בלתי-מוגנים כמשמעותו בחוק האמור;

(ב) בתקופת תחולתו של חוק מס הכנסה (תיאומים בשל אינפלציה) (הוראת שעה), התשמ"ה — 1985 — מכירת נכס קבוע כמשמעותו בחוק האמור;

ובלבד שלגבי הכנסה מניירות ערך כאמור בפסקה זו, יובא בחשבון ההכנסות האחרות רק סכום שינוי הערך שלהם או הרווח מהם, לפי העניין:"

הסתייגויות לחוק הנ"ל

מקרקעין ריאלי ובחבר-בני-אדם גם לרכות הכנסה שחייבים בשלה במס הכנסה לפי סעיף 127 לפקודה."

לסעיף 6

חבר הכנסת י' צבן מציע:

(א) בסעיף קטן (ה), פסקה (4) תסומן (5), ולפניה יבוא:

"(4) במקום "90%" יבוא "95%", פעמיים.

(ב) אחרי סעיף קטן (ו) יבוא:

"(ז) רווח ריאלי שיש לאדם מקנייה ומכירה של

לשם החוק

חבר הכנסת א' וינשטיין מציע:

המלים "והארכת חוקה" — ימחקו.

חבר הכנסת י' צבן מציע:

אחרי המלים "הוראת שעה" יבוא "חוזרת".

לסעיף 1

חבר הכנסת י' צבן מציע:

להוסיף: במקום סעיף 1(2) בחוק העיקרי יבוא:

"(2) 'הכנסה חייבת' — לרכות רווח הון ריאלי ושבת

אם כרבעון מרבעוני שנת המס תגיע האנפליציה המצטברת לשיעור העולה על 10%, יחקן שר האוצר תקנות מיוחדות, באישור ועדת הכספים של הכנסת, שלפיהן תיקבע שיטה של תיאום אנפליציוני חודשי או רבעוני לעניין ההכנסה שלגביה אין חובת ניהול פנקסים לפי שיטת החשבונאות הכפולה.¹

ניירות ערך ששיעור עולה על השכר הממוצע השנתי במשק באותה שנה כפול שניים, יצורף להכנסתו של הנישום ויחולו עליהם שיעורי המס הרגילים.²

לסעיף 7

חבר הכנסת י' צבן מציע:

בפסקה 2 אחרי פסקת משנה (ג) יבוא:

"(ד) בסעיף קטן (ב), אחרי "לא יעלה על 70% מההכנסה החייבת" יבוא "אולם לגבי הכנסה חייבת של מבטח, לא יעלה סכום הניכוי על 55%".

אחרי סעיף 16

חבר הכנסת י' צבן מציע:

"16א. תיאום אנפליציוני במקרים שאין חייבים ניהול פנקסים בשיטת החשבונאות הכפולה

לסעיף 26

חבר הכנסת י' צבן מציע:

בסעיף 32(א), במקום הסיפא המתחיל במלים "ואולם שר האוצר" יבוא:

"והיא לא תוארך מעבר לשנת המס 1986 אלא באישור רוב חברי הכנסת."

י. חוק הסכמים קיבוציים (תיקון מס' 5), התשמ"ו — 1986

(3) אחרי סעיף קטן (ג) יבוא:

"(ד) להפרשים הנובעים מהתחילה למפרע של הוראה כאמור בסעיף קטן (ב) ייתוספו הפרשי הצמדה וריבית כהגדרתם בחוק פסיקת ריבית והצמדה, התשכ"א — 1961,¹ לגבי התקופה שמיים תחילתו של צו ההרחבה עד היום שבו שולמו ההפרשים או שבו יש לשלם לפי סעיף קטן (ג), לפי המוקדם: סעיף קטן זה לא יחול לגבי הפרשים שעל-פי הוראות ההסכם הקיבוצי שהורחבו, יש לשלם למפרע ללא הפרשי הצמדה או ריבית, לפי העניין."

2. תחולה

חוק זה יחול אף לגבי הסכם קיבוצי כללי שנחתם לפני תחילתו.

3. פירוסם

חוק זה יפורסם ברשומות בתוך 20 ימים מיום קבלתו ככנסת.

1. תיקון סעיף 28

בסעיף 28 לחוק הסכמים קיבוציים, התשי"ז — 1957¹

(1) בסעיף קטן (ב) ברישא, במקום "עד שלושה חודשים או עד ליום תחילתן של הוראות ההסכם שהורחבו בו, לפי המאוחר:" יבוא "עד ליום תחילתן של הוראות ההסכם שהורחבו בו:"

(2) בסעיף קטן (ג), בסופו יבוא:

"השיעור החדודשי הראשון ישולם כמועד שבו יש לשלם את שכר העבודה בעד החודש שבו פורסם הצו האמור, או כעבור עשרה ימים מיום פרסומו, לפי המאוחר: כל שיעור חדודשי שלאחריו ישולם כמועד שבו יש לשלם את שכר העבודה בעד אותו חודש; כל שיעור כאמור וכן הפרשי הצמדה וריבית כאמור בסעיף קטן (ד), שלא שולמו עד היום התשיעי שלאחר המועד שבו יש לשלם כאמור, יראו כשכר מולן כמשמעותו בחוק הגנת השכר, התשי"ח — 1958²;

¹ ס"ח התשי"ז, עמ' 63; התשמ"ג, עמ' 62.

² ס"ח התשי"ח, עמ' 86; התשמ"ה, עמ' 210.

³ ס"ח התשכ"א עמ' 129; התשמ"ד, עמ' 52.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

לסעיף 1

חבר הכנסת ח' טובי מציע:

פסקאות (1) ו-(2) יסומנו (2) ו-(3), כסדרן, ולפניהן יבוא:

"(1) במקום סעיף קטן (א) יבוא:

"(א) צו הרחבה יחול על כל העובדים במשק שאינם חתומים על הסכמים קיבוציים והסכמי חוספת יוקר; הצו יפורסם ברשומות ויפורט בו ההוראות שהורחבו."

יא. הצעת חוק הנזר (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול) (תיקון מס' 8),

התשמ"ו — 1986

1. תיקון סעיף 49 בסעיף 49 לחוק הנזר (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), התשל"א — 1971, במקום סעיף קטן (ג) יבוא:

"(ג) תחילתו של סעיף 13(א) לגבי מחוז הדרום — למעט נפת אשקלון — ביום ל' בכסלו התשמ"ו (1 בינואר 1987), ובלבד שעד למועד האמור לא יוחזק קטין במעצר יחד עם אדם שאינו קטין."
2. תחילה תחילתו של חוק זה ביום כ"ג באייר התשמ"ו (1 ביוני 1986).
3. פרסום חוק זה יפורסם ברשומות בתוך 20 ימים מיום קבלתו בכנסת.

1 ס"ח התשל"א, עמ' 134; התשל"ז, עמ' 137; התשמ"א, עמ' 273; התשמ"ב, עמ' 159 ועמ' 176; התשמ"ד, עמ' 153 ועמ' 156; התשמ"ה, עמ' 101.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

- לסעיף 1
חברי הכנסת י' פורץ, ר' כהן וח' גרוסמן מציעים:
- במקום "ל' בכסלו התשמ"ו (1 בינואר 1987)" יבוא "כ"ז באב התשמ"ו (1 בספטמבר 1986)".

יב. הצעת חוק לתיקון דיני תגמולים ושיקום, התשמ"ו — 1986 (הצעתו של חבר הכנסת ר' כהן)

1. תיקון חוק הנכים בחוק הנכים (תגמולים ושיקום) התשי"ט — 1959 [נוסח משולב]¹ —
 - (1) בסעיף 1, בהגדרת "נכות", המלים "עקב שירותו" — יימחקו;
 - (2) סעיף 1א — בטל.
2. תיקון חוק משפחות חיילים שנספו במערכה בחוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום) התשי"ז — 1950² —
 - (1) בסעיף 1, בהגדרת "חייל שנספה במערכה" ו"נספה", המלים "עקב שירותו" — יימחקו;
 - (2) סעיפים 2, 2א ו-2ב — בטלים.

ד ב ר י ה ס ב ר

מקובל לחשוב, כי חיילי צה"ל מוטחים לכל תקופת שירותם הצבאי, אך על-פי החוק הקיים אין הדבר כך. וחיילים בחופשה, במקרה של תאונה, נותרים בלא כל ביטוח. מוצע בהצעת תיקון זו להרחיב את תחולת החוק, כך שאם ידרש החייל להוכיח כי התאונה אירעה עקב השירות, אלא די שהיא התרחשה במהלך השירות כדי לזכותו בביטוח כמקובל. מאחר שמדובר מדי שנה במקרים ספורים בלבד, לא נראה שיהיה בכך משום עומס תקציבי משמעותי, ולעומת זאת, התיקון יישם צדק ויעניק פתרון של ממש לסובלים סבל רב.

יג. הצעת חוק פקודת מס הכנסה (תיקון), התשמ"ו — 1985 (הצעתו של חבר הכנסת ח' רמון)

1. תיקון סעיף 97(א) בסעיף 97(א), לאחר סעיף קטן (5) יבוא:

(6) פדיון חלקו של חבר באגודה שיתופית הרשומה על-פי חוק האגודות השיתופיות (להלן — "האגודה") בהון האגודה, על-ידי האגודה, (להלן
- "הפדיון") ובתנאי שהפדיון נעשה עם פרישת החבר מן האגודה לאחר עשרים וחמש שנות עבודה בה ו/או חברות באגודה, מהן לפחות חמש-עשרה שנים רצופות של עבודה, או עם פרישתו של החבר מהאגודה, עקב אובדן כושר עבודתו לצמיתות.

ד ב ר י ה ס ב ר

מטרת ההצעה היא לפטור ממס רווחי הון פדיון מניה של חבר באגודה שיתופית, בתנאי שהפדיון נעשה לאחר 25 שנות

חברות באגודה, מהן 15 שנות עבודה לפחות, או במקרה של פרישת חבר עקב אובדן כושר השתכרות לצמיתות.

מוסדות ציבוריים בלתי-תלויים, ואין אפשרות לבעל המניה לצבור רווחים ספקולטיביים.

המצב הקיים, המחיל מס רווחי הון על בעלי מניות אלה, איננו צורך מבחינה כלכלית וסוציאלית. מוצע לפטור מן המס חברי אגודות העומדים בתנאים המפורטים בהצעה.

יד. הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון) (שיטת הבחירות), התשמ"ה — 1985 (הצעתם של קבוצת חברי כנסת)

על-ידי חבר שופטיו. השטח של כל אזור בחירה יהיה רצוף, ובכל אחד מאזורי הבחירה יהיה מספר בוחרים שווה ככל האפשר.

(ד) 40 חברי הכנסת ברשימה הארצית ייבחרו לפי מספר הקולות היחסי שקיבלה הרשימה בכל אזורי הבחירה, מתוך הרשימה הארצית שהוגשה על-ידי אותה רשימה. קולות שניתנו לרשימת מועמדים באזורי הבחירה לא ישתתפו במניין הקולות של הרשימה הארצית.

(ה) אין לשנות סעיף זה אלא ברוב חברי הכנסת.

1. החלפת סעיף 4

במקום סעיף 4 לחוק-יסוד: הכנסת, יבוא:

4. שיטת הבחירות

(א) הכנסת תיבחר בבחירות כלליות, ישירות, שוות וחשאיות, לפי חוק הבחירות לכנסת.

(ב) שמונים חברי הכנסת ייבחרו בבחירות אזוריות יחסיות ב-20 אזורי בחירה, ובכל אזור ייבחרו ארבעה חברי כנסת. ארבעים חברי כנסת ייבחרו ברשימה ארצית.

(ג) אזורי הבחירה ייקבעו על-ידי שלושה שופטים של בית-המשפט העליון, שייבחרו

1 ס"ח התשמ"ח, עמ' 69.

טו. מסקנות הוועדה המשותפת של ועדת הכספים וועדת החוץ והביטחון לעניין מעמדה ומצבה של העדה הדרוזית בישראל

קובעת, כי קיים מחסור במכנים לצורכי החינוך המשלים והספורט, ספריות וחדרי ספח במגזר הדרוזי. הוועדה ממליצה לפני משרד החינוך והתרבות ומשרד הביטחון והשיכון לחדש את פעילותה של הקרן המשותפת, שאחת ממטרותיה — סגירת הפער בין הצרכים לבין המצב הקיים.

הוועדה מברכת על הדגשת התכנים הייחודיים במערכת החינוך הדרוזית ומציעה להתאים תכנים של מבחני כניסה לאוניברסיטה לתוכנית הלימודים במערכת הני"ל. הוועדה ממליצה לפני המוסדות להשכלה גבוהה להכין תוכניות לימודים במקצועות השונים, שתהיינה מבוססות על עיקרון זה, ועל-ידי כך לאפשר למספר גדול יותר של סטודנטים דרוזים להשתלב במערכת להשכלה גבוהה. כן תומכת הוועדה בהגדלת קרן המלגות לסטודנטים דרוזים.

הוועדה ממליצה להגביר את פעולות של"ח — שדה, לאום, חברה — תוך שימת דגש בהכשרת הצעירים הדרוזים לקראת שירותם בצה"ל.

משטרה:

הוועדה מביעה את מלוא הערכתה על התרומה הבולטת של בני העדה הדרוזית לביטחון ישראל במסגרות השונות של זרועות הביטחון.

הוועדה השתכנעה, שמדיניות גיוסם של בני העדה הדרוזית לזרועות הביטחון וזה לזאת הנקוטה לגבי המגזר היהודי, ועם זאת, הוועדה בדעה, שיש להגביר את שילוב בני העדה הדרוזית בתפקידי פיקוד ומטה בכירים בקרב זרועות הביטחון.

מליאת הכנסת העבירה ביום כ"א בתמוז התשמ"ה (10 ביולי 1985) לוועדת הכנסת את הצעתו של חבר הכנסת ז' עטשי בנושא מעמדה ומצבה של העדה הדרוזית בישראל. ועדת הכנסת החליטה ביום ד' באב התשמ"ה (22 ביולי 1985) להעביר את הנושא לוועדה משותפת של ועדת הכספים וועדת החוץ והביטחון.

חבר הכנסת י"ז אמיר נבחר לעמוד בראש הוועדה, וחבריה הנוספים היו חברי הכנסת א' נסראלדין, א' לין, ו' שם-טוב, ואחר כך, במקומו, חבר הכנסת א' גרנות, וחבר הכנסת י' כהן-אורגד. כמרכן השתתפו בדיונים באופן פעיל מציע ההצעה, חבר הכנסת ז' עטשי.

הוועדה קיימה 15 ישיבות, והופיעו לפני המנכ"לים של משרדי הממשלה שלהם נגיעה לנושא הדרוזי, וכמו כן פקידים בכירים נוספים ממשדרים אלו. הוועדה ישמעה את ראשי המועצות המקומיות הדרוזיות, יושב-ראש הוועדה, חבר הכנסת י"ז אמיר, וחבריה מביעים בזאת את תודתם לכל האישים שהופיעו לפניו על שיתוף הפעולה ועל הנכונות להשקיע כל מאמץ נדרש לקידום הטיפול בבציות העדה הדרוזית.

במהלך עבודת הוועדה הונחו חמש פעמים על שולחן הכנסת מסקנות ביניים. המסקנות המונחות עתה על שולחן הכנסת באות לסכם את עבודת הוועדה ואת המלצותיה.

חינוך:

הוועדה מעריכה את פעילותו האינטנסיבית של משרד החינוך והתרבות בפיתוח מערכת החינוך הדרוזית. הוועדה

שיכון:

שמחיר הקרקע המיועדת לחיילים משוחררים דרוזים גבוה כשיעור ניכר מחירי הקרקע המיועדת לאותם צרכים במגזר היהודי, באותו אזור.

הוועדה פונה למשרד החקלאות ולמינהל מקרקעי ישראל להשוות לאלתר את מחירי הקרקעות המיועדות להקמת מבני מגורים לבני העדה הדרוזית לאלו המיועדות לבנייה למגורים ביישובים יהודיים סמוכים.

הוועדה מקבלת בברכה את הקמתה של ועדה מיוחדת לעניין זה מטעם מינהל מקרקעי ישראל, ומבקשת הגשת מסקנות הוועדה בהקדם.

הוועדה מבקשת להסב את תשומת-הלב למסקנותיה הסופיות של ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת א' נסראלדין, מתאריך 14 ביולי 1986, שעסקה בהכללת הכפרים הדרוזיים ברשימת אזורי פיתוח וקווי עימות. הוועדה רואה הצעה זו ומסקנותיה כחלק מפתרון מכלול הבעיות של העדה הדרוזית, והיא פונה לממשלה לפעול להגשמתן של מסקנות אלו בהקדם.

הוועדה מטילה על היושב-ראש שלה, חבר הכנסת י"ז אמיר, ועל שני חברי הכנסת שהגישו את ההצעות לסדר-היום, א' נסראלדין וז' עטשי, לעקוב אחר ביצוע המסקנות.

הוועדה רואה במסקנות אלו ביטוי להערכה העמוקה של כנסת ישראל לתרומתה ולמעמדה של העדה הדרוזית בישראל. הוועדה מכינה תקווה, שהערכה זו תתממש באופן זהה במשרדי הממשלה השונים, ושיתקיים השוויון בין יהודים לדרוזים, החיים בצוותא במדינת ישראל.

טז. מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא: "יקור מחירי המצרכים המסובסדים"

בתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות הבאות:

1. הוועדה מביעה דאגתה נוכח העובדה שבמהלך ביצוע המדיניות הכלכלית של הממשלה וויסות המחירים נפגעות בעיקר השכבות מעוטות ההכנסה — קצבאים ובעלי שכר נמוך.
2. הוועדה סבורה, כי עיקרה של הבעיה נעוץ בשכר הנמוך שמקבלים עובדים רבים במשק. בעיקר כענפי התעשייה ובערי פיתוח, שאינם מסוגלים להתמודד עם העלאות המחירים של המצרכים המסובסדים. הוועדה סבורה כי בעיה זו חופרת בחלקה הגדול על-ידי חקיקה מהירה של חוק שכר מינימום.
3. בכל הנוגע למצבם של מקבלי קצבאות ומעוטי הכנסה — הוועדה רושמת לפניו בסיפוק את העובדה, שהממשלה החליטה להאריך את תוקפם של ההסדרים המיוחדים לעדכון הקצבאות, לפחות לחודשים הקרובים.
4. הוועדה פונה לשר העבודה והרווחה לפעול לכך שבביצוע המדיניות הכלכלית של הממשלה בכל הנוגע לוויסות המחירים ולעליות המדד הצפויות לא יפגעו השכבות החלשות, ושגם להבא תישמר שיטת עדכון הקצבאות, בעיקר של מעוטי ההכנסה.

יז. מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא: הכאת ילדים

הכנסת ר' כהן, ז' המר, א' סרטני ומ' גלור-תעסה בנושא: הכאת ילדים.

הוועדה כחנה את התוכנית שמפעיל משרד הבינוי והשיכון לגבי העדה הדרוזית ואת שיטות הסיוע לה, ובמיוחד למשותרי צה"ל שבה, ולאור בדיקה זו מציינת הוועדה בסיפוק רב את מדיניות משרד הבינוי והשיכון. עם זאת, פונה הוועדה למשרד הבינוי והשיכון להאיץ את התכנון והביצוע של השכונות החדשות, המיועדות לזוגות צעירים ולמשותרי צה"ל.

משרד הפנים:

א. תוכניות מתאר מפורטות — למרות ההישגים שהושגו במישור המוניציפלי בכפרים הדרוזיים, התרשמה הוועדה שיש פיגור בהכנתן ובאישורן של תוכניות מתאר מפורטות לכפרים אלו. עובדה זו גורמת לאימתן היתרי בנייה בזמן סביר ולהחרפתה של מצוקת הדיור בקרב בני העדה הדרוזית.

הוועדה ממליצה להאיץ את אישור תוכניות המתאר שכבר הוגשו למשרד הפנים, ופונה לאותם ראשי רשויות מקומיות שעדיין לא עשו זאת לזרז הכנתן והגשתן של תוכניות מתאר מפורטות.

ב. הוועדה קובעת, שעדיין אין שוויון מלא בהקצאת משאבים לרשויות המקומיות בתקציבי פיתוח ובתקציבים שוטפים. הוועדה תובעת ממשרד הפנים להשוות הלכה למעשה את התקציבים הרגילים ואת תקציבי הפיתוח לאלה המקצבים לרשויות המקומיות במגזר היהודי.

מינהל מקרקעי ישראל:

הוועדה קובעת, על סמך נתוני מינהל מקרקעי ישראל,

הכנסת העבירה לוועדת הכנסת ביום י"ט באייר התשמ"ו

(28 במאי 1986) את ההצעה לסדר-היום של חברת הכנסת ח' גרוסמן, צ' ביטון וש' דורון בנושא "יקור מחירי המצרכים המסובסדים".

ועדת הכנסת העבירה את הנושא ביום כ"ד באייר התשמ"ו

(2 בפברואר 1986) לוועדת העבודה והרווחה.

הוועדה רנה בנושא על רקע ההתייקרויות במחירי המצרכים המסובסדים והשלכותיהן בעיקר על השכבות מעוטות ההכנסה. עליית המדד של חודש אפריל בשיעור של 3.3% לא שיקפה את מלוא ההתייקרויות לגבי שכבות אלו. באשר עיקר ההעלאות באותו חודש היו במחירי המצרכים המסובסדים, המהווים את עיקר סל הצריכה של מעוטי הכנסה, והפיצוי שניתן לכלל האוכלוסייה לא שיקף את מצבם. על כך נוספה שחיקה נוספת בעקבות דחיית תשלום הפיצוי בגין ההתייקרויות לחודש נוסף.

הבעיה החריפה במיוחד לאור העובדה, שבסוף חודש מאי אמור היה לפקוע תוקפם של ההסדרים המיוחדים שנקבעו בהסכם על-פי סעיף 200 לחוק הביטוח הלאומי וכחוק הוראת השעה, שקבעו שיטת עדכון משופרת יותר למקבלי קצבאות.

הכנסת העבירה לוועדת העבודה והרווחה ביום ו' בטבת התשמ"ו (18 בדצמבר 1985) את ההצעה לסדר-היום של חברי

4. הנושא הועלה בעקבות פרסומים מתרחים והולכים על התופעה של הכאת ילדים והתעללות בהם על-ידי הורים.
- הוועדה דנה בנושא בשלוש ישיבות, ובמהלכן שמעה את שר העבודה והרווחה ונציגי המשרד, את יושב-ראש האגודה להגנת הילד, את יושב-ראש החברה לפסיכיאטריה של הילד, את המשנה ליועץ המשפטי לממשלה, ואת נציגי משרד הבריאות ועובדים סוציאליים.
5. כמהלך הדיונים צפו חברי הוועדה בשקופיות שנראו בהן חמונות מזועזעות של ילדים שחובלו על-ידי הוריהם.
- הוועדה שמעה, כי מספר הילדים המוכים בישראל מוערך ב-7,000 — 8,000 בשנה, מהם מדווחים כ-3,000. כ-1,200 ילדים פגועים מגיעים בכל שנה לטיפול משרד העבודה והרווחה, כ-250 חבולים פיסית. כ-120 ילדים מוצאים בכל שנה מרשות ההורים.
6. כ-50% מן הילדים המוכים הינם בגיל עד חצי שנה. 25% נוספים — עד גיל שלוש. כ-90% מהילדים היהודים המוכים — מוכים על-ידי האם; כ-70% מהילדים הערבים המוכים — מוכים על-ידי האב. כ-90% מן הפניות האנונימיות המרווחות על ילדים מוכים הוכחו כנכונות.
7. בתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות הבאות:
 1. הוועדה מביעה את הודעותיה ומוקיעה בכל תוקף את התופעה של הכאת ילדים על-ידי הוריהם.
 2. הוועדה רשמה לפנייה את הודעת שר העבודה והרווחה כי המשרד רואה את הצורך בטיפול בנושא בדרגת עדיפות גבוהה, וכי המשרד מתחייב לקלוט כל ילד מוכה שצוין להוציאו ממשמורת הוריו, בלא מניעה תקציבית.
 3. הוועדה סבורה, כי הטיפול בתופעת הכאת הילדים חייב להתחיל קודם כול בטיפול בהורים המכים, הן בתחום המניעה והן בתחום הטיפול. הוועדה ממליצה לפני שר העבודה והרווחה לפעול לאמץ ולהרחיב את שיטת הסדנאות להורים, לאחד שפירקטים נוספים הוכחו כממצחים ביותר.
8. הוועדה פונה לשר העבודה והרווחה לפעול להקלת המצב באמצעות גורמים חוץ-תקציביים, לרבות הגיונות, וכן לבדוק אפשרות של ניצול רב יותר של כספי הקרנות של הביטוח הלאומי למימון סקרים ופריקטים בתחום הטיפול בנושא.
9. הוועדה מביעה את הערכתה לארגונים המתנדבים הפועלים בתחום זה — בעיקר לאגודת אל"י (האגודה להגנת הילד). הוועדה פונה לארגוני אל"י להיכנס למעורבות פעילה יותר בתחום ההסברה והטיפול בנושא.
10. הוועדה מבקשת משר העבודה והרווחה לדווח לה בתוך שישה חודשים על ההתקדמות בנושא.

יח. מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא: עתיד יישובי הנגב

- כולו, וגם הפתרונות האפשריים הינם בחלקם הגדול פתרונות במסגרת אזוירית.
- הוועדה שמעה על העדר פיתוח תעשייתי מתאים ביישובי הנגב. אחוז המובטלים ביישובי הנגב הינו מן הגבוהים ביותר בארץ. והמגוון התעסוקתי הדל המצוץ לתושבים באזור אינו מתאים לצעירים יוצאי צבא ובעלי השכלה, שאינם מוצאים את מקומם ביישובם, בכלל זה בעיר באר-שבע, ועוברים למרכז הארץ. השכר הנמוך המשולם לעובדים במפעלים הקיימים, המהווים את עיקר התעסוקה לתושבים במקומות אלה, יוצר בעיות כלכליות וחברתיות קשות ביישובי הנגב, ומשווה להם תדמית שאיננה עוזרת למשוך למקום תושבים ומשקיעים.

בתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות הבאות:

1. הוועדה מביעה את דאגתה החמורה נוכח המצב הכלכלי הקשה במרבית יישובי הנגב, האכזלה הגוברת והעדר מקורות תעסוקה מתאימים לתושבים, בעיקר בקרב צעירים, משוחררי צה"ל ובעלי השכלה. הוועדה פונה

הכנסת העבירה לוועדת העבודה והרווחה כיום כ"ג בטבת התשמ"ה (16 בינואר 1985) את ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת י"ז אמיר בנושא: "עתיד יישובי הנגב".

הוועדה דנה בנושא בשתי ישיבות, וכן במסגרת דיוניה על הצעות לסדר-היום בנושאים "התגברות האכזלה", "מעמדן של עזי הפיתוח", "השימוש בקבלנים פרטיים" ו"אכזלה בדימונה".

במסגרת דיוניה שמעה הוועדה, בין היתר, את ראש עיריית באר-שבע, את ראש עיריית דימונה ואת ראשי המועצות של ערד, מצפה-רמון, ירוחם, אופקים ושדרות, וכן את מנכ"ל משרד העבודה והרווחה, את נציגי אוניברסיטת בן-גוריון בנגב, ואת נציגי משרד הביטחון, משרד האוצר ומשרד התעשייה והמסחר.

הנושא הועלה על רקע המצב הכלכלי הקשה ביישובי הנגב. לאחר שמדי פעם מועלה לדיון המצב הקשה ביישוב זה או אחר בנגב, נמצא שהבעיות בעיקרן הינן משותפות לאזור

7. הוועדה פונה לשר התחבורה לפעול להחשט קבלת החלטה בעניין רכבת לאלת.
8. הוועדה פונה לראש הממשלה לפעול להגברת התאום הבין-משרדי בכל הנוגע לפיתוח יישובי הנגב — בעיקר בתחומי התעשייה והמסחר, התחבורה, העבודה, הרווחה והשיכון, וכן לפעול להגברת סמכויותיהם של המשרדים האזוריים בנגב, הנותנים שירותים לאוכלוסייה, כדי להימנע מן הצורך להיטלטל לירושלים בעניינים שניתן להסדירם בתוך המחוז.
9. הוועדה מברכת על קבלתו של חוק הנגב, שקיים בו הסיכוי לשנות לטובה את התייחסותה של הממשלה לאזור רחב ידיים כמו הנגב, המאוכלס על-ידי 7% בלבד מאוכלוסיית המדינה.
10. הוועדה פונה לשר התעשייה והמסחר ולשר לתכנון כלכלי, הממונים על ביצוע חוק הנגב, לזרז הקמת המועצה הציבורית, ולהתחיל לפעול למען אכלוס, פיתוחם ותיעושם של יישובי הנגב, כמוגדר בחוק הנגב האמור.
11. הוועדה מבקשת משר העבודה והרווחה ומשר התעשייה והמסחר לדווח לה כעבור שישה חודשים על ההתקדמות בנושא.

י. מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא: מצוקתם של מפגרים

- שעות ביממה. זאת לעומת תקן של מטפלת אחת לכשישה מפגרים בארצות מתקדמות בעולם. היעדרותה של מטפלת מן העבודה מכפילה את הנטל על המטפלות האחרות.
- הצמצום בתקנים יצר מצב של חוסך תפוסה מלאה גם באותם מעונות שיש בהם מקום לקליטה נוספת של מפגרים.
- כתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות הבאות:**
1. הוועדה סבורה, כי הבעיה העיקרית בנושא הינה בעיית תור הממתנים לסידור במעונות. הוועדה רשמה לפנייה את הודעת שר העבודה והרווחה, כי השנה ימצא סידור לכ-300 מפגרים נוספים מבין הממתנים בתור — מהם כ-200 במוסדות וכ-100 במסגרת הקהילה.
 2. הוועדה פונה לשר האוצר לפעול למציאת מקורות חוץ-תקציביים לסידור מהיר של 1,300 הממתנים הנוספים, כדי לחסל את התור ולמנוע סבל נוסף מן המפגרים ומשפחותיהם.
 3. הוועדה חוזרת על מסקנותיה שהונחו על שולחן הכנסת ביום 30 ביולי 1985, בנושא "צמצום תקנים בשירות למפגר" — בין היתר:
 - (א) הוועדה סבורה, כי אין להתחיל קיצוצים בתקציב על השכבות החלשות והפגיעות ביותר בחברה. הוועדה פונה לשר האוצר ולשר העבודה והרווחה להימנע מכל פיטורים והקפאה של עובדים במוסדות למפגרים — הן של עובדים בתוך והן של עובדים ארעיים.
- הכנסת דנה ביום כ"ז בטבת התשמ"ו (8 בינואר 1986) בהצעה לסדר-היום של חבר הכנסת ב' בן-אליעזר בנושא: מצוקתם של מפגרים. ועדת הכנסת העבירה את הנושא ביום ד' בשבט התשמ"ו (14 בינואר 1986) לוועדת העבודה והרווחה.
- הוועדה דנה בנושא בשתי ישיבות, ובמהלכן שמעה את שר העבודה והרווחה ונציגי המשרד, את נציגי אק"ם, את נציגי ועד ההורים לחינוך מיוחד ונציגי ההורים לילדים מפגרים.
- הוועדה שמעה, כי השירות למפגר מטפל בכ-13,000 מפגרים, מהם כ-5,200 מסודרים במעונות פנימייה. כ-11 מעונות ממשלתיים חוסים כיום כ-3,000 מפגרים, כ-530 חוסים ב-22 מעונות ציבוריים, וכ-1,400 — במעונות פרטיים למפגרים. כ-3,000 מהחוסים הינם מעל גיל 18. כ-5,400 מפגרים מקבלים טיפול במסגרת הקהילה, במעונותיים טיפוליים. כ-1,600 מפגרים ממתנים לסידור, מהם כ-1,300 לסידור פנימייתי, והיתר לסידור במסגרת הקהילה.
- הוועדה שמעה, כי זה כארבע שנים לא היתה קליטה של מפגרים נוספים במוסדות (פרט למילוי מקומות שמתפנים). הוועדה שמעה, כי השנה תוקצבה תוספת קליטה של 300 מפגרים, מהם 200 במוסדות וכמאה במסגרת הקהילה.
- הוועדה שמעה על מצבן הקשה של משפחות הנאלצות להתמודד עם החזקת המפגר בבית, בלא סידור מתאים, על הטרגדיות הנובעות מהעדר טיפול מספיק במפגר עצמו, ומהרס המשפחה — ההורים והילדים האחרים בבית.
- הוועדה שמעה על המצב הקשה בתוך המוסדות למפגרים — בעיקר בתוך המוסדות הממשלתיים — בהעדר תקציב לתקנים מספיקים. כיום מוקצה תקן של מטפלת אחת לכל 12 מפגרים, לרבות חוסים סיעודיים הזקוקים להשגחה צמודה 24

המתנדבים להגברת מעורבותם בנושא. עם זאת סבורה הוועדה, כי האחריות לטיפול במפגז מוטלת על המדינה, חוך אכיפת החוקים הקיימים בעניין הטיפול במפגזים, הפיקוח על המעונות, וחוק לימוד תוכה."

4. הוועדה מבקשת משר העבודה והרווחה לדרוש לה בתוך שלושה חודשים על ביצוע המסקנות.

(ב) הוועדה תוכנת משר האוצר ומשר העבודה והרווחה לפעול לקליטת מפגזים בכל המקומות הפנויים במוסדות, שאינם מאוישים כיום מחוסר תקציב.

(ג) הוועדה מביעה את הערכתה לארגון אק"ם על פעולתו למען המפגזים ומשפחותיהם. הוועדה קוראת לשר העבודה והרווחה לפעול לעידוד הגופים

כ. מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא: מצבם של מאות הקשישים נוכח עיכוב חוק ביטוח סיעוד

ביום 7 באפריל 1986 אושר החוק על-ידי הכנסת בקריאה שנייה ושלישית.

אי לכך סבורה הוועדה, כי בעיית העיכוב בהגשת הצעת חוק ביטוח סיעוד באה על פתרונה, וכי קבלת החוק תביא לשיפור ניכר במצב הקשישים הנוזקים לסיעוד.

הוועדה מבקשת משר העבודה והרווחה להמציא לה כעבור שלושה חודשים דוח על התחלת הפעלת החוק ועל השלכתו על מצבם של הקשישים הנוזקים לסיעוד.

הכנסת העבירה לוועדת העבודה והרווחה ביום י"ט בטבת התשמ"ו (31 בדצמבר 1985) את ההצעה לסדר-היום של חברת הכנסת נ' ארד בנושא "מצבם של מאות הקשישים נוכח עיכוב חוק ביטוח סיעוד".

ההצעה הועלתה עקב העיכובים החוזרים ונשנים מצד הממשלה בהגשת הצעת חוק ביטוח סיעוד, והתהליך המתמשך של החמרה במצבם של הקשישים הנוזקים לסיעוד.

ביום 6 בינואר 1986 הוגשה לכנסת על-ידי הממשלה הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 61). חוק ביטוח סיעוד, והועברה לוועדה.

כא. מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא: שכיתת האחיות

המרבית את הממשלה ולקבל החלטה על כניסה למשא"ומתן עם אחיות בתי-החולים.

ביום 30 ביוני 1986 קיבלה הוועדה סיכום האומר: "ועדת העבודה והרווחה קוראת לממשלה ולהסתדרות להתחיל מייד במשא"ומתן עם האחיות השוכחות, בלא תנאים מוקדמים, זאת על-מנת לסיים את השכיתת ולמנוע המשך הסבל מהחולים".

בתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות הבאות:

1. הוועדה מברכת על החלטת האחיות להפסיק את השכיתתן, בעקבות סיכום פגישת שהיתה בין הצדדים הנוגעים בדבר, ביום 9 ביולי 1986, כדלקמן:

"(1) האחים והאחיות תובעים לפתוח באופן מידי במשא"ומתן ענייני ורצוף על תביעותיהם בנושא תנאי העבודה הייחודיים הקשורים לאחים ולאחיות בכתי-החולים, ובצורך למשוך אחיות לעבודה בכתי-החולים.

(2) ביום 25 ביוני 1986 קיבלה הממשלה החלטה בעניין תביעות האחים והאחיות בכתי-החולים.

(3) על בסיס האמור לעיל — הצדדים מסכימים להיכנס מייד למשא"ומתן ענייני ורצוף, וייעשה מאמץ לסיימו בתוך שישה שבועות.

(4) עם חתימתו של מסמך זה וקביעת מועד פתיחה למשא"ומתן — יחזרו האחים והאחיות בכתי-החולים לעבודה מלאה וסדירה."

2. הוועדה מבקשת משר הבריאות לדרוש לה כעבור חודשים על ההתקדמות בנושא.

הכנסת העבירה לוועדת העבודה והרווחה ביום ג' בסיוון התשמ"ו (10 ביוני 1986) את ההצעה לסדר-היום של חברי הכנסת א' סרטני, ר' כהן וע' סולודר בנושא: שכיתת האחיות.

הוועדה דנה בנושא בשבע ישיבות, וכמהלכן שמעה, בין היתר, את שר הבריאות, את מזכ"ל ההסתדרות, את נציגי הסתדרות האחיות ונציגי האחיות השוכחות של בתי-החולים, את יושב-ראש מרכז קופת-חולים ואת מנהל ארגון בתי-החולים הפרטיים, וכן את הממונה על השכר במשרד האוצר.

הנושא הועלה בשל שכיתת אחיות בתי-החולים. בעקבות פסק-הבוררות שניתן ביום 2 בפברואר 1986 על-ידי המוסד לבוררות מוסכמת כתביעת האחיות לשפר את תנאי עבודתן. לממש את החלטת הממשלה מ-4 בפברואר 1979 להכיר במקצוע האחיות כמקצוע מועדף, וכן כתביעתן להעניק לאחיות בתי-החולים ייצוג נפרד במסגרת הסתדרות האחיות. לניהול המשא"ומתן עם המעסיקים.

ביום 24 ביוני 1986 קיבלה הוועדה סיכום ביניים כדלקמן:

1. "ועדת העבודה והרווחה פונה לאחיות השוכחות לחזור מייד לעבודה במתכונת המינימום הנדרש, כדי למנוע פגיעה בתי אדם.

2. בו בזמן ומייד פונה הוועדה לממשלה להיכנס למשא"ומתן — לאור החלטת ההסתדרות על הקמת חטיבה נפרדת של אחיות בתי-החולים — עם הסתדרות האחיות, בכלל זה עם אחיות בתי-החולים.

3. הוועדה תחזור ותתכנס מחר בשעה 09:00 בהשתתפות כל הנוגעים בדבר."

בו כיום התכנסה הוועדה לישיבה נוספת, וקיבלה סיכום נוסף, הקורא לראש הממשלה לכנס בדחיפות

כב. מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא: אבטלה בדימונה

לכך, שמפעלים עתידי ידע המוקמים בייחזמה משוחפת של כור-מתכת וקמ"ג דימונה, דוגמת מפעל "אופטרורניקה", יוקמו בשטח שיפוטה של דימונה.

(ב) הוועדה פונה לשר הביטחון להחיש את העברת מפעלי תע"ש לרמת-בקע, על-פי החלטת הממשלה מיום 13 בנובמבר 1977, שיחנן תעסוקה לעובדים בכל יישובי הנגב, לרבות דימונה.

4. הוועדה סבורה, כי משבר התעסוקה ובעיית השכר הנמוך של דימונה מושפעים במידה רבה מתופעת העסקת עובדים באמצעות קבלני עבודה פרטיים. הוועדה קוראת לשר העבודה והרווחה לפעול לחיסול מידי של תופעת העסקת עובדים באמצעות קבלנים פרטיים, כעיקר כמפעלים ממלכתיים דוגמת מפעלי יס-המלח, פוספטים וכו', שבהם מועסקים רבים מתושבי דימונה.

5. הוועדה סבורה, כי במצב התעסוקה הקשה הפוקד את דימונה יש להימנע ככל האפשר מפיטורי עובדים כרשות המקומית, כדי שלא להוסיף על מספר המובטלים בעיר. הוועדה חוזרת על פנייתה במסקנות הביניים אל שר האוצר ושר הפנים, ופונה גם אל ראש עיריית דימונה ומועצתה, שלא להחיל את גזירות הפיטורים בימים אלה על עובדי הרשות המקומית ועל המפעלים הממלכתיים בדימונה, עקב ההשלכות הקשות העלולות להתפתח מהתגברות האבטלה במקום.

6. הוועדה פונה לשר העבודה והרווחה לפעול להגברת ההכשרה המקצועית בקרב דורשי העבודה בדימונה בתחום המלונאות, כדי לענות לדרישת המלונות כעיקר באזור יס-המלח, המשוועים לידיים עובדות, וכדי שיהיה ניתן להעסיק בהם יותר עובדים מבני דימונה.

7. הוועדה ממליצה לפני הממשלה להחיל את החלטותיה לפטור ממס הכנסה הכנסה של עד 3,000 ש"ח לחודש גם על תושבי דימונה, הנמנית עם יישובי המצוקה, כהגדרתם בסיווג ערי פיתוח במסמך של שר הכלכלה והתכנון שהוגש לממשלה.

8. הוועדה ממליצה לצרף לשטח השיפוט של דימונה את הקריה למחקר גרעיני, וזאת כדי שתשלומי הארנונה יחזקו את דימונה, הסמוכה לקריה, שבה עובדים רבים מתושבי דימונה.

9. הוועדה מבקשת משר העבודה והרווחה לדווח לה על ההתקדמות בנושא בחוץ שלושה חודשים.

הכנסת העבירה לוועדת העבודה והרווחה ביום ל' בסיוון התשמ"ה (19 ביוני 1985) את ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת י"ו אמיר בנושא: אבטלה בדימונה.

הוועדה דנה בנושא בכמה ישיבות. כתאריך 11 ביולי 1985 ביקרו חברי הוועדה בדימונה. ביום י"ב באב התשמ"ה (30 ביולי 1985) הונחו על שולחן הכנסת מסקנות ביניים.

בהמשך דיוניה שמעה הוועדה, כי מספר דורשי העבודה בדימונה גדל בהתמדה משנת 1979, והוא מגיע כיום לכ-700, מהם כ-90 חיילים משוחררים. 56 מובטלים שסיימו את תקופת האבטלה קיבלו אישורים להבטחת הכנסה. הוועדה שמעה, כי עד היום לא ננקטו צעדים של ממש לפיתוח תעשייתי נוסף ומגוון בדימונה, וכי אחת הבעיות העיקריות בתחום התעסוקה היא העסקת עובדים באמצעות קבלנים פרטיים. השכר הנמוך המשולם לעובדים בתעשייה גורם לכך, שרבים מן המובטלים אינם מסכימים לקבל עבודות המוצעות בתעשייה. נוצר מצב, שבו מול 700 דורשי העבודה בדימונה יש בעיר כ-600 עובדים מן החוץ, המוכנים לעבוד בשכר שמתחת לשכר המינימום.

כתם דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות הבאות:

1. הוועדה סבורה, כי נושא האבטלה והתעסוקה, בעיקר בעיר פיתוח, לא יפתר בלא פתרון לבעיית שכר המינימום. הוועדה חובעת משר העבודה והרווחה להגיש מייד לכנסת הצעת חוק שכר מינימום.

2. הוועדה מכיעה את דאגתה מכך, כי בשנים האחרונות לא היה פיתוח תעשייתי של ממש בדימונה. הוועדה חוזרת על פנייתה אל שר התעשייה והמסחר במסקנות הביניים שלה מיום 30 ביולי 1985, לפעול להפניית מפעלים עתידי ידע לדימונה, שיחנן תעסוקה לצעירים ולבעלי השכלה ויאפשרו מגוון תעסוקתי רחב יותר בעיר.

3. הוועדה ממליצה לפני שר העבודה והרווחה ושר התעשייה והמסחר לפעול לכך, שבמפעלים ממלכתיים שבאזור הקשורים עם דימונה יועסקו קודם כול עובדים מדימונה, לפני שמביאים אליהם עובדים מן החוץ.

אי לכך, חוזרת הוועדה על מסקנות הביניים שלה מיום 30 ביולי 1985, ובין היתר:

(א) הוועדה ממליצה לפני שר התעשייה והמסחר לפעול